

**Kuusikko-
työryhmä**

Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2013

Hanna Ahlgren-Leinvuo
Kuusikko-työryhmän
julkaisusarja 6/2014

Kuusikko-työskentelyn historia ja periaatteet

Kuutoskaupungit, kuutoset tai Kuusikko muodostuu Suomen kuudesta väkiluvultaan suurimmasta kaupungista. Väestömäärän mukaisessa järjestyksessä kuutoskaupunkeihin kuuluvat Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu. Kuutostyöryhmissä vertaillaan kaupunkien sosiaali- ja terveyspalveluja. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja edeltävän vuoden asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista. Tärkeimmät tiedot esitetään raporteissa usean vuoden aikasarjoina.

Kuutostyön historia ulottuu vuoteen 1994, jolloin Helsingin, Espoon ja Vantaan sosiaali- ja terveystoimen johtajat päättivät alkaa toteuttaa vertailuja keskeisimmistä sosiaali- ja terveystoimen palveluista sekä niiden kustannuksista. Ensimmäiseksi tarkasteltiin lasten päivähoidon, toimeentulotukea sekä vanhusten palveluja. Turku ja Tampere tulivat mukaan kaikkiin vertailuihin vuonna 1996, minkä jälkeen ryhmä nimettiin Viisikoksi. Vertailuraportteja alettiin julkaista omassa julkaisusarjassaan vuodesta 1999 eteenpäin. Kuutosyhteistyö alkoi vuonna 2002, kun Oulu liittyi kuudenneksi jäseneksi ryhmään. Ajan myötä kuutosvertailuihin on tullut mukaan uusia palvelukokonaisuuksia. Lisäksi raporttien laajuus on kasvanut vertailtavaksi otettujen asioiden lisääntyessä.

Kuutosraporttien tiedot asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä. Raportteihin sisältyy tilastotietojen lisäksi erillisiä selvityksiä esimerkiksi eri palvelujen organisoinnista tai kuntien suunnitelmista tietyn palvelurakenteen muutoksen toteuttamiseksi. Kaupunkien asiantuntijat sopivat tiedonkeruulle mahdollisimman yhdenmukaiset määritelmät, toteuttavat tiedonkeruun käytännössä ja analysoivat tuloksia. Kuutostyöryhmien sihteerit kokoavat tiedot yhteen ja kirjoittavat ryhmäkohtaiset raportit.

Kuutosyhteistyön lisäksi tilastotietoja kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista tuotetaan monilla taholla, kuten Tilastokeskuksessa, Terveystietokeskuksessa ja hyvinvoinnin laitoksessa (THL:ssä) sekä Suomen Kuntaliitossa. Kuutostiedonkeruun ja raportoinnin erityispiirteet liittyvät yhdessä sovittuihin määritelmiin ja sopimukseen tietosisällöstä, suorite- ja taloustietojen yhdistämiseen yhteen raporttiin, palvelua koskevien tietojen kattavuuteen ja pyrkimykseen tietojen vertailukelpoisuuden yksityiskohtaiseen arviointiin. Lisäksi edellisen vuoden tietoja käsittelevät raportit ilmestyvät yleensä nopeammalla aikataululla kuin valtakunnalliset yhteenvedot. Työryhmien tiedonkeruuprosessia ja raportoinnin sisältöä voidaan myös muokata verrattain joustavasti suhteessa valtakunnallisen tason tiedonkeruuseen ja julkaisuihin.

Vuonna 2014 toimii seitsemän kuutostyöryhmää, jotka ovat lasten päivähoidon, lastensuojelun, aikuissosiaalityön, päihdehuollon, kehitysvammahuollon, vammaispalvelujen sekä vanhuspalvelujen ryhmät. Aikuissosiaalityön työryhmä tuottaa vuoden aikana sekä toimeentulotuen että työllisyyspalvelujen raportit. Muut työryhmät tuottavat vuoden aikana kukin yhden raportin.

**Kuuden suurimman kaupungin
toimeentulotuki vuonna 2013**

Kuusikko-työryhmä
Toimeentulotuki
Hanna Ahlgren-Leinvuo

Kuusikko-työryhmän julkaisusarja
Teksti: Hanna Ahlgren-Leinvuo
Kansi: Kati Rosenberg

ISSN 1457-5078

Edita Prima Oy 2014
Helsinki

Tekijä(t) Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen asiantuntijatyöryhmä, kirjoittanut Hanna Ahlgren-Leinvuo		
Nimike Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2013		
Julkaisija (virasto tai laitos) Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto, Espoon sosiaali- ja terveystoimi, Vantaan sosiaali- ja terveystoimi, Turun hyvinvointitoimiala, Tampereen hyvinvointipalvelut sekä Oulun hyvinvointipalvelut	Julkaisuaika 6/2014	Sivumäärä, liitteet 30 s. + 26x s. liitteitä
Sarjanimike Kuusikko-työryhmän julkaisusarja		Osanumero 6/2014
ISSN-numero 1457-5078	Kieli Suomi	
Tiivistelmä Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä kasvoi edellisvuodesta kaikissa kuutoskaupungeissa. Eniten tukea saaneiden määrä nousi pääkaupunkiseudun kunnissa. Kuusikko-kuntien asukkaista keskimäärin yhdeksän prosenttia sai toimeentulotukea vuoden 2013 aikana. Lapsiväestöstä 12,6 prosenttia asui toimeentulotukea saaneessa kotitaloudessa, mikä oli 3,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin 18 vuotta täyttäneiden toimeentulotuen saajien väestöosuus. 35,4 prosenttia kuutoskaupunkien toimeentulotukea saavista kotitalouksista oli uusia tuensaajia. Osuus nousi edellisvuodesta 2,7 prosenttiyksikköä. Toimeentulotuen saajista 74,1 prosenttia oli yksinasuvia ja yksinhuoltajia 12,5 prosenttia. 20,7 prosenttia kuutoskaupunkien toimeentulotuen saajista sai vuonna toimeentulotukea vähintään 12 kuukauden ajan. Jos mukaan lasketaan myös 10-11 kuukautta tukea saaneet, osuus nousee 34,2 prosenttiin. Edellisvuoteen verrattuna vähintään 12 kuukautta tukea saaneiden osuus nousi 0,6 prosenttiyksikköä ja 10-12 kuukautta tukea saaneiden osuus yhden prosenttiyksikön. Lyhytaikaista tukea (1-3 kk) saaneiden osuus puolestaan laski yhden prosenttiyksikön. Oulu oli kaupungeista ainoa, jossa lyhytaikaista tukea saaneiden osuus nousi (1,8 prosenttiyksikköä). Kuutoskaupunkien toimeentulotuen saajista 58,5 prosenttia oli työttömiä. Työttömien määrä lisääntyi 2012 - 2013 20,3 prosentilla (koko Suomessa 16,9 %). Työttömyysaste nousi edellisvuodesta kaikissa kuutoskaupungeissa ja on huomattavasti korkeammalla tasolla kuin ennen vuosien 2008 – 2009 taantumaa. Toimeentulotuen kokonaiskustannukset nousivat edellisvuodesta kaikissa kaupungeissa Toimeentulotuen vuosikustannukset kotitaloutta kohti olivat keskimäärin 3 472 euroa ja tuesta osalliseksi tullutta henkilöä kohti 2 279 euroa vuonna 2013. Toimeentulotuen kustannukset ovat pääkaupunkiseudun kunnissa muuta Kuusikkoa korkeammat. Selittäviä tekijöitä ovat toimeentulotuen kesto, tulottomien lukumäärä sekä muuta Kuusikkoa korkeammat asumiskustannukset.		
Asiasanat Kuusikko, kustannukset, kuntavertailu, muut sopivat asiasanat		
Tiedustelut Työryhmän jäsenet, liite 7	Jakelu www.kuusikkokunnat.fi	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TOIMEENTULOTUEN ASIAKKAAT JA KUSTANNUKSET	2
2.1	Toimeentulotuen taso vuonna 2013	2
2.2	Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt	3
2.2.1	Kunnan palvelukokonaisuus.....	3
2.3	Toimeentulotuen asiakkaiden taustatietoja.....	5
2.3.1	Kotitalouksien perhetyypit	5
2.3.2	Toimeentulotuen saajien ikä.....	6
2.3.3	Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet vuoden aikana	6
2.3.4	Koko vuoden toimeentulotukea saaneiden määrän kehitys	7
2.3.5	Uusien toimeentulotuen saajien määrä	8
2.3.6	Toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta	9
2.3.7	Toimeentulotukea saaneiden tulolähteet.....	11
2.4	Toimeentulotuen kustannukset vuosina 2007- 2013	12
2.4.1	Vuosikustannukset toimeentulotukea saanutta kotitaloutta ja henkilöä kohden.....	12
2.4.2	Toimeentulotuen kokonaiskustannukset	14
2.4.3	Toimeentulotuen kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä	15
2.4.4	Toimeentulotuen vuosikustannukset asukasta kohti	16
2.4.5	Toimeentulotuen kustannusten jakautuminen perustoimeentulotukeen, täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen	17
3	TOIMEENTULOTUKIPÄÄTÖKSET JA MUUTOKSENHAUT	18
3.1	Etuuskäsittelyn haasteita Kuusikko-kunnissa	19
4	AIKUISSOSIAALITYÖ	20
4.1	Aikuissosiaalityön työntekijäresurssit.....	21
4.2	Asiakassuunnitelmat ja tilannearviot	21
4.3	Aikuissosiaalityön haasteita Kuusikko-kunnissa.....	22
5	TYÖTTÖMYYS TOIMEENTULOTUEN TARPEESEEN VAIKUTTAVANA TEKIJÄNÄ	23
5.1	Pitkäaikaistyöttömät.....	23
5.2	Nuorisotyöttömyys	25
6	ASIAKASPALAUTE	27
7	YHTEENVETO.....	29
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	32
	Liite 1A: Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2012 lukien	32
	Liite 1B: Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2013 lukien	33
	Liite 2: Toimeentulotuen määritelmät 2013 ja tilastojen laatu	34

Liite 3A/1: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2013	38
Liite 3A/2: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2013	39
Liite 3B/1: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita	40
Liite 3B/2: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita	41
Liite 3B/3: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita	42
Liite 3C: Toimeentulotuen deflatoidut kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita	43
Liite 3D/1: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 (sisältäen pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat)	44
Liite 3D/2: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 (sisältäen pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat)	45
Liite 4A: Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien perhetyypit 2011-2013 ..	46
Liite 4B: Lapsien määrä toimeentulotukiperheissä 2011-2013	47
Liite 5: Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet vuonna 2013 ja 2012	48
Liite 6: Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet iän mukaan vuonna 2013.....	49
Liite 7/1: Kuusikon kuntien ja koko Suomen työttömyystietoja joulukuussa 2008-2013	50
Liite 7/2: Kuusikon kuntien ja koko Suomen työttömyystietoja joulukuussa 2008-2013	51
Liite 8. Asiakassuunnitelman laatimisen käytännöt Kuusikko-kunnissa 2012...	52
Liite 9. Tilannearvioiden laatimisen käytännöt Kuusikko-kunnissa 2012	53
Liite 10: Asiakaspalaute vuodelta 2013	54
Liite 11 Aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen asiantuntijatyöryhmä 2014.....	55

TEKSTIN TAULUKOT

Taulukko 1	Vuoden 2013 aikana toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien ja henkilöiden määrä sekä muutos vuodesta 2012. Ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.	3
Taulukko 2	Toimeentulotukea saaneiden perhekoko ja tuesta osalliset lapset 2013 ¹	6
Taulukko 3	Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ikäryhmittäin 2013, osuus (%) kaikista tukea saaneista kotitalouksista (päämiehen ikäryhmän mukaan) ¹	6
Taulukko 4	Vuoden 2013, 2012 ja 2011 jokaisena kuukautena toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä sekä eri ikäryhmien osuus kotitalouksista ¹	8
Taulukko 5	Uusien toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä (kaikki tukea saaneet kotitaloudet) ja osuus kaikista tuensaajista 2013 ja 2012	8
Taulukko 6	Uusien alle 25-vuotiaiden toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä ja osuus kaikista tuensaajista 2013 ja 2012	9
Taulukko 7	Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta. Kaikki tulonsaajat.	9
Taulukko 8	Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta. Alle 25-vuotiaat tulonsaajat	10
Taulukko 9	Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden tulonlähteet kotitaloutta kohti ja tulolähteiden lukumäärä, kaikki tukea saaneet	11
Taulukko 10	Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden alle 25-vuotiaiden tulonlähteet koti-taloutta kohti ja tulolähteiden lukumäärä	12
Taulukko 11	Toimeentulotuki kotitaloutta ja henkilöä kohti vuonna 2013 ja muutos vuodesta 2012 (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia, vuoden 2013 arvossa)	13
Taulukko 12	Myönnetyn toimeentulotuen kustannukset 2013	14
Taulukko 13	Keskimääräiset neliövuokrat Kuusikko-kunnissa vuonna 2013	16
Taulukko 14	Toimeentulotuen kustannusten jakautuminen eri lajeihin sekä asiakkailta takaisin peritty toimeentulotuki 2013 (sisältäen pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat)	17
Taulukko 15	Päätöksiä kotitaloutta kohden 2013 ja 2012	18
Taulukko 16	Toimeentulotukipäätösten ja muutoksenhakujen määrä 2013	18
Taulukko 17	Aikuissosiaalityön vakanssit 15.9.2013	21
Taulukko 18	Vuoden 2013 aikana tehtyjen asiakassuunnitelmien ja tilannearvioiden lukumäärä	21
Taulukko 19	Työttömyysaste (työttömiä työnhakijoita työvoimasta) (%) joulukuussa 2011-2013 ¹	23

TEKSTIN KUVIOT

Kuvio 1	Toimeentulotuen kotitalouksien määrän muutos 2007 – 2013, 2007 = 100 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita)	4
Kuvio 2	Toimeentulotuesta osalliseksi tulleiden henkilöiden osuus (%) kunnan väestöstä vuosina 2007–2013 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita)	4
Kuvio 3	Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypeittäin vuonna 2013 ¹	5
Kuvio 4	Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet, % tuen keston mukaan vuonna 2013	7
Kuvio 5	Toimeentulotuen vuosikustannukset, euroa tukea saanutta kotitaloutta kohti vuosina 2007–2013 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita, vuoden 2013 rahan arvossa)	13
Kuvio 6	Toimeentulotuen vuosikustannukset, euroa tukea saanutta henkilöä kohti vuosina 2007–2013 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita, vuoden 2013 rahan arvossa)	14
Kuvio 7	Toimeentulotuen kustannusten muutos 2007 -2013, 2007 = 100 (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia, korotettuna 2013 arvoon)	15
Kuvio 8	Toimeentulotuen kustannukset kunnan asukasta kohden vuosina 2007 - 2013 (vuoden 2013 rahan arvossa)	16
Kuvio 9	Toimeentulotuen päätökset tekijän mukaan 2013	20
Kuvio 10	Pitkäaikaistyöttömien määrä joulukuussa 2008–2013	24
Kuvio 11	Vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneet 2008 - 2013	25
Kuvio 12	Nuorisotyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista Kuusikkokunnissa joulukuun lopussa 2008 – 2013	26

1 JOHDANTO

Toimeentulotuki on ollut Kuusikko-työn alusta lähtien mukana vertailuissa. Toiminta alkoi kolmen pääkaupunkiseudun kaupungin kesken jo vuonna 1994, jolloin tehtiin ensimmäinen toimeentulotuen asiakasmäärien ja kustannusten vertailu vuoden 1993 tietojen pohjalta. Ensimmäinen viiden kaupungin toimeentulotukiraportti tehtiin vuoden 1995 tiedoista, kun Turku ja Tampere tulivat työskentelyyn mukaan. Varsinaiseen Kuusikkoon päästiin vuonna 2005, kun Oulukin osallistui toimeentulotukivertailuihin. Toimeentulotuen raportti on syntynyt kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmän yhteistyönä. Työryhmä kokoaa toimeentulotuen raportin lisäksi myös työllistämispalvelujen raportin, joka valmistuu syyskuussa 2014. Työryhmän jäsenet on lueteltu liitteessä 11.

Tässä raportissa tehdään toimeentulotuen asiakkuuksien ja kustannusten ajallinen tarkastelujakso on vuodesta 2009 vuoteen 2013. Vertailun kohteena ovat ensisijaisesti toimeentulotuen asiakasmäärän ja –rakenteen sekä myönnetyn toimeentulotuen määrän muutokset. Tilastot osoittavat, minkä suuntaisia ja kuinka suuria muutoksia kuutoskaupungeissa on tapahtunut. Vertailujen perusteella ei kuitenkaan voida tehdä kovin syvällisiä johtopäätöksiä siitä, miksi yhdessä kunnassa tapahtuu enemmän muutoksia kuin toisessa.

Raportissa toimeentulotuen asiakasmäärien ja kustannusten vertailut on tehty ilman valtion laissa määritellyn ajan (½ - 3 v.) täysimääräisesti korvaamien turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja paluumuuttajien toimeentulotukea, jotta luvut kuvaisivat kuntien toimeentulotuen kustannuksia. Määräajan jälkeen kunnat vastaavat ko. henkilöiden mahdollisesta toimeentulotuesta ja nämä menot sisältyvät kunnan tilastolukuihin. Liite- taulukoiden 3D/1-2 luvut kuitenkin sisältävät myös valtion korvaamat toimeentulotukikustannukset ja asiakasmäärät. Kuusikko-kuntien toisistaan poikkeavat tilastointikäytännöt heikentävät vertailtavuutta, sillä osassa kuntia asiakaskunnan rakennetta kuvaavat vuositilastot sisältävät turvapaikanhakijat, pakolaiset ja paluumuuttajat ja toisissa kunnissa eivät. Siten kuutoskaupunkien toimeentulotuen asiakaskunnan ikää, perhetyyppejä ja toimeentulotuen kestoa kuvaavat tilastot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään.

Kustannustiedot on koottu kuntien tilinpäätöstiedoista. Kustannusten muutoksen vertailu on tehty vuoden 2013 rahan arvoon korotetuilla luvuilla. Toimeentulotukiraportissa kustannusten deflatoinnissa käytetään muista Kuusikko-vertailuista poiketen kuluttajahintaindeksiä, koska se kuvaa toimeentulotuen kustannustekijöitä paremmin kuin julkisten menojen indeksi. Toimeentulotuen raportti poikkeaa muista Kuusikko-työryhmän raporteissa myös siinä, että väestöä tarkastellaan vuoden alun lukumäärän mukaan eli tässä vuoden 2013 tiedoista kootussa raportissa tietoja suhteutetaan vuodenvaihteen 2012/2013 väestömäärään – muissa Kuusikko-raporteissa tietoja suhteutetaan vuodenvaihteen 2013/2014 väestömäärään.

Oulun osalta tämän vuoden raportissa täytyy huomioida, että Oulu yhdistyi 1.1.2013 naapurikuntiensa Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kanssa. Oulun osalta raportin taulukoissa muutos edelliseen vuoteen on jätetty pois ja korvattu merkinnällä ”.”. Raportin tekstiosuudessa kuutoskaupunkien yhteenlasketut lukumäärät ja niiden vertailu edellisvuoteen on ilmoitettu ilman Oulua. Kuvioissa ja raportin liitetaulukoissa Oulun vuoden 2013 tiedot sen sijaan ovat mukana vaikka tiedot eivät olekaan vertailukelpoisia vuoden 2012 kanssa.

2 TOIMEENTULOTUEN ASIAKKAAT JA KUSTANNUKSET

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön tai perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuki jakautuu perus-, täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen.

Perustoimeentulotuella on tarkoitus kattaa pääosin jatkuvanluonteiset välttämättömät elinkustannukset. Se koostuu perusosasta (jonka rahoitukseen valtio osallistuu) ja kohutuulliseen asumiseen, sähkөөn, terveydenhuoltoon yms. menoihin myönnettävästä täydentävästä tuesta (jonka kunnat rahoittavat kokonaisuudessaan itse). Täydentävän toimeentulotuen avulla voidaan ottaa huomioon hakijan erityiset tarpeet ja olosuhteet. Varsinkin eri syistä pitkään toimeentulotuen varassa elävillä on yleensä tarpeellisia elinkustannuksia, joihin toimeentulotuen perusosa on riittämätön. Myös asunnottomien kriisimajoituksesta aiheutuvat kulut sisältyvät täydentävään toimeentulotukeen. Tästä aiheutuvat kustannukset koskevat erityisesti suuria kaupunkeja. ARA:n (Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus) mukaan Suomen asunnottomista 75 prosenttia asui kuutoskaupungeissa vuonna 2013 – yksistään Helsingissä 55 prosenttia¹.

Ehkäisevän toimeentulotuen tavoitteena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Kunta määrittelee ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteet. Sitä voidaan myöntää muun muassa tuensaajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, akuuteista kriisitilanteista selviytymiseen tai taloudellisen tilanteen heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseen.

2.1 Toimeentulotuen taso vuonna 2013

Vuoden 2013 alussa toimeentulotuen perusosaan tehtiin 0,7 prosentin korotus 2,8 prosentin indeksikorotuksen päälle. Tarkemmat tiedot toimeentulotuen määristä löytyvät liitteestä 1b. (Liitteessä 1a ovat vertailun vuoksi vuoden 2012 perusosien määrät).

Toimeentulotuen lisäksi myös muihin perusturvaetuuksiin, jotka huomioidaan tuloina toimeentulotukea hakiessa, tuli muutoksia vuoden 2013 alussa. Työttömän perusturvaa korotettiin 3,5 prosentilla. Näin ollen täysi peruspäiväraha ja työmarkkinatuki olivat 32,46 euroa päivää kohden eli noin 698 euroa kuukaudessa. Verojen jälkeen perusturvan varassa elävä työtön sai noin 558 euroa kuukaudessa.

Vuonna 2013 puolison tulot eivät enää vähentäneet työmarkkinatuen tai kotoutumistuen määrää. Lisäksi vuoden 2013 alussa luovuttiin lomakorvauksien jaksotuksesta ja työttömyysetuuksia maksettiin heti työttömyyden alettua siten, etteivät loppupalkassa maksetut lomakorvaukset enää vaikuttaneet maksamisen alkamiseen.

Yleistä asumistukea korotettiin vuoden 2013 alussa vuokrien nousua vastaavasti. Samalla tuensaajien tulorajoja korottiin vastaamaan työttömän perusturvan nousua. Myös asumistuen perusomavastuun tulorajoja korotettiin vuoden 2013 alussa 25 euroa/kk. Korottamisen jälkeen täysimääräiseen asumistukeen oikeuttava tuloraja nousi yksin asuvalla 675 eurosta 700 euroon kuukaudessa.

¹ ARA:n selvitykset 2014: Asunnottomat kunnittain 2013. Suomessa yhteensä 7 501 asunnottomaa, joista Helsingissä 4 100, Espoossa 563, Vantaalla 522, Turussa 221, Tampereella 175 ja Oulussa 43.

Lisäksi korotettiin asumistuessa hyväksyttävien enimmäisasumismenojen korotus nosti keskimääräistä asumistukea noin 5,50 euroa/kk.

2.2 Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt

2.2.1 Kunnan palvelukokonaisuus

Vuonna 2013 kuutoskaupungeissa oli 98 107 toimeentulotukea saanutta² kotitaloutta, joissa oli 149 449 henkilöä. Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä kasvoi kaikissa kaupungeissa edellisvuodesta. Myös tuesta osalliseksi tulleiden henkilöiden määrä kasvoi Turkua lukuun ottamatta kaikissa kaupungeissa. Eniten lukumäärät kasvoivat pääkaupunkiseudun kunnissa.

Taulukko 1 Vuoden 2013 aikana toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien ja henkilöiden määrä sekä muutos vuodesta 2012. Ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.

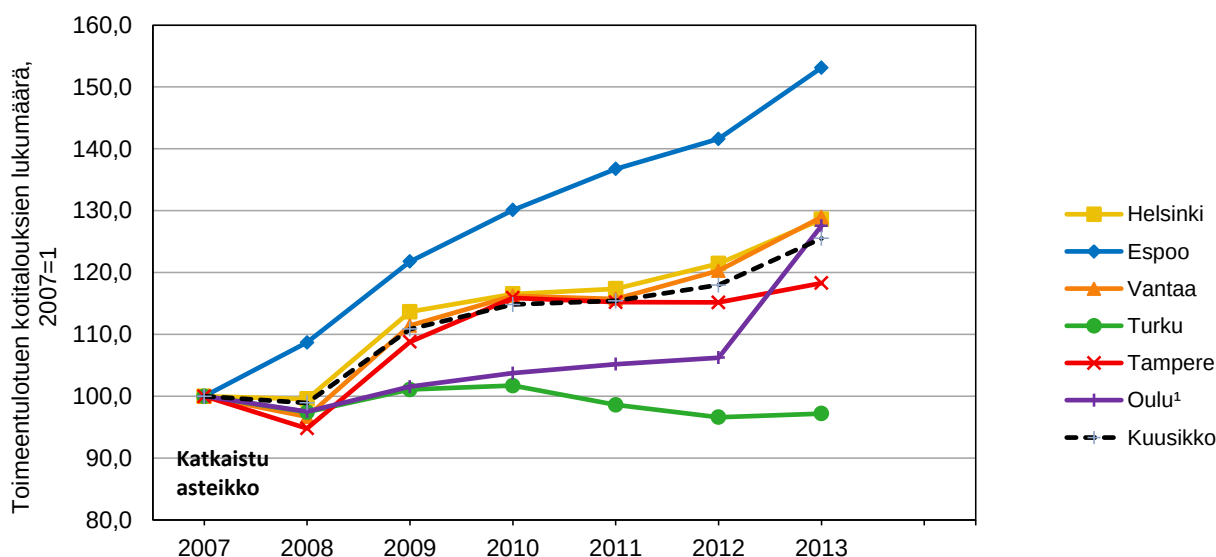
	Kotitalouksia yhteensä	<i>Muutos (%) vuodesta 2012</i>	Henkilöitä yhteensä	<i>Muutos (%) vuodesta 2012</i>
Helsinki	41 901	5,9	60 681	5,9
Espoo	11 746	8,1	19 214	7,3
Vantaa	12 014	7,2	20 455	7,7
Turku	9 199	0,6	14 064	-0,4
Tampere	14 689	2,7	21 991	6,0
Oulu ¹	8 558	.	13 044	.
Kuusikko	98 107	.	149 449	.

¹ Kuntaliitos 1.1.2013 (Oulu, Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo ja Yli-Ii).

Tiedot eivät vertailukelpoisia edellisvuoden tietojen kanssa.

Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä on kasvanut vuodesta 2007 kuutoskaupungeissa. Turku on ainoa kaupunki, jossa lukumäärässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Pääkaupunkiseudun kunnissa lukumäärä on kasvanut eniten. (Kuvio 1; Liite 3A/1.)

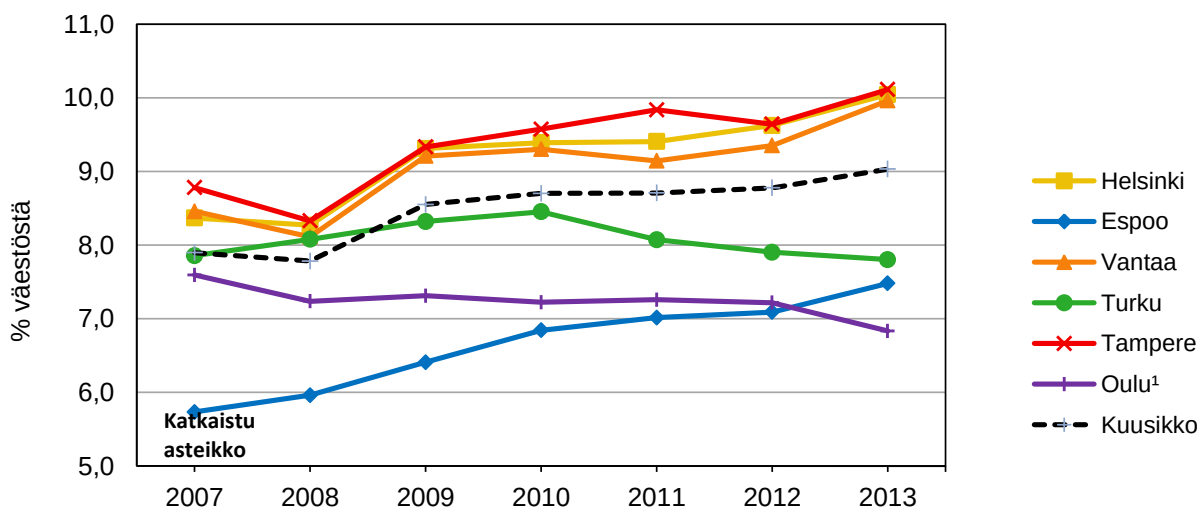
² Asiakkaat ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita, joiden toimeentulotuen valtio korvaa eri säännösten pohjalta

¹ Oulussa kuntaliitos 1.1.2013 (Oulu, Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo ja Yli-Ii).

Kuvio 1 Toimeentulotuen kotitalouksien määrän muutos 2007 – 2013, 2007 = 100 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita)

Vuonna 2013 kuutoskaupunkien asukkaista yhdeksän prosenttia sai toimeentulotukea vähintään kerran vuodessa. Väestöosuus on vuodesta 2007 vuoteen 2013 kasvanut pääkaupunkiseudun kunnissa ja Tampereella. Turussa osuudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia ja Oulussa osuus on muista poiketen hieman laskenut kuntaliitoksen myötä. Pääkaupunkiseudun kunnissa ja Tampereella väestöosuus on kasvanut eniten: Helsingissä ja Espoossa 1,7 prosenttiyksikköä, Vantaalla 1,5 prosenttiyksikköä ja Tampereella 1,3 prosenttiyksikköä. (Kuvio 2, Liite 3A/1)

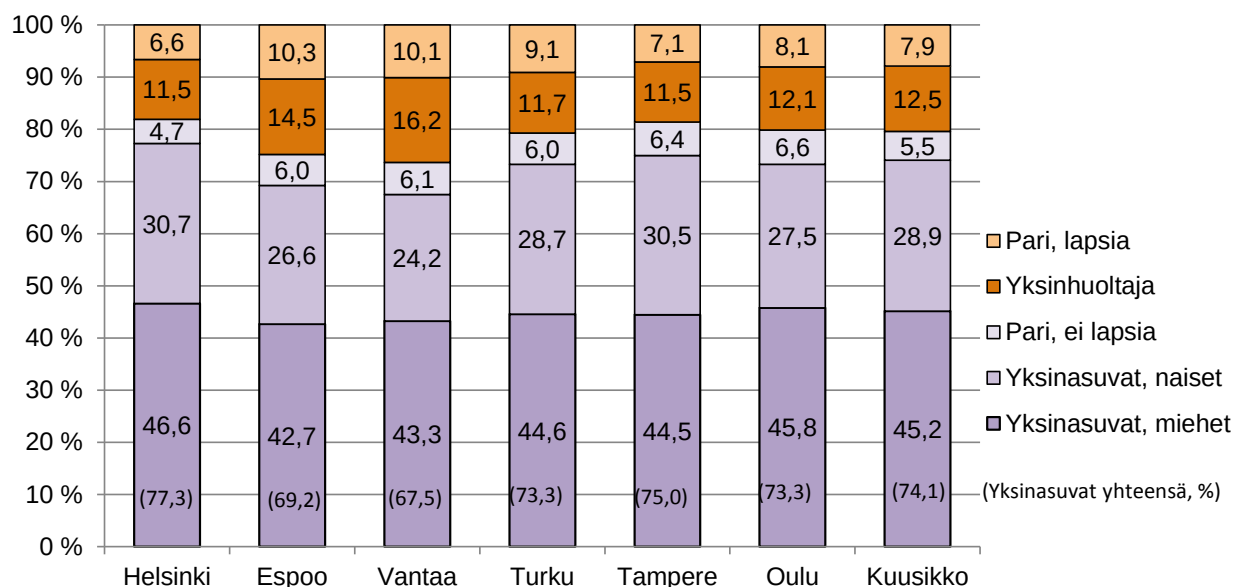
¹ Oulun väestö 31.12.2012/1.1.2013 kuntaliitoksen jälkeisellä aluejaolla.

Kuvio 2 Toimeentulotuesta osalliseksi tulleiden henkilöiden osuus (%) kunnan väestöstä vuosina 2007–2013 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita)

2.3 Toimeentulotuen asiakkaiden taustatietoja³

2.3.1 Kotitalouksien perhetyypit

Vuonna 2013 toimeentulotuen saajista 74,1 prosenttia oli yksinasuvia. Yksinasuvien osuus vaihteli Vantaan 67,5 prosentista Helsingin 77,3 prosenttiin. Yksinhuoltajien osuus toimeentulotukea saavista kotitalouksista oli Vantaalla (16,2 %) ja Espoossa (14,5 %) korkeampi kuin muissa kaupungeissa. (Kuvio 3 ja Liite 4A)

¹Espoon ja Turun luvut ovat ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia. Muiden kaupunkien luvuissa he ovat mukana.

Kuvio 3 Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypeittäin vuonna 2013¹

Vuonna 2013 kuutoskaupunkien lapsiväestöstä 12,6 prosenttia (12,3 prosenttia vuonna 2012) asui toimeentulotukea saaneessa kotitaloudessa, mikä oli 3,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin 18 vuotta täyttäneiden toimeentulotuen saajien väestöosuus. Lasten väestöosuus oli Oulussa ja Espoossa huomattavasti pienempi kuin muissa kaupungeissa. (Taulukko 2)

³ Osa tiedoista sisältää kaikki toimeentulotukea saaneet asiakkaat, osa tiedoista on ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia.

Taulukko 2 Toimeentulotukea saaneiden perhekoko ja tuesta osalliset lapset 2013¹

	<i>Tuensaajien perhekoko keskimäärin</i>	Tuesta osallisten lasten määrä	Alle 18- vuotias väestö	<i>Tuesta osalliset lapset, % alle 18 v. väestöstä</i>	18 vuotta täyttänyt väestö	18 v. täyttäneet tuensaajat, % 18 v. täyttäneestä väestöstä
Helsinki	1,45	15 093	98 529	15,3	505 439	9,9
Espoo	1,64	5 556	59 243	9,4	197 581	7,3
Vantaa	1,70	6 543	44 487	14,7	160 825	9,5
Turku	1,53	3 482	27 933	12,5	152 292	7,5
Tampere	1,50	4 945	35 546	13,9	181 875	9,7
Oulu	1,52	3 479	43 940	7,9	146 907	7,0
Kuusikko	1,52	39 098	309 678 [✓]	12,6	1 344 919	8,8

¹ Espoon ja Turun luvut ovat ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia. Muiden kaupunkien luvuissa ☐ he ovat mukana.

2.3.2 Toimeentulotuen saajien ikä

Taulukko 3 Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ikäryhmittäin 2013, osuus (%) kaikista tukea saaneista kotitalouksista (päämiehen ikäryhmän mukaan)¹

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu*	Kuusikko (%)	Kuusikko (N)
-24v.yhteensä	22,4	25,7	23,9	25,9	32,6	33,5	25,8	20 055
-24 v opiskelijat	4,1	9,9	6,1	8,6	12,3	..	6,3	26 483
-24 v muut	18,3	15,8	17,8	17,4	20,3	33,5	19,5	6 428
25 - 34 v	25,0	23,8	23,7	26,9	26,2	29,1	25,4	26 130
35 - 49 v	26,6	26,6	27,8	24,8	22,1	21,7	25,5	26 238
50 - 64 v	19,6	18,8	19,5	19,1	15,6	13,7	18,4	18 879
65 v täyttäneet	6,3	5,1	5,1	3,3	3,4	2,0	5,0	5 092
Kaikki kotitaloudet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	102 822

* Oulusta ei saada eroteltua alle 24-vuotiaiden opiskelijoiden määrää

¹ Espoon ja Turun luvut ovat ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia. Muiden kaupunkien luvuissa ☐ he eivät ole mukana.

¹ Espoon ja Turun luvut ovat ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia. Muiden kaupunkien luvuissa he ovat mukana.

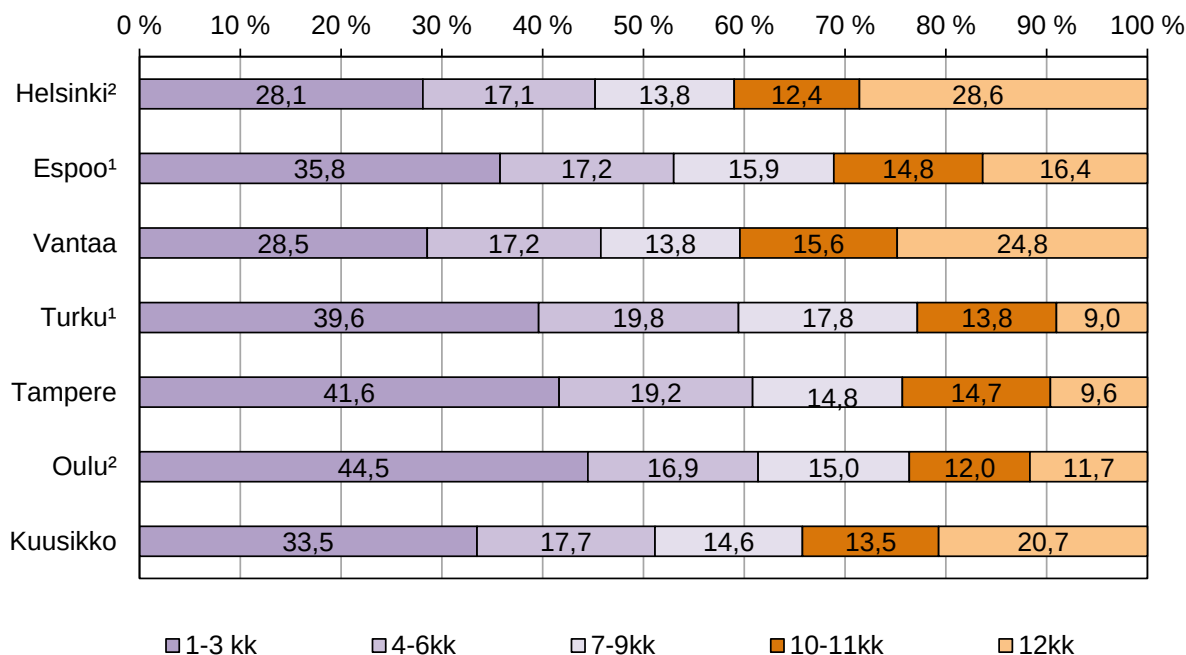
Ikäryhmittäin tarkasteltuna eniten eroja oli alle 25-vuotiaiden toimeentulotuen saajien osuudessa kaikista tuensaajista. Helsingissä heidän osuutensa oli kuutoskaupungeista pienin, 22,4 prosenttia, ja Oulussa suurin, 33,5 prosenttia.

2.3.3 Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet vuoden aikana

Toimeentulotuki on luonteeltaan viimesijainen tuki ja on näin ollen lähtökohtaisesti tarkoitettu avuksi tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin. Toimeentulotuen luonne on kuitenkin muuttunut. 20,7 prosenttia kuutoskaupunkien toimeentulotuen saajista sai vuonna toimeentulotukea vähintään 12 kuukauden ajan. Jos mukaan lasketaan myös 10-11 kuukautta tukea saaneet, osuus nousee 34,2 prosenttiin. Edellisvuoteen verrattuna vähintään 12 kuukautta tukea saaneiden osuus nousi 0,6 prosenttiyksikköä ja 10-12 kuukautta tukea saaneiden osuus yhden prosenttiyksikön. Lyhytaikaista tukea (1-3 kk) saaneiden osuus puolestaan laski yhden prosenttiyksikön. Oulu oli kaupungeista ainoa, jossa lyhytaikaista tukea saaneiden osuus nousi (1,8 prosenttiyksikköä).

Vähintään 12 kuukautta toimeentulotukea saaneiden osuudet kasvoivat ainoastaan pääkaupunkiseudulla: Espoossa 3,6 prosenttiyksikköä, Vantaalla 1,6 prosenttiyksikköä ja Helsingissä 0,6 prosenttiyksikköä. 10-12 kuukautta toimeentulotukea saaneiden osuudet nousivat myös Tampereella (1,0 prosenttiyksikköä) ja Turussa (0,2 prosent-

tiyksikköä). Helsingissä ja Vantaalla vähintään 12 kuukautta toimeentulotukea saaneiden osuus oli selvästi muita kaupunkeja korkeampi ja vastaavasti lyhytaikaista tukea saaneiden osuus muita matalampi.

¹Espoon ja Turun luvut ovat ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia. Muiden kaupunkien luvuissa he ovat mukana.

²Helsingissä ja Oulussa lasketaan kuukauden aikana voimassaolevien päätösten perusteella, muissa kunnissa kuukauden maksutapahtumien perusteella. Päätöspohjainen laskutapa jonkin verran liioittelee päikkäaikaisen tuen saajien määrää.

Kuvio 4 Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet, % tuen keston mukaan vuonna 2013

2.3.4 Koko vuoden toimeentulotukea saaneiden määrän kehitys

Vuoden jokaisena kuukautena toimeentulotukea saaneita kotitalouksia oli suhteellisesti eniten Helsingissä (28,6 %) ja Vantaalla (24,8 %) (kuvio 4). Muissa kaupungeissa pitkäaikaista (12 kk) tukea saaneiden osuus oli selvästi pienempi. Espoo on kuitenkin hieman lähestynyt muita pääkaupungin kuntia pitkäaikaista tukea saaneiden osuudessa (16,4 %). Kuutoskaupunkien pitkäaikaista toimeentulotukea saaneista 33,6 prosenttia oli 35 – 49-vuotiaita (taulukko 4).

Taulukko 4 Vuoden 2013, 2012 ja 2011 jokaisena kuukautena toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä sekä eri ikäryhmien osuus kotitalouksista¹

	Toimeentulotukea 12 kk saaneet kotitaloudet 2011 - 2013			Ikäryhmien osuus 12 kk tukea saaneista kotitalouksista % vuonna 2013					
	v. 2013	v.2012	v. 2011	alle 25v	alle 25v	25 - 34v	35 - 49v	50 - 64v	65 vuotta täyttäneet
				opiskelijat	muut*				
Helsinki	12 821	11 905	11 302	2,2	11,5	20,5	33,5	27,4	5,0
Espoo	1 921	1 381	1 557	4,5	8,8	17,2	33,7	31,7	4,1
Vantaa	3 228	2 866	2 710	4,1	10,8	22,1	34,6	26,1	2,3
Turku	830	830	767	3,0	11,6	18,4	36,3	29,9	0,8
Tampere	1 449	1 444	1 567	5,7	16,1	22,8	31,7	23,3	0,4
Oulu	1 050	1 011	1 075		21,2	25,5	32,3	20,3	0,7
Kuusikko	21 299	19 437	18 978	2,8	11,9	20,8	33,6	27,0	3,8

*Oulussa kaikki alle 25-vuotiaat

¹Espoon ja Turun luvut ovat ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia. Muiden luvuissa he ovat mukana.☒

2.3.5 Uusien toimeentulotuen saajien määrä

Kuutoskaupunkien toimeentulotukea saavista kotitalouksista 45,7 prosenttia oli uusia tuensaajia eli henkilöitä, jotka eivät ole saaneet toimeentulotukea tilastointivuotta edeltävän vuoden aikana. Osuusvertailu kaikkiin vuoden aikana toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrään ei ole täysin oikea, sillä kaikkien tuensaajien määrä on kuntien tilastosta, jonka luku poikkeaa jonkin verran THL:n tilastoista. Kunnat ovat itse poimineet vuoden 2013 uusien tuensaajien määrät, joten luvut saattavat poiketa THL:n tilastoon lopullisesti tulevista luvuista.

Uusia toimeentulotukea saaneita kotitalouksia oli 35,7 prosenttia kaikista tukea saaneista kotitalouksista. Uusien määrä ja kasvoi kaikissa kunnissa, eniten Tampereella (22,1 %) (taulukko 5).

Taulukko 5 Uusien toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä (kaikki tukea saaneet kotitaloudet) ja osuus kaikista tuensaajista 2013 ja 2012

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu ¹	Kuusikko
2012	13 099	3 744	3 921	3 015	4 406	2 181	30 366
2013	14 227	4 165	4 203	3 117	5 381	3 901	34 994
Muutos (lkm) 2012 - 2013	1 128	421	282	102	975	1 720	4 628
Muutos (%) 2012 - 2013	8,6	11,2	7,2	3,4	22,1	.	.
Uusien osuus % kaikista tukea saaneista vuonna 2012	33,1	34,5	35,0	33,0	30,8	30,6	32,9
Uusien osuus % kaikista tukea saaneista vuonna 2013	34,0	35,5	35,0	33,9	36,6	45,6	35,7

¹ Oulun 1.1.2013 kuntoliitoksen vuoksi luvut eivät ole vertailukelpoisia edellisen vuoden kanssa.

Alle 25-vuotiasta uusia toimeentulotuen saajia oli vuonna 45,7 prosenttia. Uusien, nuorten tuensaajien lukumäärä kasvoi kaikissa kunnissa, eniten Tampereella (40,7 %) (taulukko 6).

Taulukko 6 Uusien alle 25-vuotiaiden toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä ja osuus kaikista tuensaajista 2013 ja 2012

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu ¹	Kuusikko
2012	3 972	1 661	1 165	1 032	1 575	1 177	10 582
2013	4 460	1 398	1 288	1 098	2 216	1 653	12 113
Muutos (lkm) 2012 - 2013	488	-263	123	66	641	476	1 531
Muutos (%) 2012 - 2013	12,3	-15,8	10,6	6,4	40,7	.	.
Uusien osuus % alle 25v. tukea saaneista kotitalouksista vuonna 2012	43,1	62,5	40,4	44,6	33,6	46,0	43,5
Uusien osuus % alle 25v. tukea saaneista kotitalouksista vuonna 2013	44,3	46,3	41,5	46,0	45,2	54,8	45,7

¹ Oulun 1.1.2013 kuntoliitoksen vuoksi luvut eivät ole vertailukelpoisia edellisen vuoden kanssa.

2.3.6 Toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta

Pääasiallista toimintaa koskevat tiedot eivät ole täysin luotettavia. Yksi ongelma on pääasiallista toimintaa koskevan tiedon puuttuminen. Asiakas- ja päätösmäärien jatkaessa kasvuaan tausta- ja muutostietojen tallentamista ei välttämättä ehditä tehdä. Vaikutusta on myös sillä, onko kyseinen tietokenttä määritelty tietojärjestelmässä pakollisesti täytettäväksi. Tässä suhteessa Kuusikko-kuntien tietojärjestelmissä on eroja. Tuensaajien pääasiallinen toiminta on kuitenkin niin oleellinen taustatieto, että tämä tieto on otettu Kuusikko-raportointiin mukaan vertailtavuutta heikentävistä luotettavuusongelmista huolimatta. (Borg 2011, 8.)

Taulukko 7 Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta. Kaikki tulonsaajat.

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Työssä	5,0	7,5	11,1	4,3	4,0	4,0	5,8
Työtön, lomautettu	57,3	52,4	62,0	59,2	61,0	64,7	58,5
Opiskelija	9,7	11,8	11,0	13,4	17,5	15,7	11,8
Äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla	1,6	2,0	2,0	1,3	1,4	1,5	1,6
Pitkäaikaisesti sairas	2,0	1,8	2,5	3,9	2,0	3,3	2,3
Eläkkeellä	13,7	13,4	7,4	6,8	5,8	4,2	10,7
Muu	10,7	11,0	4,1	11,1	8,3	6,7	9,3
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (N)	26 703	5 932	6 879	3 964	6 703	3 619	53 800
Ei tietoa (N)	176	120	1 006	230	508	160	2 200

Kuutoskaupunkien toimeentulotuen saajista ylivoimaisesti suurin ryhmä pääasiallisen toiminnan suhteen olivat työttömät 58,5 prosentin osuudella – työssä käyvien osuus oli vain 5,8 prosenttia. Espoossa työttömien osuus oli keskimääräistä pienempi, 52,4 prosenttia. Opiskelijoiden osuudet olivat suurimmat Tampereella (17,5 %) ja Oulussa (15,7 %), Helsingissä heidän osuutensa oli pienin (9,7 %). Eläkkeellä olevia oli suhteellisesti eniten Helsingissä (13,7 %) ja Espoossa (13,4 %), ja vähiten Oulussa (4,2 %). (Taulukko 7.)

Taulukko 8 Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta.
Alle 25-vuotiaat tulonsaajat

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Työssä	4,1	3,8	6,3	2,6	2,5	3,0	3,8
Työtön, lomautettu	48,4	40,3	49,1	48,1	46,3	52,3	47,5
Opiskelija	31,6	37,8	37,6	30,3	36,1	30,5	33,5
Äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla	3,0	3,9	3,0	3,1	2,6	2,6	3,0
Pitkäaikaisesti sairas	1,6	1,4	0,8	3,2	1,5	2,9	1,7
Eläkkeellä	0,9	0,7	0,6	0,9	1,0	0,6	0,8
Muu	10,4	12,1	2,7	11,9	10,1	8,1	9,6
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (N)	5 302	1 329	1 241	911	2 036	1 055	11 874
Ei tietoa (N)	56	46	446	49	157	44	798

Myös nuorten alle 25-vuotiaiden kohdalla työttömät olivat suurin ryhmä 47,5 prosentin osuudella. Nuorten joukossa korostuu opiskelijoiden osuus: alle 25-vuotiaista tuensaajista lähes 33,5 prosenttia oli päätoimisia opiskelijoita. (Taulukko 8)

2.3.7 Toimeentulotukea saaneiden tulolähteet

Tulolähdetilaston luotettavuuden suhteen on samanlaisia varauksia kuin pääasiallisen toiminnan osalta. Tulolähdetilaston ongelmana on, että siitä ei näe, mikä on ollut toimeentulotuen hakijan tärkein tulolähde. Tilastoon on kirjattu kaikki tuensaajan tulolähteet ottamatta esim. tulon suuruutta huomioon. Tilastosta ei voi esim. päätellä, kuinka monella asiakkaalla tulona on korkeintaan asumistuki tai lapsilisä. Myös tietojen keräystapa kunnassa vaikuttaa tilastolukuihin. Yleisin tapa kunnissa on, että työntekijä täyttää tietojärjestelmän tilastokenttään tiedon tulolähteestä, jolloin siihen tulevat tärkeimmät, mutta ei välttämättä kaikki tulolähteet kirjatuksi. Vantaalla tieto kerätään suoraan toimeentulotukilaskelmasta, jolloin se kattaa kaikki laskelmaan sisällytetyt tulot. (Borg 2011, 9-10.)

Taulukko 9 Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden tulonlähteet kotitaloutta kohti ja tulolähteiden lukumäärä, kaikki tukea saaneet

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Tulonlähdeä saaneiden kotitalouksien osuus (%)							
Ansio-/yrittäjätulot	7,0	8,9	14,1	6,0	5,1	5,5	7,8
Työmarkkinatuki /peruspäiväraha	31,3	30,3	37,2	45,8	44,8	46,2	35,9
Ansiosidonnainen päiväraha	1,6	1,7	2,2	1,7	2,0	2,8	1,8
Opinto-/koulutustuki	6,8	8,5	9,6	7,9	10,7	8,7	8,1
Sairauspäiväraha	1,9	2,1	3,5	4,1	2,3	3,6	2,5
Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha	1,6	2,8	3,9	2,4	2,2	2,2	2,3
Lasten kotihoidon tuki	2,9	5,2	6,5	5,0	3,4	4,1	4,0
Lapsilisät/elatusapu/-tuki	14,2	32,6	40,3	31,0	22,1	23,3	22,8
Eläke	14,3	13,5	10,7	7,2	5,2	4,7	11,4
Asumistuki	62,5	68,3	72,0	78,5	70,2	75,4	67,5
Muu	10,1	1,8	50,5	4,0	3,2	3,3	13,0
Tuloton	22,4	12,6	19,8	6,8	11,9	13,5	17,8
Tulonlähteitä yhteensä (N)	47 487	11 771	21 228	8 414	13 517	7 375	109 792
Kotitalouksia yhteensä (N)	26 879	6 253	7 855	4 194	7 384	3 811	56 376
Tuloslähteitä/kotitalous	1,8	1,9	2,7	2,0	1,8	1,9	1,9

Riski joutua toimeentulotuen tarpeeseen kohdistuu nimenomaan vähimmäisetuuksien varassa eläviin. Ansiosidonnaisia etuuksia saavilla ja päätoimisessa työsuhteessa olevilla on huomattavasti vähemmän toimeentulotuen tarvetta muuta kuin erityisissä tilanteissa. (Borg 2011, 10.) Vuoden 2013 marraskuussa 35,9 prosenttia tuensaajista sai työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa ja 67,5 prosenttia asumistukea. Ansiosidonnaisista päivärahaa sai vain 1,8 prosenttia (vrt. vuosi 2012 3,7 %). Eläkkeensaajien osalta pääkaupunkiseudun kunnat erosivat muusta Kuusikosta korkeammilla osuuksilla. Tulottomia kotitalouksista oli 17,8 prosenttia. Tulottomien osuus vaihteli Helsingin 22,4 prosentista Turun 6,8 prosenttiin.

Taulukko 10 Marraskuussa 2013 toimeentulotukea saaneiden alle 25-vuotiaiden tulonlähteet koti-taloutta kohti ja tulolähteiden lukumäärä

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
<i>Tulonlähdeittä saaneiden kotitalouksien osuus (%)</i>							
Ansio-/yrittäjätulot	6,2	6,0	10,3	4,5	3,9	4,8	6,1
Työmarkkinatuki /peruspäiväraha	11,8	11,4	14,1	18,6	19,8	19,9	14,7
Ansiosidonnainen päiväraha	0,2	0,5	0,4	0,3	0,4	0,2	0,3
Opinto-/koulutustuki	23,8	27,0	27,5	22,9	27,6	20,8	25,0
Sairauspäiväraha	1,3	1,6	1,2	3,0	1,7	3,5	1,7
Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha	3,1	4,8	5,3	3,9	3,4	3,1	3,7
Lasten kotihoidon tuki	3,7	5,5	6,8	5,2	3,4	4,3	4,4
Lapsilisät/elatusapu/-tuki	9,5	20,1	23,4	20,7	14,3	14,1	14,6
Eläke	1,3	1,3	1,4	0,9	1,5	1,0	1,3
Asumistuki	37,5	40,7	46,4	57,7	52,1	59,0	45,0
Muu	7,4	2,7	52,8	4,5	4,8	5,3	12,2
Tuloton	38,2	25,7	37,1	14,5	20,1	23,7	30,5
Tulonlähteitä yhteensä (N)	7 716	2 103	3 928	1 505	3 415	1 771	20 438
Kotitalouksia yhteensä (N)	5 358	1 427	1 732	960	2 231	1 109	12 817
Tuloslähteitä/kotitalous	1,4	1,5	2,3	1,6	1,5	1,6	1,6

Nuorten osalta tulolähdetilasto poikkeaa koko asiakaskunnasta siten, että työttömyys-turvan ja eläkkeiden osuus oli huomattavasti pienempi ja vastaavasti opintotuen osuus oli suurempi. Myös tulottomien osuus on koko asiakaskuntaa suurempi.

2.4 Toimeentulotuen kustannukset vuosina 2007- 2013

Kustannusvertailut on tehty ilman pakolaisten, paluumuuttajien ja turvapaikan hakijoi-den toimeentulotukimenoja, jotka valtio korvaa kunnille täysimääräisesti (liitetaulukoi-sa 3D/1 ja 3D/2 pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat ovat mukana). Myös-kään takaisin perittyä toimeentulotukea ei ole vähennetty luvuista. Asiakkailta takaisin perityn toimeentulotuen määrä vaihteli kuutoskaupungeissa 2,8 ja 7,3 prosentin välillä toimeentulotuen kokonaiskustannuksista (liite 3A/1).

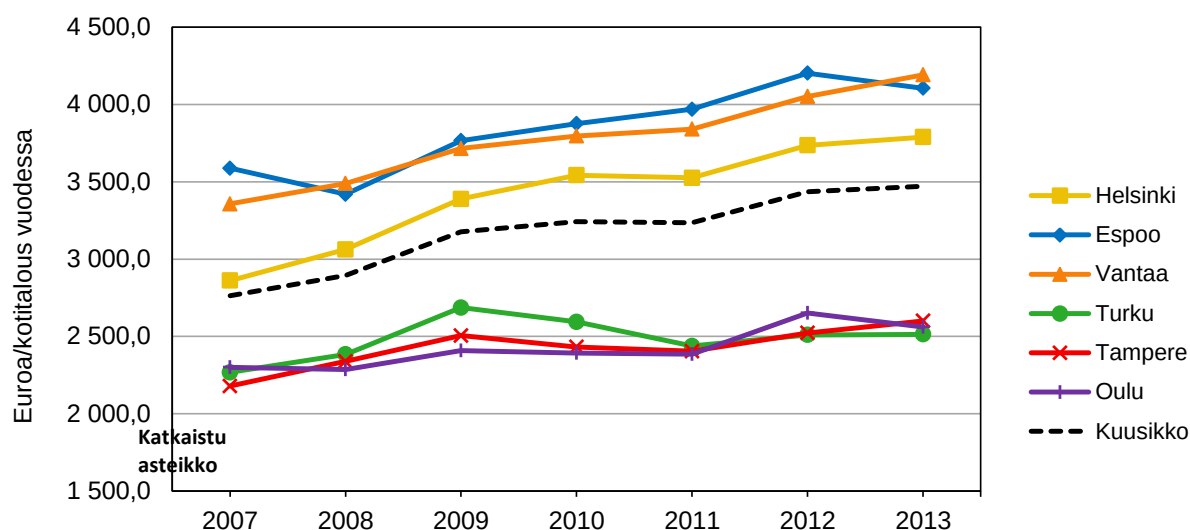
2.4.1 Vuosikustannukset toimeentulotukea saanutta kotitaloutta ja henkilöä kohden

Toimeentulotuen vuosikustannukset kotitaloutta kohti olivat keskimäärin 3 472 euroa ja tuesta osalliseksi tullutta henkilöä kohti 2 279 euroa vuonna 2013. Kustannukset kotita-loutta kohden nousivat Vantaalla (3,5 %), Tampereella (3,1 %) ja Helsingissä (1,4 %). Oulussa (-3,4 %) ja Espoossa (-2,3 %) kustannukset kotitaloutta kohden laskivat. Tu-russa kustannukset kotitaloutta kohden pysyivät lähes ennallaan. Henkilöä kohden las-kettuna kustannukset nousivat Vantaalla (3 %), Helsingissä (1,4 %) ja Turussa (1,1 %), ja laskivat Oulussa (-7,6 %) ja Espoossa (-1,6 %). Tampereella henkilöä kohden laske-tut kustannukset pysyivät lähes ennallaan (muutos -0,1 %). Tuen määrän nousuun henkilöä ja kotitaloutta kohden vaikuttaa muun muassa tukikuukausien lisääntyminen (ks. luku 2.3.3.) sekä ensisijaisten etuuksien vähäisyys (tulottomat) (ks. luku 2.3.7.). (Taulukko 11)

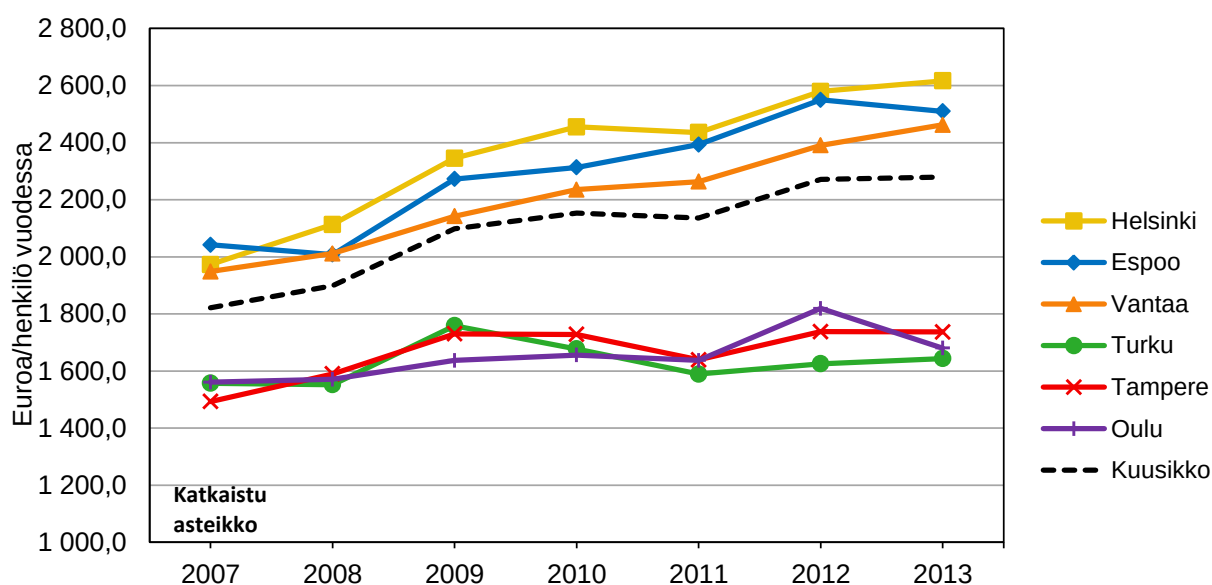
Taulukko 11 Toimeentulotuki kotitaloutta ja henkilöä kohti vuonna 2013 ja muutos vuodesta 2012 (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia, vuoden 2013 arvossa)

	Tuki/ kotitalous euroa/vuosi	Muutos (%) vuodesta 2012	Tuki/henkilö euroa/vuosi	Muutos (%) vuodesta 2012
Helsinki	3 790	1,4	2 617	1,4
Espoo	4 105	-2,3	2 510	-1,6
Vantaa	4 192	3,5	2 462	3,0
Turku	2 513	0,1	1 644	1,1
Tampere	2 600	3,1	1 737	-0,1
Oulu	2 561	-3,4	1 680	-7,6
Kuusikko	3 472	1,1	2 279	0,3

Kuvioissa 5 ja 6 on kuvattu toimeentulotuen vuosikustannusten kehitystä kotitaloutta ja henkilöä kohden vuosina 2007 – 2013.

Kuvio 5 Toimeentulotuen vuosikustannukset, euroa tukea saanutta kotitaloutta kohti vuosina 2007–2013 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita, vuoden 2013 rahan arvossa)

Kuvio 6 Toimeentulotuen vuosikustannukset, euroa tukea saanutta henkilöä kohti vuosina 2007–2013 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita, vuoden 2013 rahan arvossa)

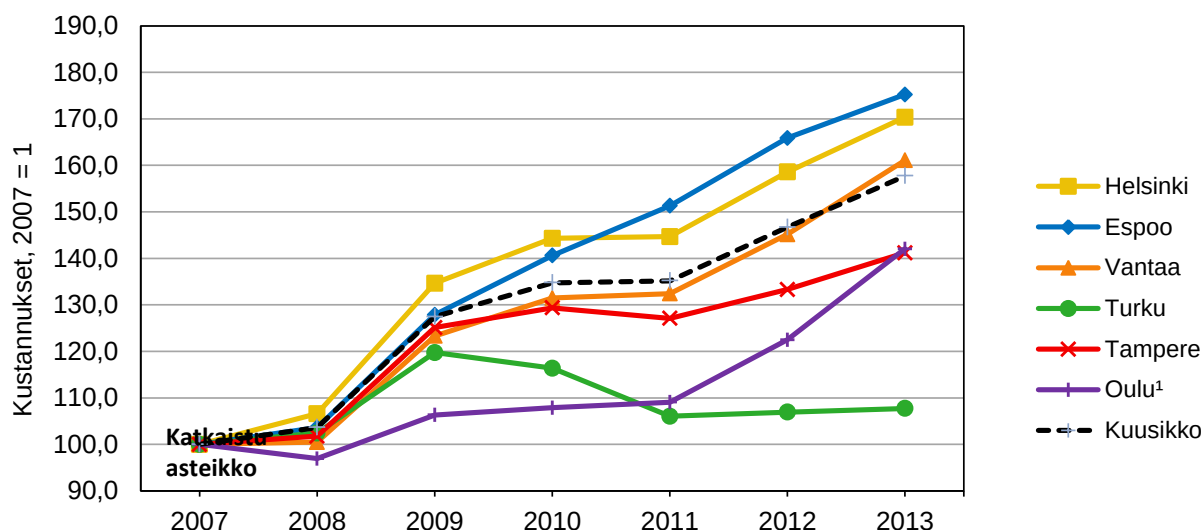
2.4.2 Toimeentulotuen kokonaiskustannukset

Toimeentulotuen deflatoidut kokonaiskustannukset ovat nousseet kaikissa kuutoskaupungeissa vuodesta 2007 (kuvio 7). Vuosina 2009-2011 kustannusnousu tasaantui ja Turussa kustannukset jopa laskivat. Espoo oli kaupungeista ainoa, jossa kustannukset nousivat edelleen, mihin todennäköisesti vaikutti Espoon maahanmuuttajista koostuva muuttovoitto. Vuoden 2011 jälkeen kustannukset kääntyivät jälleen nousuun. Vuodesta 2012 vuoteen 2013 kustannukset nousivat kaikissa kaupungeissa. Turun muista kaupungeista poikkeavaa kustannuskehitystä selittää jonkin verran se, että siellä toimeentulotuessa hyväksyttäviä enimmäisvuokria ei ole korotettu moneen vuoteen. (Liite 3C)

Taulukko 12 Myönnetyn toimeentulotuen kustannukset 2013

	Kustannukset Euroa	Muutos (%) vuodesta 2012	Muutos (%) vuodesta 2012, defl.
Helsinki	158 784 179	9,0	7,4
Espoo	48 217 917	7,2	5,6
Vantaa	50 366 138	12,6	11,0
Turku	23 116 571	2,2	0,7
Tampere	38 198 468	7,4	5,9
Oulu ¹	21 919 222	.	.
Kuusikko	340 602 495	.	.

¹ Kuntaliitos 1.1.2013 (Oulu, Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo ja Yli-Ii).
Tiedot eivät vertailukelpoisia edellisen vuoden kanssa.

¹ Oulussa kuntaliitos 1.1.2013 (Oulu, Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo ja Yli-Ii).

Kuvio 7 Toimeentulotuen kustannusten muutos 2007 -2013, 2007 = 100 (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia, korotettuna 2013 arvoon)

2.4.3 Toimeentulotuen kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä

Toimeentulotuen kustannukset ovat pääkaupunkiseudun kunnissa muuta Kuusikkoa korkeammat. Yksi mahdollisen selittäjä on toimeentulotuen kesto, joka Helsingissä ja Vantaalla on ollut hieman Kuusikon keskiarvoa pidempi. Toinen kustannuksiin vaikuttava tekijä on tulottomien tuensaajien määrä. Vaikka käytettävissä olevien tilastojen luotettavuuteen pitää suhtautua varauksellisesti (ks. luku 2.3.7), niiden mukaan Helsingissä tulottomien osuus toimeentulotuen saajista näyttäisi olevan paljon suurempi kuin muissa Kuusikko-kunnissa. (Borg 2011, 14-15)

Selkeä ero pääkaupunkiseudun ja muun Kuusikon välillä syntyy asumismenoista – sekä arava- että vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen neliövuokrat ovat pääkaupunkiseudulla muita kaupunkeja korkeammat. Arava-asuntojen neliövuokrat ovat Espoossa ja Vantaalla hieman korkeampia kuin Helsingissä. Espoon arava-asuntojen vuokrat olivat 16,3 prosenttia korkeammat kuin Oulussa, missä neliövuokrat olivat edullisimmat. Vapaarahoitteisten asuntojen vuokratasossa Helsinki erottuu kaikista muista kunnista. Edullisimman Kuusikko-kunnan eli Oulun ja Helsingin välinen neliövuokrien ero oli 49,6 prosenttia. (Taulukko 13)

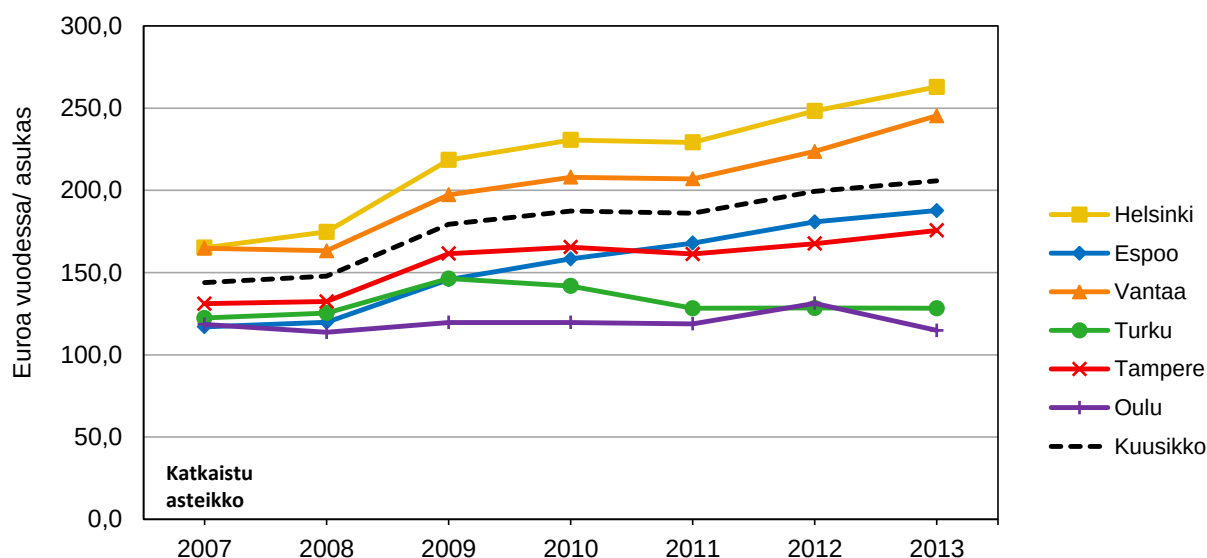
Vuokrien suuruus nostaa pääkaupunkiseudulla toimeentulotukikustannuksia. Ensisijainen tukijärjestelmä pienituloisille asumismenoihin on Kelan maksama asumistuki, mutta valtioneuvoston määrittelemät asumistuen hyväksyttävät menorajat alittavat usein erityisesti suurien kaupunkien vuokratason. Hiilamo (2012, 99) toteaa, että ”toimeentulotuesta on tullut Suomessa 1990-luvun laman jälkeen eräänlainen kuntien maksama ”perustulo” ja että syynä tähän on ”ennen kaikkea asumisen kallistuminen”. Toimeentulotukea voidaan myöntää kohtuulliseen asumistuen ja todellisen vuokran väliseen erotukseen. Vuoden 2013 alussa asumistuen perusomavastuun tulorajoa korottiin 25 euroa/kk. Korottamisen jälkeen täysimääräiseen asumistukeen oikeuttava tuloraja nousi yksin asuvalla 675 eurosta 700 euroon kuukaudessa.

Taulukko 13 Keskimääräiset neliövuokrat Kuusikko-kunnissa vuonna 2013

	Aravat		Vapaarahoitteiset	
	€/m ² /kk	Muutos % 2012 -2013	€/m ² /kk	Muutos % 2012 -2013
Helsinki	11,54	3,68	16,81	4,80
Espoo	11,83	2,69	14,04	1,67
Vantaa	11,90	4,57	13,73	5,13
Turku	10,65	4,21	12,05	2,90
Tampere	11,37	4,41	12,86	4,13
Oulu	10,17	4,09	11,23	1,45
Keskiarvo	11,24	3,93	13,45	3,43

2.4.4 Toimeentulotuen vuosikustannukset asukasta kohti

Kustannukset kunnan asukasta kohden kääntyivät Oulua lukuun ottamatta selvään nousuun vuonna 2008. Taustalla on toimeentulotukea saavien kotitalouksien ja henkilöiden lukumäärän kasvu yli kymmenellä prosentilla vuodesta 2008 vuoteen 2009. Kustannusten kasvu taittui vuonna 2010 ja kustannukset laskivat lievästi 2011 kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Espoossa, jossa myös toimeentulotukea saavien kotitalouksien ja henkilöiden lukumäärä kasvoi edelleen Kuusikon keskiarvoa enemmän. Vuodesta 2011 vuoteen 2012 kustannukset asukasta kohden kääntyivät jälleen hienoiseen nousuun Turkuja lukuun ottamatta. Turussakaan kustannukset asukasta kohden eivät enää laskeneet vaan pysyivät lähes ennallaan. Vuonna 2013 kustannukset asukasta kohden nousivat edelleen Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Tampereella. Turussa kustannukset pysyivät ennallaan ja Oulussa laskivat. Toimeentulotuen vuosikustannukset kunnan asukasta kohti olivat vuonna 2013 noin 205,9 euroa. (199,4 euroa/asukas vuonna 2012). (Liite 3C, Kuvio 8)

Kuvio 8 Toimeentulotuen kustannukset kunnan asukasta kohden vuosina 2007 - 2013 (vuoden 2013 rahan arvossa)

2.4.5 Toimeentulotuen kustannusten jakautuminen perustoimeentulotukeen, täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen

Taulukossa 14 on eritelty toimeentulotuen kokonaiskustannukset (sisältäen pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat) lajeittain. Kuutoskaupunkien toimeentulotuen kustannuksista keskimäärin 83,8 prosenttia syntyi vuonna 2013 perustoimeentulotuen kustannuksista. Perustoimeentulotuen osuus kustannuksista oli korkein Espoossa ja Turussa (molemmissa 86,9 %) ja pienin Oulussa (78,1 %). Pääkaupunkiseudun kunnissa täydentävän toimeentulotuen osuus oli suurempi kuin muissa kunnissa, mikä selittyy toimeentulotuen kestolla (ks. Liite 5). Mitä pidempään asiakkuus jatkuu, sitä yleisempää on täydentävän toimeentulotuen myöntäminen erityisestä tarpeesta tai olosuhteesta aiheutuvaan menoon.

Oulussa puolestaan ehkäisevän toimeentulon muita kuntia suurempi osuus selittyy osittain sillä, että siihen sisältyy myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena maksettu taloudellinen tuki. Kaupungeilla on jonkin verran erilaisia käytäntöjä siinä, mihin tarkoitukseen myönnetään täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea.

Hallituksen esityksessä toimeentulotukilain muutoksiksi vuonna 2000 määriteltiin ehkäisevän toimeentulotuen tavoitetasoksi 3,3 % varsinaisen toimeentulotuen (perustoimeentulotuki ja täydentävä toimeentulotuki yhteensä) määrästä (Borg 2011, 17). Kuutoskaupungeista tavoitetasolle ylsivät vuonna 2013 Helsinki ja Oulu, jonka suhteen täytyy muistaa, että ehkäisevään toimeentulotukeen sisältyi muista kunnista poiketen lastensuojelun avohuollon tukitoimena maksettu taloudellinen tuki.

Taulukko 14 Toimeentulotuen kustannusten jakautuminen eri lajeihin sekä asiakkailta takaisin peritty toimeentulotuki 2013 (sisältäen pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat)

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu ²	Kuusikko
Kustannukset yhteensä (€)	168 781 849	50 157 850	52 160 495	24 521 026	40 172 249	23 432 316	359 225 785
Perustoimeentulotuki	140 929 659	43 562 400	42 359 555	21 320 449	34 717 874	18 306 103	301 196 040
Täydentävä toimeentulotuki	11 970 271	3 873 391	7 032 699	1 070 411	2 555 526	1 247 937	27 750 236
Ehkäisevä toimeentulotuki	5 538 584	711 535	780 122	674 147	758 360	2 203 286	10 666 034
Muu toimeentulotuki	10 343 335	2 010 524	1 988 119	1 456 019	2 140 489	1 674 990	19 613 475
<i>Kustannukset yhteensä (€)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Perustoimeentulotuki</i>	<i>83,5</i>	<i>86,9</i>	<i>81,2</i>	<i>86,9</i>	<i>86,4</i>	<i>78,1</i>	<i>83,8</i>
<i>Täydentävä toimeentulotuki</i>	<i>7,1</i>	<i>7,7</i>	<i>13,5</i>	<i>4,4</i>	<i>6,4</i>	<i>5,3</i>	<i>7,7</i>
<i>Ehkäisevä toimeentulotuki</i>	<i>3,3</i>	<i>1,4</i>	<i>1,5</i>	<i>2,7</i>	<i>1,9</i>	<i>9,4</i>	<i>3,0</i>
<i>Muu toimeentulotuki</i>	<i>6,1</i>	<i>4,0</i>	<i>3,8</i>	<i>5,9</i>	<i>5,3</i>	<i>7,1</i>	<i>5,5</i>
<i>Ehkäisevän toimeentulotuen osuus varsinaisesta toimeentulotuesta¹ (%)</i>	<i>3,6</i>	<i>1,5</i>	<i>1,6</i>	<i>3,0</i>	<i>2,0</i>	<i>11,3</i>	<i>3,2</i>
Asiakkailta takaisinperitty toimeentulotuki (€)	7 882 367	1 398 253	1 497 984	1 792 660	2 118 624	926 949	15 616 837
<i>Osuus (%) kokonaiskustannuksista</i>	<i>4,7</i>	<i>2,8</i>	<i>2,9</i>	<i>7,3</i>	<i>5,3</i>	<i>4,0</i>	<i>2,8</i>

¹ Varsinainen toimeentulotuki pitää sisällään perustoimeentulotuen ja täydentävän toimeentulotuen.

² Oulun ehkäisevä tuki sisältää lastensuojelun taloudellisen tuen.

3 TOIMEENTULOTUKIPÄÄTÖKSET JA MUUTOKSENHAUT

Kuutoskaupungeissa tehtiin yli 661 000 toimeentulotukipäätöstä vuonna 2013, 2,3 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kotitaloutta kohti tehtiin keskimäärin 6,4 päätöstä vuodessa. Turussa tehtiin eniten päätöksiä kotitaloutta kohti (7,5 päätöstä). Vähiten päätöksiä taloutta kohti tehtiin Tampereella (5,1). Oulussa käyttöön otettiin 1.6.2012 toimeentulotuen yhdistelmäpäätös⁴, jonka myötä päätösmäärä kotitaloutta kohden laski vuoden 2012 9,1 päätöksestä vuoden 2013 6,9.

Taulukko 15 Päätöksiä kotitaloutta kohden 2013 ja 2012

	<i>Päätöksiä yhteensä</i>	<i>Kotitalouksia</i>	<i>Päätöksiä /kotitalous v. 2013</i>	<i>Päätöksiä /kotitalous v. 2012</i>
Helsinki	298 900	44 866	6,7	6,8
Espoo	70 595	12 125	5,8	6,1
Vantaa	79 552	12 992	6,1	5,9
Turku	72 876	9 662	7,5	7,4
Tampere	77 174	15 020	5,1	5,1
Oulu	62 075	8 999	6,9	9,1
Kuusikko	661 172	103 664	6,4	6,6

Toimeentulotukipäätöksistä oli vuonna 2013 keskimäärin 86,4 prosenttia joko täysin tai osittain myönteisiä, kielteisten osuus oli siis 13,6 prosenttia. Helsingissä kielteisten päätösten osuus oli pienin (10,4 %) ja Turussa suurin (17,9 %). Kielteisten päätösten osuus kasvoi kaikissa kaupungeissa. Muutoksenhakuja tehtiin vuonna 2013 keskimäärin 0,38 prosenttiin päätöksistä.

Taulukko 16 Toimeentulotukipäätösten ja muutoksenhakujen määrä 2013

	<i>Myönteiset</i>	<i>Osittain myönteiset*</i>	<i>Kielteiset</i>	<i>Päätöksiä yhteensä</i>	<i>Kielteisten osuus (%)</i>	<i>Muutoksen- haut</i>	<i>Muutoksen- haut (%)</i>
Helsinki	231 810	36 010	31 080	298 900	10,4	542	0,18
Espoo	60 607	..	9 988	70 595	14,1	302	0,43
Vantaa	67 601	2 295	9 656	79 552	12,1	175	0,22
Turku	59 815	..	13 061	72 876	17,9	401	0,55
Tampere	65 110	..	12 064	77 174	15,6	552	0,72
Oulu	48 001	..	14 074	62 075	22,7	508	0,82
Kuusikko	532 944	38 305	89 923	661 172	13,6	2 480	0,38

* Merkitään, mikäli kunta tilastoi erikseen. Muutoin sisältyy myönteisiin päätöksiin.

⁴ Yhdistelmä päätös sisältää perus-, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätökset.

3.1 Etuuskäsittelyn haasteita Kuusikko-kunnissa

Vuoden 2008 alusta astui voimaan toimeentulotukilain muutos, jossa tarkennettiin toimeentulotukihakemuksen käsittelyn määräaikaa. Muutoksen myötä kiireellisessä tapauksessa päätös toimeentulotukihakemukseen on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Toimeentulotuen käsittelyajat ovat olleet aluehallintovirastojen erityisvalvonnan alla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009; Valvira 2010).

Määräaikojen noudattaminen asiakasmäärien yhä kasvaessa on kunnille iso haaste. Lakisääteisissä käsittelyajoissa pysyminen edellyttää ylityömääräyksiä ja määräaikaisen lisähenkilöstön palkkaamista. Tampereella on lisäksi tehty ns. pitkiä (n. 3 kk) päätöksiä käsittelyaikojen hallintaan saamiseksi. Haasteellisia tilanteita hakemusmäärien osalta ovat erityisesti ruuhka-ajat kuten vuodenvaihte. Etuuskäsittelyä hidastavat myös puutteellisin tiedoin jätetyt hakemukset ja lisäselvityspyynnöt.

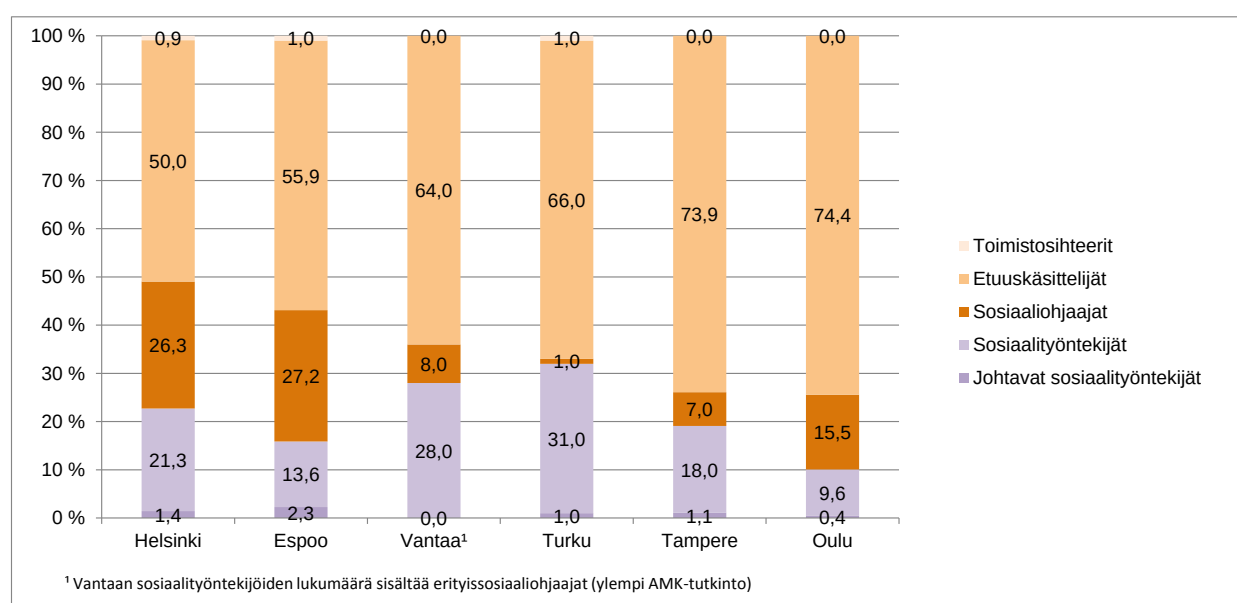
Toimeentulotuen hakijoiden tilanteet voivat olla hyvin haasteellisia ja asiakkaan tilanteen selvittäminen saattaa vaatia asiakastapaamista, jotta oikeanlainen päätös voidaan tehdä. Lisäksi epäselvät tapaukset (esim. EU-kansalaiset) vievät aikaa. Etuuskäsittelijä ei tee yksityiskohtaista selvitystä asiakkaan elämäntilanteesta, joten yhteistyön toimiminen sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien ja etuuskäsittelijöiden välillä on tärkeää. Esimerkiksi Espoossa etuuskäsittelijät ovat samoissa tiimeissä sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien kanssa, mikä on mahdollistanut sen, että sosiaalityö ohjaa etuuskäsittelyä. Helsingissä etuuskäsittelijät ovat hallinnollisesti eri yksikössä kuin sosiaalityöntekijät, mutta sosiaalityöntekijät vastaavat uusien asiakkaiden ensimmäisen toimeentulotukihakemuksen tekemisestä ja etuuskäsittelijöiden työn tukena ovat asiakaskohtaiset etuuskäsittelyohjeet.

Kuntien etuuskäsittelyyn on tulevaisuudessa tulossa suuria muutoksia, sillä perustoimeentulotuen käsittely ollaan siirtämässä kunnilta Kelalle vuoden 2017 alusta alkaen (STM:n tiedote 75/2014). Täydentävän toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen jäävät uudistuksessa edelleen kuntien vastuulle. Kuutoskaupungeista Vantaalla on jo kokeiltu yhteistyötä Kelan kanssa kesäkuussa 2013 aloitetun Kela-kokeilun myötä, ja kokemukset ovat olleet hyviä.

4 AIKUISSOSIAALITYÖ

Sosiaalihuoltolain (§ 18) mukaan sosiaalityön tavoitteena on ylläpitää ja edistää asiakkaan ja hänen perheensä turvallisuutta ja itsenäistä suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä. Aikuissosiaalityötä ei toistaiseksi määritellä laissa, mutta siinä on kyse yli 18-vuotiaiden asiakkaiden elämänkulkua vaikeuttavia tekijöitä tasapainottavasta ja poistavasta työstä. (Borg 2011b, 2)

Aikuissosiaalityö on ollut vahvasti sidoksissa toimeentulotukeen. Edelleen toimeentulotuen tarve on keskeinen syy tulla sosiaaliasemalle, mutta hakemusten käsittely ja päätöksenteko on kuutoskaupungeissa siirtynyt yhä enemmän sosiaalityöntekijöiltä etuuskäsittelijöille. Kuviosta 9 ilmenee, että vuonna 2013 sosiaalityöntekijät ja johtavat sosiaalityöntekijät tekivät kuutoskaupungeissa 10,1 - 32 prosenttia toimeentulotukipäätöksistä, etuuskäsittelijät 50 - 74,4 prosenttia.

Kuvio 9 Toimeentulotuen päätökset tekijän mukaan 2013

Vaikka valtaosa aikuissosiaalityön asiakkuuksista käynnistyy toimeentulotukea hakemalla, toimitaan sosiaalityössä laajasti erilaisten elämään liittyvien kysymysten kanssa. Kuusikko-työryhmän aikuissosiaalityötä tarkastelevassa raportissa vuodelta 2011 on jaettu aikuissosiaalityön tehtävät toimeentulotuen lisäksi muun muassa seuraaviin kokonaisuuksiin: velkojen järjestely, työhön ja työttömyyteen liittyvät asiat, elämänhallintaan liittyvät asiat, terveyteen liittyvät asiat, kriisit, päihteiden käyttöön liittyvät asiat, rikoksiin ja rikollisuuteen liittyvät asiat, asumiseen liittyvät asiat ja maahanmuuttoon liittyvät erityisongelmat. (Borg 2011b, 14 – 15.)

4.1 Aikuissosiaalityön työntekijäresurssit

Henkilöstötietojen vertaileminen on haastavaa, sillä tehtävät on kuutoskaupungeissa organisoitu hyvin eri tavoin. Tietoja aikuissosiaalityön vakanssimääristä kerättiin kuitenkin tähän raporttiin vuoden 2012 raportin tapaan.

Taulukko 17 Aikuissosiaalityön vakanssit 15.9.2013

	Helsinki	Espoo	Vantaa ¹	Turku	Tampere	Oulu
Johtavat sosiaalityöntekijät (lkm)	24	6	8	8	2	3
josta vakinaisesti täytetyt (%)	87,5	83,3	100,0	100,0	100,0	100,0
josta määräaikaiset (%)	12,5	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Sosiaalityöntekijät (lkm)¹	82	24	21	26	40	20
josta vakinaisesti täytetyt (%)	76,8	29,2	61,9	46,2	85,0	85,0
josta määräaikaiset (%)	23,2	58,3	38,1	53,8	15,0	10,0
epäpätevien osuus (%)	12,2	50,0	0,0	53,8	7,5	10,0
Sosiaaliohjaajat (lkm)	86	33	31	3	14	22
josta vakinaisesti täytetyt (%)	96,5	90,9	29,0	66,7	85,7	90,9
josta määräaikaiset (%)	3,5	9,1	71,0	33,3	14,3	27,3
Etuuskäsittelijät (lkm)	81	49	47	47	50	31
josta vakinaisesti täytetyt (%)	95,1	95,9	74,5	74,5	100,0	96,8
josta määräaikaiset (%)	4,9	4,1	25,5	25,5	0,0	32,3
Maksatuksen toimistosihteerit (lkm)	75	0	22	0	0	5
Muut toimistosihteerit (lkm)	0	1	2	8	6	1
Kaikki vakanssit yhteensä	348	113	131	92	112	82

¹ Vantaan sosiaalityöntekijöiden lukumäärä sisältää erityissosiaaliohjaajat (ylempi AMK-tutkinto)

4.2 Asiakassuunnitelmat ja tilannearviot

Aikuissosiaalityön keskeisiä työvälineitä ovat sosiaalityön suunnitelmat ja tilannearviot. Taulukkoon 18 on koottu Kuutoskaupungeissa vuoden 2013 aikana laaditut asiakassuunnitelmat ja tilannearviot. Lukumäärät eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä tilannearvioiden ja suunnitelmien tekemisen käytännöt vaihtelevat kunnittain. Tilannearvioiden ja asiakassuunnitelmien käytäntöjä kuvattiin vuoden 2012 toimeentulotuen raportissa tarkemmin, kuvaukset löytyvät myös tämän raportin liitteistä 8 ja 9.

Taulukko 18 Vuoden 2013 aikana tehtyjen asiakassuunnitelmien ja tilannearvioiden lukumäärä

	Helsinki	Espoo ¹	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakassuunnitelmat, lkm ²	615	22	4 315	9 234	1 618	1 807	17 611
Tilannearviot, lkm ³	2 874	8 972	703	..	2 015	..	..
Asiakassuunnitelmat ja tilannearviot yhteensä	3 489	8 994	5 018	9 234	3 633	1 807	17 611
Asiakassuunnitelmat, kotitalouksien lkm	609	21	4 315	6 208	1 480	1 176	13 809
Tilannearviot, kotitalouksien lkm	2 817	5 142	703	..	1 962	..	..
Kotitaloudet yhteensä	3 426	5 163	5 018	6 208	3 442	1 176	13 809

¹ Espoossa tilannearviot sisältävät suunnitelmaosuuden, joten melkein kaikki asiakassuunnitelmat tehdään tilannearvio-otsikolla.

Espoon luvuissa ovat mukana pakolaiset ja paluumuuttajat.

² Oulun luvuissa ovat mukana sekä uudet että tarkistettut asiakassuunnitelmat.

³ Turussa ja Oulussa tilannearviot sisältyvät asiakassuunnitelmaan eikä niitä tilastoida erikseen.

4.3 Aikuissosiaalityön haasteita Kuusikko-kunnissa

Aikuissosiaalityön haasteita ovat muun muassa asiakasmäärien voimakas kasvu ja asiakkaiden ongelmien ylisukupolvisuus, kroonistuminen ja monimuotoistuminen. Asiakkaiden tilanteet ovat usein epäselviä ja erityisesti uusien asiakkaiden tilanteiden selvittely vie aikaa.

Pääkaupunkiseudulla erityispiirteenä on maahanmuuttajien suuri määrä, joka näkyy myös toimeentulotuen asiakkuuksissa. Maahanmuuttajuuteen liittyy usein puutteellinen suomen kielen taito, joten tulkkia on käytettävä usein. Tämä taas pidentää asiakastapaamiseen kuluvaa aikaa.

Toinen pääkaupunkiseudun erityispiirre on vaikea vuokra-asuntotilanne, joka on johtanut kriisimajoituksen tarpeeseen. Pääkaupunkiseudun vaikea asumistilanne näkyy etenkin asunnottomien nuorten ja maahanmuuttajien määrässä. Asumiseen liittyvät kysymykset työllistävät myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Esimerkiksi Oulussa hädät ovat lisääntyneet ja asumisen ohjaukselle ja neuvonnalle on kasvava tarve.

Kunnille siirtynyt vastuu pitkäaikaistyöttömille annettavista palveluista kuormittaa aikuissosiaalityötä. Näiden asiakkaiden palveluiden kehittäminen ja palveluihin ohjaaminen ovat suuri haaste. Alle 25-vuotiaiden toimeentulotukea saavien ja työttömien määrä on kasvanut. Haasteena on myös poimia toimeentulotukea kirjallisesti hakevien asiakkaiden joukosta suunnitelmallista sosiaalityötä tarvitsevat asiakkaat.

Yhtenä aikuissosiaalityön haasteena on lisäksi palveluiden sirpaleisuus. Samalle asiakkaalle tehdään suunnitelmia eri palveluissa ja moniammatillisen yhteistyön lisäämiselle on tarvetta

5 TYÖTTÖMYYS TOIMEENTULOTUEN TARPEESEEN VAIKUTTAVANA TEKIJÄNÄ⁵

Työttömien määrä lisääntyi kuutoskaupungeissa vuodesta 2008 vuoteen 2009 noin 36 prosentilla. Koko Suomessa työttömien määrä kasvoi tuolloin vajaat 30 prosenttia. Tämän jälkeen työttömien lukumäärä ja työttömyysaste laski - vuodesta 2009 vuoteen 2010 noin seitsemän prosenttia ja vuodesta 2010 vuoteen 2011 nelisen prosenttia. Nyt suunta on jälleen nouseva. Kuutoskaupungeissa työttömien määrä lisääntyi vuosien 2011 – 2012 välillä 12,4 prosentilla (koko Suomessa 10,5 %). Vuoden 2013 lopussa työttömiä oli jo 103 510, mikä oli 17 457 työtöntä enemmän (20,3 %) enemmän kuin vuotta aiemmin. Suhteellisesti eniten työttömien lukumäärä on kasvanut pääkaupunkiseudun kunnissa ja erityisesti Espoossa. (Taulukko 19 ja Liite 7/1-2.)

Taulukko 19 Työttömyysaste (työttömiä työnhakijoita työvoimasta) (%) joulukuussa 2011-2013¹

	2011	2012	2013	Muutos (%-yksikköä) 2012-2013
Helsinki	7,6	8,4	10,3	1,8
Espoo	5,5	6,5	8,4	1,9
Vantaa	8,2	8,9	10,5	1,7
Turku	12,9	13,9	15,8	1,8
Tampere	12,8	14,7	17,1	2,4
Oulu	13,3	14,4	16,3	1,9
Kuusikko	9,1	10,2	12,1	1,9
Suomi	9,9	10,9	12,6	1,8

¹ Luvut luvut ovat pyöristettyjä

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastot toimiala online -palvelu

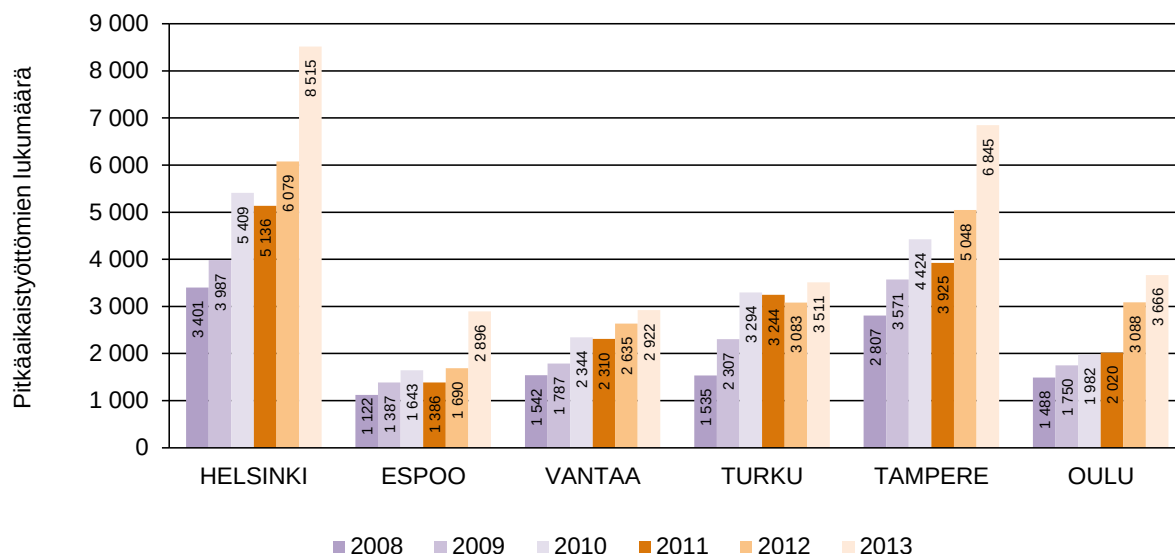
Espoossa työttömyysaste työttömien lukumäärän kasvusta huolimatta alittaa edelleen muiden kuutoskaupunkien sekä koko maan tason. Myös Helsingissä ja Vantaalla työttömyysaste on alempi kuin kuutoskaupungeissa ja Suomessa keskimäärin. Turussa, Tampereella ja Oulussa työttömyysaste on sekä muuta Kuusikkoa että koko maata korkeammalla tasolla. Kaikissa Kuusikon kaupungeissa työttömyysaste on huomattavasti korkeammalla tasolla kuin ennen vuosien 2008 -09 taantumaa.

5.1 Pitkäaikaistyöttömät

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden työttömänä olleiden määrä nousi edellisvuodesta kaikissa kaupungeissa: Helsingissä 40,1 prosenttia (2 436 henkilöä), Espoossa 71,4 prosenttia (1 206 henkilöä), Vantaalla 10,9 prosenttia (287 henkilöä), Turussa 13,9 prosenttia (428 henkilöä), Tampereella 35,6 prosenttia (1 797 henkilöä) ja Oulussa 18,7 prosenttia (578 henkilöä). Kuutoskaupungeissa oli vuoden 2013 lopussa yhteensä

⁵ Tämän vuoden toimeentulotuen raporttiin on koottu tiedot ainoastaan työttömyysasteesta sekä pitkäaikaistyöttömien, vähintään 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden sekä nuorisotyöttömien lukumääristä tai osuuksista. Syyskuussa 2014 julkaistavassa työllistämispalveluiden raportissa on käsitelty työttömyyttä ja työllistämispalveluita tarkemmin.

8 515 yli vuoden työttömänä ollutta henkilöä. Tämä oli 2 436 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin.

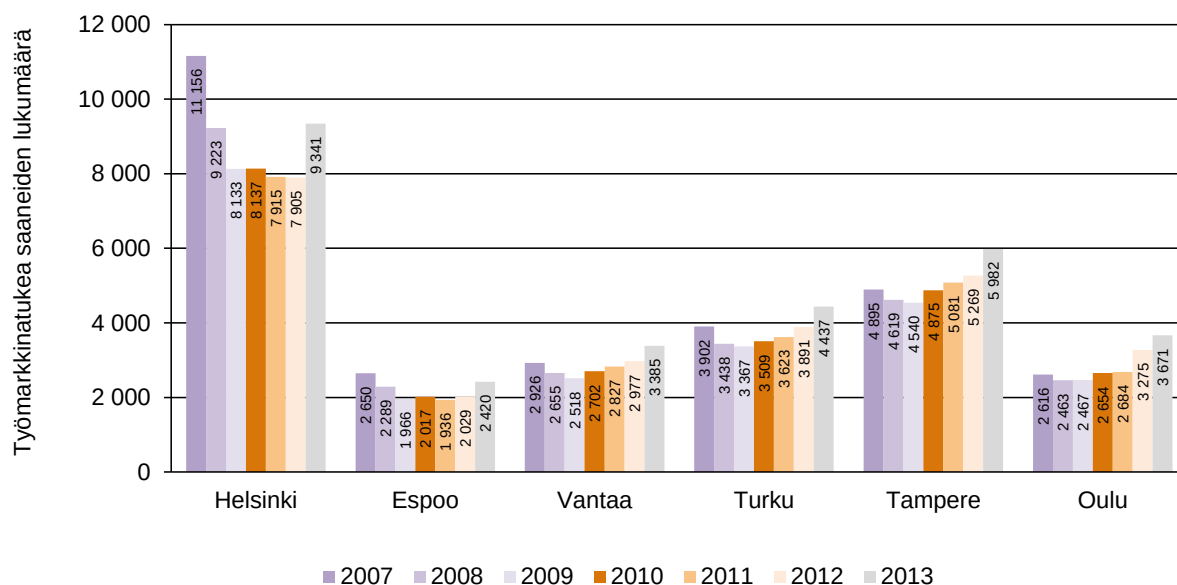

Kuvio 10 Pitkäaikaistyöttömien määrä joulukuussa 2008–2013

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastot toimiala online -palvelu

Pitkäaikaistyöttömistä seurataan erikseen yli 500 päivää työttömyyden vuoksi työmarkkinatukea saaneiden lukumäärää (ns. ”Kelan lista”). Tämä ryhmä on erityisen kiinnostuksen kohteena siitä syystä, että vuoden 2006 työmarkkinatukiudistuksen myötä kunnat ovat joutuneet osallistumaan yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden tuen rahoitukseen. Kuntien tulee maksaa puolet niiden tukea saavien työmarkkinatuesta, jotka eivät ole osallistuneet ns. aktivointitoimenpiteisiin (mm. omaehtoinen opiskelu, työ- ja koulutuskokeilu, työharjoittelu, työelämävalmennus ja kuntouttava työtoiminta).

Yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden määrä väheni Kuusikossa neljänneksellä vuodesta 2006 vuoteen 2009, mutta vuonna 2010 suunta kääntyi Helsinkiä ja Espoota lukuun ottamatta hienoiseen kasvuun. Yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden lukumäärä kasvoi vuosina 2011 – 2012 Kuusikossa keskimäärin 3,5 prosenttia. Vuonna 2013 yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden lukumäärä nousi kuutoskaupungeissa keskimäärin 15,3 prosenttia, eniten Helsingissä (+18,2 %) ja Espoossa (19,3 %).

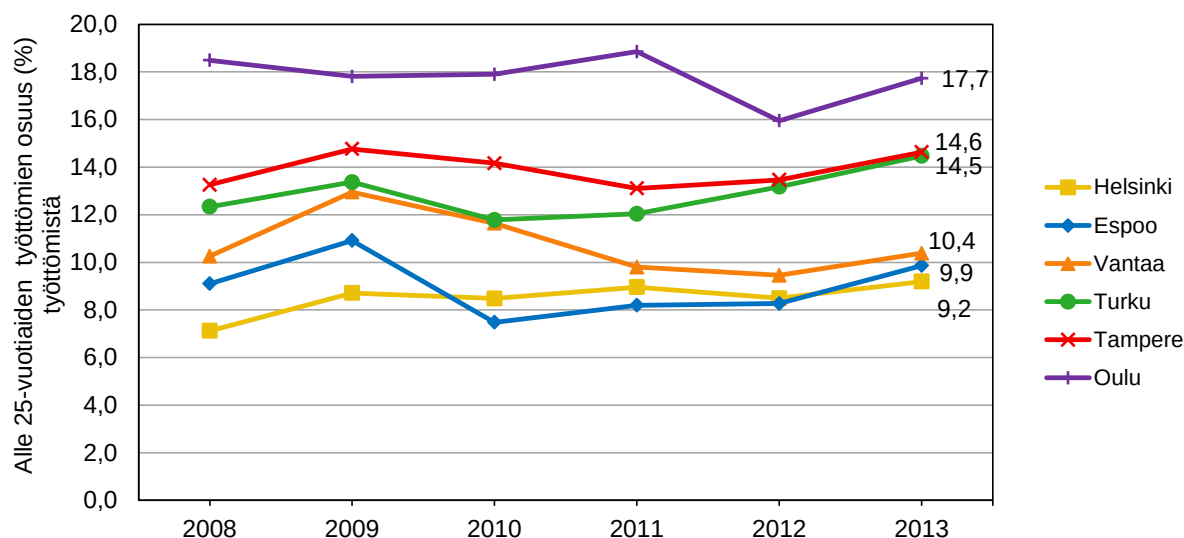
Kuvio 11 Vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneet 2008 - 2013⁶

Lähde: Kelasto-raportit (www.kela.fi/kelasto). Aluejakona kunkin tilastointivuoden 1.1. aluejako.

5.2 Nuorisotyöttömyys

Nuorisotyöttömyys on 2000-luvulla ollut yksi merkittävistä yhteiskunnallisista haasteista Suomessa. Kuutoskaupungeissa nuorisotyöttömiä oli vuonna 2013 keskimäärin 12,3 prosenttia työttömistä. Nuorisotyöttömyys on erityisesti Oulun haaste. Oulussa työttömistä työnhakijoista 17,7 prosenttia oli alle 25-vuotiaita. Nuorisotyöttömien osuus oli myös Turussa (14,5 %) ja Tampereella (14,6 %) pääkaupunkiseudun kuntia suurempi. Kuviossa 12 on kuvattu nuorien työttömien lukumäärän kehitystä.

⁶ Kuviossa on mukana vain se työmarkkinatuki, josta kunnat rahoittavat 50 prosenttia. Mukana ei ole aktiivitoimenpiteiden ajalta maksettua työmarkkinatukea eikä alle 500-päiväisille maksettua tukea, mitkä rahoittaa yksin valtio.

Kuvio 12 Nuorisotyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista Kuusikko-kunnissa joulukuun lopussa 2008 - 2013

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastot toimiala online -palvelussa 13.6.2013. Oulun tiedot pyydetty erikseen 1.1.2012 aluejaolla. Tiedot ovat joulukuun viimeiseltä päivältä

Alle 25-vuotiaiden työttömien lukumäärä lähes kaksinkertaistui Kuusikossa vuosina 2008 - 09. Tämän jälkeen nuorisotyöttömyys kääntyi laskuun. Vuonna 2012 nuorisotyöttömiä oli jälleen kaikissa Kuusikko-kunnissa edellisvuotta enemmän ja sama kehitys jatkui myös vuoteen 2013. (Liite 7/1-2)

6 ASIAKASPALAUTE

Asiakkailta saatu palaute on tärkeä näkökulma kunnan palvelujen arviointiin. Kuusikko-työn ohjausryhmä on laatinut Kuusikon yhteisen palvelutyytyväisyysmittarin, joka koostuu 7 väittämästä. Kysymyksissä pyydetään arvioimaan asteikolla 1-5 tiedon ja neuvonnan saantia, palvelun asiantuntevuutta, kohtelun asiallisuutta, palvelun vastaavuutta tarpeisiin nähden, palvelun nopeutta, osallisuutta oman palvelun suunnitteluun ja arviointiin sekä palvelun vaikutuksia omaan elämän tilanteeseen. Suosituksena on, että kunnat sisällyttäisivät kysymykset jatkossa omiin asiakastyytyväisyyskyselyihinsä.

Toimeentulotukiasiakkuuteen liittyvien asiakastyytyväisyyskyselyiden tuloksia kerättiin ensimmäisen kerran vuoden 2010 tiedoista koottuun Kuusikko-raporttiin. Kuusikko-raportissa esitellään lyhyt yhteenveto kussakin kunnassa viimeksi toteutetusta asiakastyytyväisyyskyselystä ja/tai kuvaus käytössä olevasta asiakaspalautejärjestelmästä. Liitteessä 10 on lisäksi yhteenveto-taulukko asiakaspalautteesta. Kyselyiden tuloksia ei ole mahdollista verrata, sillä kyselyt on toteutettu eri tavoin, eri ajankohtana ja niiden sisältö poikkeaa toisistaan.

Helsinki

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimi otti käyttöön Helsingin kaupungin sähköisen palautejärjestelmän maaliskuun lopulla 2013. Järjestelmän kautta tuli vuonna 2013 yhteensä 499 toimeentulotukea koskevaa palautetta, joka on 8 % kaikista palautteista. Palautteista kysymyksiä oli 233, moitteita 71, kiitoksia 11, ideoita 6 ja muu luokkaan luokiteltuja palautteita 178. Palautteet käsitellään joko suoraan palautekäsittelijän toimesta tai ne ohjataan ko. toiminnasta vastaavalle taholle vastattavaksi. Muita palauttekanavia ovat muun muassa asiakasraadit ja suoraan toimipisteisiin tulleet palautteet.

Espoo

Espoon aikuisten sosiaalipalveluissa ei ole vuonna 2013 kerätty palautetta käyttäen Kuusikon yhteistä palvelutyytyväisyysmittaria. Vuonna 2014 Espoossa otetaan käyttöön Perhe- ja sosiaalipalveluissa yhteinen sähköinen palautelomake, jossa tulee olemaan Kuusikon palvelutyytyväisyysmittarin mukaisia kysymyksiä.

Espoon Eteläisen aikuissosiaalityön sosiaalipalvelutoimistossa on ollut käytössä HappyOrNot -palautteenantojärjestelmä, jonka kautta asiakas voi nappia painamalla kertoa tyytyväisyytensä palveluun. Napinpainalluksia vuonna 2013 tuli 3076 ja niiden keskiarvo oli 81 (1-100). Aikuissosiaalityö ja toimeentulotuki saivat palautetta kuntalaisten internet-sivujen kautta 145 kertaa. Palautetta jätettiin eniten toimeentulotuen käsittelyai-kaan koskien. Myös toimeentulotuen hakemisen byrokraattisuutta kritisoitiin useissa palautteissa. Palautetta on kerätty kohdennetuilla kyselyillä työllisyyspalveluissa, maahanmuuttajapalveluissa ja ryhmätoiminnoissa. Yleisesti ottaen asiakkailta henkilökohtaisesti kerätty asiakaspalaute on enimmäkseen positiivista, kun taas internetin kautta annettu palaute on suurelta osin negatiivista. Näyttää siltä, että internetissä käydään jättämässä palautetta lähinnä silloin, kun ollaan tyytymättömiä palveluun.

Vantaa

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyytyväisyyskysely suoritetaan joka toinen vuosi ja vuonna 2013 laajaa kyselyä ei tehty. Huhtikuun 2013 ajan tehtiin aikuis-sosiaalityön asiakkaillemme tehtävärakenteen uudistamisen arviointiin liittyvä asiakas-tyytyväisyyskysely.

Turku

Turussa toteutettiin asiakastyytyväisyyskysely marraskuussa 2013. Kyselyn kohderyh-mänä olivat sosiaalityön palvelujen asiakkaat, joista kyselyyn vastasi yhteensä 1014 henkilöä. Yleisarvosanaksi (asteikolla 4-10) sosiaalityön palvelut saivat Turussa 7,9. Kyselyyn oli sisällytetty myös Kuusikko-mittarin kysymykset ja niiden tulokset on esitet-ty liitteessä 10.

Tampere

Tampereella toteutettiin 28.10.-17.11.2013 avopalvelujen asiakaspalautekysely. Kyse-lyn tavoitteena oli arvioida palvelujen laatua ja kohderyhmänä olivat aikuissosiaalityön asiakkaat. Kyselyyn vastasi 287 asiakasta. Tampereen asiakaspalautekyselyssä olivat mukana kaikki Kuusikko-mittarin kysymykset (ks. tarkemmin liite 9). Yleisarvosana pal-velulle oli saatujen vastausten perusteella yhteensä 8,12 (asteikko 4-10).

Oulu

Oulussa tehtiin 6.5.-19.5.2013 hyvinvointipalvelujen asiakastyytyväisyyskysely. Kyselyn kohdejoukkona olivat hyvinvointipalveluiden asiakkaat. Vastauksia kerättiin ensisijai-sesti internet-lomakkeella, mutta myös paperilomakkeen täyttäminen oli mahdollista. Vastauksia saatiin yhteensä 5 157, joista 22 vastasi kyselyyn aikuissosiaalityön asiak-kaana ja 38 etuuskäsittelyn asiakkaana. Yleisarvosana saatujen vastausten perusteella oli 4,1 aikuissosiaalityön vastaajien osalta ja 3,3 etuuskäsittelyn vastaajien osalta (as-teikko 1-5).

7 YHTEENVETO

Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä kasvoi edellisvuodesta kaikissa Kuusikko-kunnissa: Espoossa 8,1 prosenttia, Vantaalla 7,2 prosenttia, Helsingissä 5,9 prosenttia, Tampereella 2,7 prosenttia ja Turussakin hieman eli 0,6 prosenttia. Oulussa kotitalouksien lukumäärä kasvoi 20,1 prosentilla kuntaliitoksesta johtuen. Vuonna 2013 kuutoskaupunkien asukkaista yhdeksän prosenttia sai toimeentulotukea vähintään kerran vuodessa, 0,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Lapsiväestöstä toimeentulotukea saaneeseen kotitalouteen kuului 12,6 prosenttia, mikä oli 3,5 prosenttiyksikköä enemmän kuin 18 vuotta täyttäneiden toimeentulotuen saajien väestöosuus.

45,7 prosenttia Kuusikko-kuntien toimeentulotukea saavista kotitalouksista oli uusia tuensaajia. Osuus nousi edellisvuodesta 2,2 prosenttiyksikköä. Tuensaajista yksinasuvia oli 74,1 prosenttia, yksinhuoltajia 12,5 prosenttia, lasten kanssa asuvia pariskuntia 7,9 prosenttia ja lapsettomia pariskuntia 5,5 prosenttia. Yksinasuvien osuus tuensaajista vaihteli kaupunkien välillä paljon, heidän osuutensa oli suurin Helsingissä (77,3 %). Myös yksinhuoltajien osuuksissa oli eroja, yksinhuoltajien osuudet olivat suurimmat Vantaalla (16,2 %) ja Espoossa (14,5 %).

Toimentulotuen kokonaiskustannukset nousivat edellisvuodesta kaikissa kaupungeissa. Kustannuksista keskimäärin 83,8 prosenttia muodostui toimeentulotuen perusosasta, minkä rahoitukseen valtio osallistuu. Kuntien itse rahoittaman täydentävän toimeentulotuen osuus oli keskimäärin 7,7 prosenttia kokonaiskustannuksista. Täydentävän toimeentulotuen avulla voidaan ottaa huomioon hakijan erityiset tarpeet ja olosuhteet. Varsinkin eri syistä pitkään toimeentulotuen varassa elävillä on yleensä tarpeellisia elinkustannuksia, joihin toimeentulotuen perusosa on riittämätön. Myös asunnottomien kriisimajoituksesta aiheutuvat kulut sisältyvät täydentävään toimeentulotukeen. Täydentävän toimeentulotuen osuus oli suurin pääkaupunkiseudun kunnissa. Ehkäisevän toimeentulotuen osuus kokonaiskustannuksista oli keskimäärin 3 prosenttia.

Toimeentulotuen vuosikustannukset kotitaloutta kohti olivat keskimäärin 3 472 euroa ja tuesta osalliseksi tullutta henkilöä kohti 2 279 euroa vuonna 2013. Toimeentulotuen kustannukset ovat pääkaupunkiseudun kunnissa muuta Kuusikkoa korkeammat. Selittäviä tekijöitä ovat pitkäaikaista tukea saavien kasvava osuus tuensaajista, tulottomien lukumäärä sekä korkeammat asumiskustannukset.

Toimeentulotuki on lähtökohtaisesti tarkoitettu avuksi tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin. Toimeentulotuen luonne on kuitenkin muuttunut ja yhä suurempi osuus tuensaajista tarvitsee pitkäaikaista tukea. 20,7 prosenttia kuutoskaupunkien toimeentulotuen saajista sai vuonna toimeentulotukea vähintään 12 kuukauden ajan. Jos mukaan lasketaan myös 10-11 kuukautta tukea saaneet, osuus nousee 34,2 prosenttiin. Edellisvuoteen verrattuna vähintään 12 kuukautta tukea saaneiden osuus nousi 0,6 prosenttiyksikköä ja 10-12 kuukautta tukea saaneiden osuus yhden prosenttiyksikön. Vähintään 12 kuukautta tukea saaneiden osuudet ovat korkeimmat Helsingissä (28,6 %) ja Vantaalla (24,8 %).

Vertailukuntien toimeentulotuen saajista lähes 60 prosenttia oli työttömiä. Kuusikossa työttömien määrä lisääntyi 2012 -2013 20,3 prosentilla (koko Suomessa +16,9 %). Kuutoskaupungeissa oli vuoden 2013 lopussa 17 457 työtöntä työnhakijaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Erityisen huolestuttavaa on, että pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä työnhakijoista on noussut vuoden 2012 lopun 7,1 prosentista vuoden 2013 lopun 8,2 prosenttiin. Työttömyysaste on kaikissa Kuusikon kaupungeissa huomattavasti korke-

ammalla tasolla kuin ennen vuosien 2008 – 2009 taantumaa. Heikentynyt työmarkkinatilanne ja sitä myötä pidentynyt työttömyyden kesto ovat yksi selittäjä toimeentulotuen saajien lukumäärän ja kokonaiskustannusten kasvulle.

Riski joutua toimeentulotuen tarpeeseen kohdistuu nimenomaan vähimmäisetuuksien varassa eläviin. Kuutoskaupunkien toimeentulotuen saajista 35,9 prosenttia sai työmarkkinatukea tai työttömyysturvan peruspäivärahaa kun työttömyysturvan ansiosidonnaista päivärahaa saaneiden osuus oli vain 1,8 prosenttia. Tulottomia kaikista toimeentulotuen saajista oli 17,8 prosenttia, alle 25-vuotiaiden kohdalla heidän osuutensa oli peräti 30,5 prosenttia.

Vastuu pitkäaikaistyöttömyyden hoidosta ja rahoituksesta on tulevaisuudessa yhä enemmän kunnilla. Heikko työmarkkinatilanne on lisännyt paitsi työttömien työnhakijoiden lukumäärää, myös työttömyyden kestoa ja samalla myös toimeentulotukea tarvitsevien lukumäärä on kasvanut.

Toimeentulotukityö on vain osa aikuissosiaalityön työkenttää. Aikuissosiaalityön asiakkaiden ongelmat ovat yhä vaikeampia, ja pitkäaikaisasiakkaiden ongelmat vaativat pitkäjänteisempää sosiaalityötä ja verkostoitumista. Perustoimeentulotuen siirtyminen kunnilta Kelalle vuoden 2017 alussa tulee muuttamaan etuuskäsittelyn järjestelyjä kunnissa. Tämän jälkeenkin kunnille jäävät edelleen täydentävät ja ehkäisevät toimeentulotuen hakemukset. Nähtäväksi jää, missä määrin aikuissosiaalityön resursseja jää uudistuksen myötä sosiaalityön hyväksi.

LÄHTEET

Borg, Pekka (2011). Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2010. Kuusikko-työryhmä.

Pekka Borg (2011b). Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö 2011. Kuusikko-työryhmä.

Hiilamo, Heikki (2012). Sata euroa? – miksi ja miten perusturvaa korotettiin? *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (2012):1, s. 95 – 102.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2009). Toimeentulotuen käsittelyajat. Sosiaali- ja terveysministeriön kirje Läänihallituksen sosiaali- ja terveysosastolle. 261736 v. 3,

3143/2009, 07.09.2009. Osoitteessa

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40883&name=DLFE-10163.pdf

Valvira (2010). Toimeentulotuen käsittelyaikojen noudattaminen. Ohjauskirje kunnille ja kuntien yhteistoiminta-alueille, 12.5.2010, 3231/05.00.04/2010. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

LIITTEET

Liite 1A: Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2012 lukien

TOIMEENTULOTUEN PERUSOSAN MÄÄRÄT 1.1.2012 LUKIEN

Kansaneläkeindeksi 1565

Tuen saaja	Euroa/kk	Euroa/pv 1)
Yksin asuva 2)	461,05	15,37
Yksinhuoltaja	507,16	16,91
Muu 18 vuotta täyttänyt		
Avio- ja avopuolisot, kumpikin	391,89	13,06
Vanhempansa tai vanhempiensa luona asuva		
18 vuotta täyttänyt henkilö	336,57	11,22
10-17-vuotias lapsi		
10-17-vuotias 1. lapsi	322,74	10,76
2. lapsi	299,68	9,99
3. lapsi	276,63	9,22
Alle 10-vuotias lapsi		
Alle 10-vuotias 1. lapsi	290,46	9,68
2. lapsi	267,41	8,91
3. lapsi jne.	244,36	8,15

1) Kun toimeentulotukea Kun toimeentulotukea myönnetään lyhyemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi (toimeentulotukilaki, 15 §), toimeentulotuen perusosan määrä päivää kohti on laskettu jakamalla kuukausimäärä kolmellakymmenellä

2) Sekä yhdessä 18 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa asuva vanhempi, joka ei ole avioliitossa tai elä toimeentulotuki-lain 3 § 1 momentin mukaisissa avioliitonomaisissa olosuhteissa (toimeentulotukilaki, 9 §)

Lähde: STM/Kuntainfo 7a/2011 (korvaa 24.11.2011 sähköpostilla kunnille lähetetyn kuntainfon 7/2011)

Liite 1B: Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2013 lukien

TOIMEENTULOTUEN PERUSOSAN MÄÄRÄT 1.1.2013 LUKIEN

Kansaneläkeindeksi 1620

Tuen saaja	Euroa/kk	Euroa/pv ¹
Yksin asuva²	477,26	15,91
Yksinhuoltaja	524,99	17,5
Muu 18 vuotta täyttänyt		
Avio- ja avopuolisot kumpikin	405,67	13,52
Vanhempansa tai vanhempiensa luona asuva		
18 vuotta täyttänyt henkilö	348,4	11,61
10-17-vuotias lapsi		
10-17-vuotias 1. lapsi	334,08	11,14
10-17-vuotias 2. lapsi	310,22	10,34
10-17-vuotias 3. lapsi jne.	286,36	9,55
Alle 10-vuotias lapsi		
Alle 10-vuotias 1. lapsi	300,67	10,02
Alle 10-vuotias 2. lapsi	276,81	9,23
Alle 10-vuotias 3. lapsi jne.	252,95	8,43

¹ Kun toimeentulotukea myönnetään lyhyemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi (toimeentulotukilaki 15 §), toimeentulotuen perusosan määrä päivää kohti on laskettu jakamalla kuukausimäärä kolmellakymmenellä

² Sekä yhdessä 18 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa asuva vanhempi, joka ei ole avioliitossa tai elä toimeentulotukilain 3 § 1 momentin mukaisissa avioliitonomaisissa olosuhteissa (toimeentulotukilaki 9 §)

Lähde: STM/Kuntainfo 7/2012

Liite 2: Toimeentulotuen määritelmät 2013 ja tilastojen laatu

TOIMEENTULOTUEN TIEDONKERUUN MÄÄRITELMÄT 2013 JA TILASTOJEN LAATU

Raportissa käytettyjen tietojen lähteet

Raportin tilastotiedot on kerätty pääosin kuntien toimeentulotuen asiakasrekistereistä. Vertailtavaksi on otettu niitä tietoja, joita on kaikista Kuusikko-kunnista saatavissa. Kustannustiedot ovat kuntien kirjanpidosta. Lisäksi THL:lta on saatu kuuden kunnan tietoja toimeentulotuen uusista asiakkaista, tuensaajien pääasiallisesta toiminnasta ja tulolähteistä. Työttömyystiedot on poimittu ELY-keskusten joulukuun 2010 työllisyyskatsauksista. Työvoiman palvelukeskusten tiedot ovat palvelukeskusten yhteisestä Typpi-järjestelmästä. Työmarkkinatutkimukset on poimittu Kelan internet-sivun Kelasto-tietokannasta. Kunnallisiin työllistämistoimiin osallistuneiden määrät perustuvat kuntien ilmoittamiin lukuihin.

Tilastotietojen vertailtavuus ja luotettavuus

Asiakasrekistereistä saatavat toimeentulotuen kotitalous- ja henkilötiedot on poimittu toimeentulotuen asiakasrekistereiden tietokannoista. Tiedot ovat vertailukelpoisia Kuusikko-kuntien kesken. Toimeentulotuen lajien erittelytiedot sekä tuensaajien ikä-, perhetyyppi- ja toimeentulotuen kestitilastot eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia, sillä osasta Kuusikko-kuntia ko. tilastot eivät sisällä tukea saaneita pakolaisia, paalu-uuttajia ja turvapaikan hakijoita ja toisissa kunnissa nämä ryhmät sisältyvät tilastoihin. Toimeentulotuen kestitilastojen osalta vertailtavuutta rajoittaa se, että Helsingissä ja Oulussa toimeentulotukikaudet on laskettu voimassa olevien toimeentulotukipäätösten perusteella ja muissa Kuusikko-kunnissa kuukauden aikaisten maksutapahtumien perusteella.

Toimeentulotuen saajien pääasiallisen toiminnan ja tulolähteiden tilastoinnin luotettavuus ja vertailtavuus ovat puutteellisia. Joissakin kunnissa pääasiallisen toiminnan luokittelu on tehty tietoteknisesti pakolliseksi, jolloin sen tiedon saa kaikista asiakkaista. Toisissa kunnissa toimeentulotukipäätöksen voi tehdä täyttämättä ko. tilastokenttiä, jolloin niin suuri osa tiedoista voi jäädä puuttumaan, että tilastot eivät anna oikeaa kuvaa asiakaskunnan rakenteesta. Tilastointikäytännöt ja tulokset ilmeisesti myös vaihtelevat kuntien ja työnteijöiden välillä. Tulolähteiden osalta Vantaalla tiedonkeruu perustuu toimeentulotukilaskelmiin ja muissa Kuusikko-kunnissa toimeentulotukipäätöksen tekemisen yhteydessä täytettäviin tilastokenttiin. Tiedon merkittävyyttä heikentää lisäksi se, että tulolähdetietoja ei ole asetettu minkäänlaiseen tärkeysjärjestykseen. Tilastot eivät suoraan näytä, mikä on tuensaajan ensisijainen tulolähde.

Toimeentulotuen kustannustiedot ovat vertailun kannalta riittävän yhdenmukaisesti ilmoitettuja. Kuntouttavan työtoiminnan kustannusten osalta vertailtavuutta kuitenkin heikentää se, että ei ole riittävän tarkasti määritelty lukuihin sisältyviä menoja.

ELY-keskusten työllisyyskatsaukset antavat luotettavan tiedon työttömiksi työnhakijoiksi poikkileikkaustilanteessa rekisteröityjen henkilöiden määrästä. Toimeentulotuen kannalta relevanssiongelmana on, että ei ole luotettavaa tietoa työn ulkopuolella olevien henkilöiden määrästä, jotka ovat poistuneet/poistettu työttömyysrekistereistä, mutta jotka eivät täytä työkyvyttömyyseläkkeen kriteereitä. Kuntien työllistämistoimiin osallistuneiden nuorten luvut perustuvat kuntien ilmoituksiin, mutta tilastointiperusteita ei ole riittävästi yhdessä sovittu. Siten annetut tiedot eivät ole kattavia ja määrät eivät ole suoraan verrannollisia.

Määritelmät

Toimeentulotuella tarkoitetaan toimeentulotukilain (1412/97) mukaan kunnan varoista suoritettua viimesijaista taloudellista tukea kotitaloudelle silloin, kun henkilö tai perhe ei voi saada riittävää toimeentuloaan ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, varoistaan, ensisijaisten etuuksien avulla ym. tavalla.

Päätettäessä toimeentulotuen myöntämisestä päättävä viranomainen voi samalla tietyin perustein määrätä, että toimeentulotuki tai osa siitä peritään takaisin (Laki toimeentulotuesta 1412 /1997 20-23§).

Toimeentulotukea voidaan myöntää kunnan päättämin perustein ehkäisevänä toimeentulotukena. Sen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Asiakas	Toimeentulotuen asiakkaita tarkastellaan kotitalouksina ja henkilöinä
Kotitalous	Yksinäinen henkilö tai yhdessä asuvat perheenjäsenet. Avioliitto ja rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon. 18 vuotta täyttänyt tuen saaja muodostaa oman kotitalouden, vaikka asuisikin vanhempien luona. Myös alle 18-vuotiaiden toimeentulotuen saajien katsotaan asuvan itsenäisessä kotitaloudessa, jos heillä on oma perhe tai he ovat vanhemmistaan taloudellisesti riippumattomia eivätkä asu vanhempiensa kanssa.
Perhe	Toimeentulotukilaissa perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia vanhempia, vanhemman alaikäistä lasta ja ottolasta, aviopuolisoita, sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa eläviä miestä ja naista (1412 / 1997 3§).
Henkilö	Lain mukaan toimeentulotukea myönnettäessä perheen kaikkia jäseniä pidetään toimeentulotuen saajina (Laki toimeentulotuesta 1412 / 1997 3§) ja käsitellään tässä raportissa henkilöinä.

Asiakas- ja kustannustietojen keruu

Kotitaloudet, henkilöt ja kustannukset eritellään kahdella tavalla:

1. **Kaikki** kotitaloudet, henkilöt ja kustannukset varsinaisesta sekä ehkäisevästä toimeentulotuesta sisältäen myös pakolaisten, turvapaikanhakijoiden ja paluumuuttajien määrän ja heidän kunnalle aiheuttamat toimeentulotuen kustannukset, jotka valtio korvaa kunnille.⁷
2. Kotitaloudet, henkilöt ja kustannukset varsinaisesta sekä ehkäisevästä toimeentulotuesta **ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.**

Asiakastiedot

Kotitalouksien määrä

Kotitaloudet, joille on myönnetty toimeentulotukea vuoden aikana. Sama kotitalous on mukana vain kerran. Mukana ovat kotitaloudet, joille on tehty myönteinen tai osittain myönteinen toimeentulotuen päätös.

Kotitalouksien lukumäärään eivät sisälly toimeentulotukea hakeneet kotitaloudet, joille tukea ei ole myönnetty.

Henkilöiden määrä

Toimeentulotuesta osalliseksi tulleet henkilöt eli toimeentulotuen laskelman perusteena olevien henkilöiden lukumäärä. Sama henkilö on mukana vain kerran.

Muut asiakastiedot

Kotitalouksien perhetyyppi

Kaikkien toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien (1) perhetyypit asiakkaan viimeksi ilmoittaman tilanteen mukaisena.

Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet vuoden aikana

⁷ Valtion korvauksen piirissä ovat seuraavien ryhmien toimeentulotukimenot:

- pakolainen: valtio korvaa kolmen ensimmäisen vuoden ajalta kaikki menot sisältäen toimeentulotuen
- paluumuuttaja: valtio korvaa puolen vuoden menot ja eläkeläisten sekä vammaisten osalta viiden vuoden menot sisältäen toimeentulotuen
- turvapaikanhakija: valtio korvaa kaikki kustannukset siihen asti, kunnes turvapaikka-anomus on käsitelty

Kaikki toimeentulotukea saaneet kotitaloudet (1) jaoteltuna sen perusteella, kuinka monena kuukautena kotitalous on vuoden aikana saanut toimeentulotukea (neljännesvuosijaolla, lisäksi 12 kk tukea saaneet erikseen). Helsingissä ja Oulussa kestopäätös lasketaan sen mukaan, kuinka monelle kuukaudelle on voimassaoleva myönteinen toimeentulotukipäätös. Muissa Kuusikon kunnissa kesto lasketaan sen mukaan, kuinka monena kuukautena on toimeentulotuen maksutapahtumia.

Vuonna 2009 kotitaloudet jaotellaan kunnan määrittelemän kotitalouden päämiehen iän mukaisiin ryhmiin seuraavasti: alle 25-vuotiaat opiskelijat, alle 25-vuotiaat muut, 25 - 34-vuotiaat, 35 - 49-vuotiaat, 50 - 64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet.

Toimeentulotuen päätösten määrä vuoden aikana

Toimeentulotuen päätösten määrä vuoden aikana erittelyllä kielteiset ja myönteiset päätökset. Osittain myönteiset päätökset sisältyvät myönteisiin päätöksiin.

Uusi asiakas

Kotitalous, joka ei saanut tilastointivuotta edeltävänä vuonna toimeentulotukea.

Kuntouttava työtoiminta

Henkilöt, joille on tehty vuoden 2008 aikana kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä aktivointisuunnitelma erittelyllä alle ja yli 25-vuotiaat. Sisältää sekä kunnan että työvoimaviranomaisten laatimat aktivointisuunnitelmat.

Lisäksi kootaan kuntouttavan työtoiminnan päätöksen saaneiden henkilöiden määrä ja kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden henkilöiden määrä.

Kustannustiedot

Sisältää varsinaisen ja ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset sekä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä toimeentulotuesta maksettavan toimintarahaa ja matkakorvaukset. Takaisin perinnän osuutta ei vähennetä kustannuksista. Hallinnolliset kustannukset eivät sisälly kustannuksiin.

Lastensuojelulain mukaista taloudellista tukea ei lasketa kustannuksiin.

Muut kustannustiedot

Takaisin peritty toimeentulotuki / euroa

Päätöksiin perustuva takaisin peritty toimeentulotuki, sisältäen pakolaisilta, paluumuuttajilta ja turvapaikanhakijoilta takaisin perityn toimeentulotuen.

Ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset

Ehkäisevän toimeentulotuen kustannusten osuus toimeentulotuen kustannuksista (euroa / vuosi).

Suhteutuksissa väestöön käytetään kustannuksia ilman pakolaisia, paluumuuttajia sekä turvapaikanhakijoita. Suhteutukset asiakkaisiin tehdään jättäen pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat pois kustannustiedoista ja asiakaslukumääristä.

Kustannukset euroa/kotitalous

Toimeentulotuen kustannukset(2) / vuoden aikana tukea saaneiden kotitalouksien määrä

Kustannukset euroa/henkilö

Toimeentulotuen kustannukset(2) / vuoden aikana toimeentulotuesta osalliseksi tulleiden henkilöiden määrä.

Kustannukset euroa/väestö

Toimeentulotuen kustannukset(2) / Kunnan väestö kyseisen vuoden alussa

Esimerkiksi vuoden 2008 toimeentulotuen menot sekä asiakkaat on suhteutettu vuodenvaihteen 2007/2008 (1.1.2008) väestöön.

Työttömyystietojen määritelmät (lähde: Tilastokeskus: Työmarkkinat 2002:17)

Työtön työnhakija

Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja on työhön käytettävissä. Toivotun työajan täytyy tällöin olla vähintään puolet alan normaalista työajasta.

Työtön työnhakija on myös lomautettu henkilö ja henkilö, joka odottaa sovitun työn alkamista.

Pitkäaikaistyötön

Pitkäaikaistyötön on henkilö, jonka työttömyys on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuoden.

Työttömyysaste (Lähde:Työvoimatutkimuksen käsitteet ja määritelmät <http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/kas.html>)

Työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus saman ikäisestä työvoimasta. Virallinen työttömyysaste lasketaan 15-64-vuotiaiden työttömien prosenttiosuutena saman ikäisestä työvoimasta.

Työllisyysaste Työllisten osuus 15-64-vuotiaista.

Työvoima

Työvoimaan kuuluvat kaikki ne 15-64-vuotiaat henkilöt, jotka tutkimusviikolla olivat työllisiä tai työttömiä

Liite 3A/1: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2013

TOIMEENTULOTUEN ASIAKKAAT JA KUSTANNUKSET 2013	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kotitaloudet (lkm)							
Kotitaloudet yhteensä	44 866	12 125	12 992	9 662	15 020	8 999	103 664
Ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia	41 901	11 746	12 014	9 199	14 689	8 558	98 107
Pakolaiset ja paluumuuttajat vuoden aikana (kotitaloudet)	1 137	379	978	463	331	441	3 729
Turvapaikan hakijat vuoden aikana (kotitaloudet)	1 828	0	0	0	0	..	1 828
Henkilöt (lkm)							
Henkilöt yhteensä (=kaikki toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvat henkilöt)	65 130	19 952	21 821	14 905	22 506	13 692	158 006
Ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia	60 681	19 214	20 455	14 064	21 991	13 044	149 449
Pakolaiset ja paluumuuttajat vuoden aikana (henkilöt)	2 143	738	1 366	841	515	648	6 251
<i>Pakolaisten ja paluumuuttajien osuus (%) toimeentulotukea saaneista henkilöistä</i>	<i>3,3</i>	<i>3,7</i>	<i>6,3</i>	<i>5,6</i>	<i>2,3</i>	<i>4,7</i>	<i>4,0</i>
Turvapaikan hakijat vuoden aikana (henkilöt)	2 306	0	0	0	0	..	2 306
<i>Henkilöitä/kotitalous (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita)</i>	<i>1,45</i>	<i>1,64</i>	<i>1,70</i>	<i>1,53</i>	<i>1,50</i>	<i>1,52</i>	<i>1,52</i>
Kustannukset (€)							
Kustannukset yhteensä	168 781 849	50 157 850	52 160 495	24 521 026	40 172 249	23 432 316	359 225 785
Ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia	158 784 179	48 217 917	50 366 138	23 116 571	38 198 468	21 919 222	340 602 495
Pakolaisten, paluumuuttajien ja turvapaikanhakijoiden valtion korvauksen alainen osuus (€)	9 997 670	1 939 932	1 794 357	1 404 455	1 973 781	1 513 094	18 623 290
Takaisin peritty euromäärä (asiakkailta perityt)	7 882 367	1 398 253	1 497 984	1 792 660	2 118 624	926 949	15 616 837
<i>Takaisinperintä kaikista menoista (%)</i>	<i>4,7</i>	<i>2,8</i>	<i>2,9</i>	<i>7,3</i>	<i>5,3</i>	<i>4,0</i>	<i>4,3</i>

TOIMEENTULOTUEN ASIAKKAIDEN JA KUSTANNUSTEN TARKEMPI ERITTELY 2012	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kotitaloudet (lkm)							
Varsinaista toimeentulotukea saaneet (=perus- ja pelkkää täydentävää toimeentulotukea saaneet kotitalou	40 634	11 528	11 576	8 938	14 766	8 488	95 930
josta perustoimeentulotukea saaneet	39 983	11 178	11 576	8 669	14 131	8 175	93 712
josta täydentävää toimeentulotukea saaneet	20 033	5 240	6 100	2 839	5 615	3 064	42 891
josta pelkkää täydentävää toimeentulotukea saaneet	651	350	..	269	635	313	2 218
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	7 157	697	629	1 672	1 296	304	11 755
josta pelkkää ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	312	79	..	205	187	79	862
Muuta toimeentulotukea saaneet	3 022	503	712	282	652	560	5 731
joista kuntouttavan työtoiminnan toimintarahaa tai matkakorvauksia saaneet	1 320	503	712	282	652	560	4 029
joista kotoutumistukea saaneet	1 702	0	0	0	0	0	1 702
Kaikki yhteensä, kotitalous kertaalleen	44 866	11 746	12 992	9 199	14 766	8 999	102 568
Henkilöt (lkm)							
Varsinaista toimeentulotukea saaneet (=perus- ja pelkkää täydentävää toimeentulotukea saaneet kotitalou	59 270	19 003	19 740	0	21 542	12 976	132 531
josta perustoimeentulotukea saaneet	58 463	18 508	19 740	0	20 397	12 496	129 604
josta täydentävää toimeentulotukea saaneet	30 946	9 792	11 531	0	9 590	5 436	67 295
josta pelkkää täydentävää toimeentulotukea saaneet	807	495	..	0	1 145	480	2 927
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	10 730	1 298	1 253	0	2 204	810	16 295
josta pelkkää ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	481	155	..	0	402	255	1 293
Muuta toimeentulotukea saaneet	4 670	765	1 070	0	928	0	7 433
joista kuntouttavan työtoiminnan toimintarahaa tai matkakorvauksia saaneet	1 320	765	1 070	0	928	..	4 083
joista kotouttamistukea saaneet	3 350	0	0	0	0	..	3 350
Kaikki yhteensä, henkilötunnus kertaalleen	65 130	19 124	21 821	0	21 990	0	128 065
Sisältävätkö luvut							
1= kaikki kotitaloudet ja henkilöt vai 2= ovat ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita?	1	2	1	0	1	2	

Liite 3A/2: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2013

TOIMEENTULOTUEN ASIAKKAIDEN JA KUSTANNUSTEN TARKEMPI ERITTELY 2012	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kustannukset (€)	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Toimeentulotuki yhteensä	168 781 849	50 157 850	52 160 495	24 521 026	40 172 249	23 432 316	359 225 785
Varsinainen toimeentulotuki yhteensä	152 899 930	47 435 791	49 392 254	22 390 860	37 273 400	19 554 040	328 946 275
josta perustoimeentulotuki	140 929 659	43 562 400	42 359 555	21 320 449	34 717 874	18 306 103	301 196 040
josta täydentävä toimeentulotuki	11 970 271	3 873 391	7 032 699	1 070 411	2 555 526	1 247 937	27 750 236
Ehkäisevä toimeentulotuki	5 538 584	711 535	780 122	674 147	758 360	2 203 286	10 666 034
Muu toimeentulotuki							
(Sisältää: kuntouttavan työtoiminnan, kotoutumistuen sekä paluumuuttajille, pakolaisille ja turvapaikanhakijoille maksetun valtion korvauksen alaisen perus-, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen)	10 343 335	2 010 524	1 988 119	1 456 019	2 140 489	1 674 990	19 613 475
Kunnan rahoittama työmarkkinatuki ja tuen saajat (lkm)							
Kunnan rahoittaman työmarkkinatuen saajia vuoden aikana	9 349	1 894	3 385	3 916	6 063	3 879	28 486
joista myös toimeentulotukea sai	5 246	1 875	1 905	0	3 046	..	12 072
Tuen saajia keskimäärin kuukaudessa	6 037	1 457	2 239	2 879	4 189	2 394	19 195
joista myös toimeentulotukea sai	2 959	1 449	1 058	0	1 877	..	7 343
Toimeentulotukea saaneiden perhetyyppi (lkm)							
Kotitalouksia yhteensä	44 866	11 746	12 992	9 199	15 020	8 717	102 540
Perheissä lapsia yhteensä	15 093	5 556	6 543	3 482	4 945	3 479	39 098
Yksinasuva	34 672	8 134	8 773	6 743	11 261	6 391	75 974
joista miehiä	20 911	5 015	5 623	4 100	6 677	3 992	46 318
joista naisia	13 761	3 119	3 150	2 643	4 584	2 399	29 656
Pari, ei lapsia	2 089	699	795	549	961	571	5 664
Yksinhuoltaja	5 146	1 700	2 111	1 073	1 734	1 053	12 817
joilla lapsia yhteensä	8 424	2 908	3 540	1 709	2 782	1 797	21 160
Pari, lapsia	2 959	1 213	1 313	834	1 064	702	8 085
joilla lapsia yhteensä	6 669	2 648	3 003	1 773	2 163	1 682	17 938
Sisältävätkö luvut (tt-tuki/tarkempi erittely: kotitaloudet, henkilöt ja kustannukset):							
1= kaikki kotitaloudet ja henkilöt vai 2= ovat ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita?							
	1	2	1	2	1	2	

Toimeentulotukipäätösten ja jaostossa käsiteltyjen muutoksenhakujen määrät	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Päätökset yhteensä	298 900	70 595	79 552	72 876	77 174	62 075	661 172
Myönteiset päätökset	231 810	60 607	67 601	59 815	65 110	48 001	532 944
Osittain myönteiset (merkitään, mikäli kunta tilastoi erikseen. Muutoin sisältyy myönteisiin päätöksiin)	36 010	0	2 295	0	0	..	38 305
Kielteiset päätökset	31 080	9 988	9 656	13 061	12 064	14 074	89 923
Kielteisten osuus %	10,4	14,1	12,1	17,9	15,6	22,7	13,6
Perintäpäätökset	31 729	8 351	..	5 562	8 782	4 342	58 766
Jaostossa käsitelty muutoksenhaut	542	302	175	401	552	508	2 480

Liite 3B/1: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita

	Vuosi	Helsinki	Muutos %	Espoo	Muutos %	Vantaa		Turku	Muutos %	Tampere	Muutos %	Oulu	Muutos %	Kuusikko	Muutos %
Kotitaloudet (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita)	2009	37 034	14,2	9 343	12,1	10 379	15,3	9 566	3,7	13 509	14,7	6 812	4,1	86 643	12,1
	2010	37 973	2,5	9 981	6,8	10 828	4,3	9 626	0,6	14 391	6,5	6 959	2,2	89 758	3,6
	2011	38 249	0,7	10 490	5,1	10 781	-0,4	9 332	-3,1	14 305	-0,6	7 057	1,4	90 214	0,5
	2012	39 575	3,5	10 862	3,5	11 204	3,9	9 143	-2,0	14 301	0,0	7 127	1,0	92 212	2,2
	2013	41 901	5,9	11 746	8,1	12 014	7,2	9 199	0,6	14 689	2,7	8 558	20,1	98 107	6,4
Kotitalouksissa henkilöitä (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita)	2009	53 513	13,8	15 484	9,1	17 998	15,2	14 611	3,2	19 559	13,0	10 023	5,3	131 188	11,3
	2010	54 787	2,4	16 724	8,0	18 387	2,2	14 888	1,9	20 252	3,5	10 053	0,3	135 091	3,0
	2011	55 371	1,1	17 396	4,0	18 294	-0,5	14 318	-3,8	20 977	3,6	10 284	2,3	136 640	1,1
	2012	57 314	3,5	17 903	2,9	18 988	3,8	14 118	-1,4	20 751	-1,1	10 389	1,0	139 463	2,1
	2013	60 681	5,9	19 214	7,3	20 455	7,7	14 064	-0,4	21 991	6,0	13 044	25,6	149 449	7,2
Henkilöitä/kotitalous	2009	1,4		1,7		1,7		1,5		1,4		1,5		1,5	
	2010	1,4		1,7		1,7		1,5		1,4		1,4		1,5	
	2011	1,4		1,7		1,7		1,5		1,5		1,5		1,5	
	2012	1,4		1,6		1,7		1,5		1,5		1,5		1,5	
	2013	1,4		1,6		1,7		1,5		1,5		1,5		1,5	
Tuensaajien (henkilöt) osuus (%) koko väestöstä	2009	9,3		6,4		9,2		8,3		9,3		7,3		8,6	
	2010	9,4		6,8		9,3		8,5		9,6		7,2		8,7	
	2011	9,4		7,0		9,1		8,1		9,8		7,3		8,7	
	2012	9,6		7,1		9,4		7,9		9,6		7,2		8,8	
	2013	10,0		7,5		10,0		7,8		10,1		6,8		9,0	

Liite 3B/2: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita

	Vuosi	Helsinki	Muutos %	Espoo	Muutos %	Vantaa		Turku	Muutos %	Tampere	Muutos %	Oulu	Muutos %	Kuusikko	Muutos %
Kustannukset ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita	2009	114 951 744	26,3	32 223 185	23,4	35 315 562	22,7	23 532 092	16,9	30 996 560	22,9	15 025 553	9,7	252 044 696	23,0
	2010	124 697 179	8,5	35 864 135	11,3	38 104 276	7,9	23 146 361	-1,6	32 440 479	4,7	15 432 967	2,7	269 685 398	7,0
	2011	129 295 195	3,7	39 914 952	11,3	39 696 753	4,2	21 812 607	-5,8	32 967 595	1,6	16 138 833	4,6	279 825 935	3,8
	2012	145 721 330	12,7	44 996 163	12,7	44 744 960	12,7	22 619 630	3,7	35 551 314	7,8	18 630 583	15,4	312 263 979	11,6
	2013	158 784 179	9,0	48 217 917	7,2	50 366 138	12,6	23 116 571	2,2	38 198 468	7,4	21 919 222	17,7	340 602 495	9,1
- josta ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset	2009	2 490 225	38,8	894 652	20,2	507 590	-12,5	717 082	36,1	485 358	-6,4	895 029	18,4	5 989 936	21,7
	2010	3 572 232	43,5	778 157	-13,0	674 347	32,9	825 703	15,1	463 701	-4,5	954 137	6,6	7 268 276	21,3
	2011	4 553 005	27,5	961 786	23,6	702 505	4,2	829 383	0,4	526 445	13,5	1 401 848	46,9	8 974 972	23,5
	2012	4 663 355	2,4	947 285	-1,5	611 777	-12,9	692 257	-16,5	686 823	30,5	1 959 229	39,8	9 560 726	6,5
	2013	5 538 584	18,8	711 535	-24,9	780 122	27,5	674 147	-2,6	758 360	10,4	2 203 286	12,5	10 666 034	11,6
- ehkäisevän toimeentulotuen kustannusten osuus (%) kokonaiskustannuksista	2009	2,2		2,8		1,4		3,0		1,6		6,0		2,4	
	2010	2,9		2,2		1,8		3,6		1,4		6,2		2,7	
	2011	3,5		2,4		1,8		3,8		1,6		8,7		3,2	
	2012	3,2		2,1		1,4		3,1		1,9		10,5		3,1	
	2013	3,5		1,5		1,5		2,9		2,0		10,1		3,1	
- asiakkailta takaisin peritty toimeentulotuki (euroa)	2009	6 624 232	43,9	1 229 085	23,8	1 366 604	21,6	1 523 010	34,1	1 177 751	22,3	679 573	-6,0	12 600 255	32,1
	2010	5 457 309	-17,6	904 208	-26,4	1 248 395	-8,6	1 399 535	-8,1	1 092 338	-7,3	739 193	8,8	10 840 978	-14,0
	2011	6 450 295	18,2	1 267 957	40,2	1 261 829	1,1	1 247 437	-10,9	1 317 821	20,6	940 512	27,2	12 485 851	15,2
	2012	7 802 240	21,0	1 576 711	24,4	1 634 570	29,5	1 864 706	49,5	1 808 433	37,2	863 998	-8,1	15 550 657	24,5
	2013	7 882 367	1,0	1 398 253	-11,3	1 497 984	-8,4	1 792 660	-3,9	2 118 624	17,2	926 949	7,3	15 616 837	0,4
- asiakkailta takaisin perityn toimeentulotuen osuus (%) kustannuksista	2009	5,8		3,8		3,9		6,5		3,8		4,5		5,0	
	2010	4,4		2,5		3,3		6,0		3,4		4,8		4,0	
	2011	5,0		3,2		3,2		5,7		4,0		5,8		4,5	
	2012	5,4		3,5		3,7		8,2		5,1		4,6		5,0	
	2013	5,0		2,9		3,0		7,8		5,5		4,2		4,6	

Liite 3B/3: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita

	Vuosi	Helsinki	Muutos %	Espoo	Muutos %	Vantaa	Muutos %	Turku	Muutos %	Tampere	Muutos %	Oulu	Muutos %	Kuusikko	Muutos %
Takaisinperittyjä ei vähennetty															
Kustannukset euroa/kotitalous	2009	3 104,0	11,4	3 448,9	-0,8	3 402,6	8,2	2 460,0	12,7	2 294,5	7,5	2 205,7	2,6	2 909,0	8,7
	2010	3 283,8	5,8	3 593,2	4,2	3 519,1	3,4	2 404,6	-2,3	2 254,2	-1,8	2 217,7	0,5	3 004,6	3,3
	2011	3 380,4	2,9	3 805,0	5,9	3 682,1	4,6	2 337,4	-2,8	2 304,6	2,2	2 286,9	3,1	3 101,8	3,2
	2012	3 682,2	8,9	4 142,5	8,9	3 993,7	8,5	2 474,0	5,8	2 485,9	7,9	2 614,1	14,3	3 386,4	9,2
	2013	3 789,5	2,9	4 105,1	-0,9	4 192,3	5,0	2 512,9	1,6	2 600,5	4,6	2 561,3	-2,0	3 471,7	2,5
Kustannukset euroa/henkilö	2009	2 148,1	11,5	2 081,1	2,3	1 962,2	7,4	1 610,6	10,3	1 584,8	10,8	1 499,1	3,4	1 921,2	9,2
	2010	2 276,0	6,0	2 144,5	3,0	2 072,3	5,6	1 554,7	-3,5	1 601,8	1,1	1 535,2	2,4	1 996,3	3,9
	2011	2 335,1	2,6	2 294,5	7,0	2 169,9	4,7	1 523,4	-2,0	1 571,6	-1,9	1 569,3	2,2	2 047,9	2,6
	2012	2 542,5	8,9	2 513,3	9,5	2 356,5	8,6	1 602,2	5,2	1 713,2	9,0	1 793,3	14,3	2 239,0	9,3
	2013	2 616,7	2,9	2 509,5	-0,2	2 462,3	4,5	1 643,7	2,6	1 737,0	1,4	1 680,4	-6,3	2 279,1	1,8
Kustannukset euroa/ asukas	2009	200,1	10,1	133,4	6,4	180,7	3,0	134,0	6,7	147,9	5,1	109,6	-0,2	164,3	6,9
	2010	213,8	6,8	146,8	10,0	192,8	6,7	131,4	-1,9	153,4	3,7	110,9	1,2	173,8	5,7
	2011	219,7	2,8	161,0	9,7	198,4	2,9	123,0	-6,4	154,6	0,8	113,9	2,7	178,4	2,7
	2012	244,8	11,4	178,2	10,7	220,4	11,1	126,6	2,9	165,2	6,9	129,5	13,6	196,6	10,2
	2013	262,9	7,4	187,7	5,3	245,3	11,3	128,3	1,3	175,7	6,3	114,9	-11,3	205,9	4,7
Väkiluku 1.1. ¹	2009	574 564	0,7	241 565	1,3	195 419	1,5	175 582	0,0	209 547	0,7	137 061	1,1	1 533 738	0,8
	2010	583 350	1,5	244 330	1,1	197 636	1,1	176 087	0,3	211 507	0,9	139 133	1,5	1 552 043	1,2
	2011	588 549	0,9	247 970	1,5	200 055	1,2	177 326	0,7	213 217	0,8	141 671	1,8	1 568 788	1,1
	2012	595 384	1,2	252 439	1,8	203 001	1,5	178 630	0,7	215 168	0,9	143 909	1,6	1 588 531	1,3
	2013	603 968	1,4	256 824	1,7	205 312	1,1	180 225	0,9	217 421	1,0	190 847	32,6	1 654 597	4,2

¹ Toimeentulotuen Kuusikko-raportissa käytetään vuoden alun väestötietoa. Muissa Kuusikko-raporteissa vuoden lopun tietoa.

Liite 3C: Toimeentulotuen deflatoidut kustannukset 2009-2013 ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita

	Vuosi	Helsinki	Muutos %	Espoo	Muutos %	Vantaa	Muutos %	Turku	Muutos %	Tampere	Muutos %	Oulu	Muutos %	Kuusikko	Muutos %
Kustannukset ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita	2009	125 519 727	6,6	35 185 594	3,6	38 562 266	0,5	25 695 493	2,5	33 846 200	1,8	16 406 913	-3,1	275 216 194	3,6
	2010	134 527 634	7,2	38 691 470	10,0	41 108 212	6,6	24 971 096	-2,8	34 997 912	3,4	16 649 619	1,5	290 945 943	5,7
	2011	134 865 493	0,3	41 634 569	7,6	41 406 969	0,7	22 752 338	-8,9	34 387 906	-1,7	16 834 127	1,1	291 881 402	0,3
	2012	147 834 935	9,6	45 648 806	9,6	45 393 960	9,6	22 947 715	0,9	36 066 966	4,9	18 900 809	12,3	316 793 191	8,5
	2013	158 784 179	7,4	48 217 917	5,6	50 366 138	11,0	23 116 571	0,7	38 198 468	5,9	21 919 222	16,0	340 602 495	7,5
- josta ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset	2009	2 719 162	17,5	976 901	26,7	554 255	20,5	783 006	-7,8	529 979	-5,4	977 313	13,8	6 540 615	12,5
	2010	3 853 847	41,7	839 503	-14,1	727 509	31,3	890 797	13,8	500 257	-5,6	1 029 356	5,3	7 841 268	19,9
	2011	4 749 158	23,2	1 003 222	19,5	732 770	0,7	865 114	-2,9	549 125	9,8	1 462 242	42,1	9 361 631	19,4
	2012	4 730 994	-0,4	961 024	-4,2	620 650	-15,3	702 298	-18,8	696 785	26,9	1 987 647	35,9	9 699 399	3,6
	2013	5 538 584	17,1	711 535	-26,0	780 122	25,7	674 147	-4,0	758 360	8,8	2 203 286	10,8	10 666 034	10,0
- asiakkailta takaisin peritty toimeentulotuki (euroa)	2009	7 233 225	-10,0	1 342 080	-12,9	1 492 241	-20,8	1 663 026	4,7	1 286 026	12,2	742 049	0,0	13 758 648	-7,9
	2010	5 887 534	-18,6	975 491	-27,3	1 346 812	-9,7	1 509 867	-9,2	1 178 452	-8,4	797 467	7,5	11 695 623	-15,0
	2011	6 728 187	14,3	1 322 584	35,6	1 316 191	-2,3	1 301 179	-13,8	1 374 595	16,6	981 031	23,0	13 023 767	11,4
	2012	7 915 407	17,6	1 599 580	20,9	1 658 278	26,0	1 891 752	45,4	1 834 663	33,5	876 530	-10,7	15 776 211	21,1
	2013	7 882 367	-0,4	1 398 253	-12,6	1 497 984	-9,7	1 792 660	-5,2	2 118 624	15,5	926 949	5,8	15 616 837	-1,0
Takaisinperittyjä ei vähennetty															
Kustannukset euroa/kotitalous	2009	3 389,3	7,1	3 766,0	-4,7	3 715,4	3,9	2 686,1	8,3	2 505,5	3,3	2 408,5	-1,4	3 176,4	4,4
	2010	3 542,7	4,5	3 876,5	2,9	3 796,5	2,2	2 594,1	-3,4	2 431,9	-2,9	2 392,5	-0,7	3 241,4	2,0
	2011	3 526,0	-0,5	3 969,0	2,4	3 840,7	1,2	2 438,1	-6,0	2 403,9	-1,2	2 385,5	-0,3	3 235,4	-0,2
	2012	3 735,6	5,9	4 202,6	5,9	4 051,6	5,5	2 509,9	2,9	2 522,0	4,9	2 652,0	11,2	3 435,5	6,2
	2013	3 789,5	1,4	4 105,1	-2,3	4 192,3	3,5	2 512,9	0,1	2 600,5	3,1	2 561,3	-3,4	3 471,7	1,1
Kustannukset euroa/henkilö	2009	2 345,6	7,1	2 272,4	-1,7	2 142,6	3,2	1 758,6	6,0	1 730,5	6,5	1 636,9	-0,6	2 097,9	4,9
	2010	2 455,5	4,7	2 313,5	1,8	2 235,7	4,3	1 677,3	-4,6	1 728,1	-0,1	1 656,2	1,2	2 153,7	2,7
	2011	2 435,7	-0,8	2 393,3	3,4	2 263,4	1,2	1 589,1	-5,3	1 639,3	-5,1	1 636,9	-1,2	2 136,1	-0,8
	2012	2 579,4	5,9	2 549,8	6,5	2 390,7	5,6	1 625,4	2,3	1 738,1	6,0	1 819,3	11,1	2 271,5	6,3
	2013	2 616,7	1,4	2 509,5	-1,6	2 462,3	3,0	1 643,7	1,1	1 737,0	-0,1	1 680,4	-7,6	2 279,1	0,3
Kustannukset euroa/ väestö	2009	218,5	5,8	145,7	2,3	197,3	-1,0	146,3	2,5	161,5	1,0	119,7	-4,1	179,4	2,8
	2010	230,6	5,6	158,4	8,7	208,0	5,4	141,8	-3,1	165,5	2,4	119,7	0,0	187,5	4,5
	2011	229,1	-0,6	167,9	6,0	207,0	-0,5	128,3	-9,5	161,3	-2,5	118,8	-0,7	186,1	-0,7
	2012	248,3	8,4	180,8	7,7	223,6	8,0	128,5	0,1	167,6	3,9	131,3	10,5	199,4	7,2
	2013	262,9	5,9	187,7	3,8	245,3	9,7	128,3	-0,2	175,7	4,8	114,9	-12,6	205,9	3,2

Liite 3D/1: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 (sisältäen pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat)

	Vuosi	Helsinki	Muutos %	Espoo	Muutos %	Vantaa	Muutos %	Turku	Muutos %	Tampere	Muutos %	Oulu	Muutos %	Kuusikko	Muutos %
Kotitaloudet	2009	40 947	2,1	9 855	8,7	11 080	1,4	9 821	-3,3	13 825	-2,2	7 324	-0,3	92 852	1,1
	2010	41 947	2,4	10 499	6,5	11 736	5,9	10 011	1,9	14 774	6,9	7 389	0,9	96 356	3,8
	2011	41 575	-0,9	11 036	5,1	11 981	2,1	9 768	-2,4	14 590	-1,2	7 511	1,7	96 461	0,1
	2012	42 480	2,2	11 257	2,0	12 337	3,0	9 622	-1,5	14 622	0,2	7 577	0,9	97 895	1,5
	2013	44 866	5,6	12 125	7,7	12 992	5,3	9 662	0,4	15 020	2,7	8 999	18,8	103 664	5,9
Kotitalouksissa henkilöitä	2009	59 062	1,7	16 183	5,2	18 995	1,1	15 127	-3,1	20 173	-5,8	10 760	-1,9	140 300	0,0
	2010	60 492	2,4	17 480	8,0	19 747	4,0	15 550	2,8	20 919	3,7	10 672	-0,8	144 860	3,3
	2011	59 953	-0,9	18 179	4,0	19 932	0,9	15 044	-3,3	21 499	2,8	10 937	2,5	145 544	0,5
	2012	61 588	2,7	18 596	2,3	20 557	3,1	14 959	-0,6	21 323	-0,8	11 089	1,4	148 112	1,8
	2013	65 130	5,8	19 952	7,3	21 821	6,1	14 905	-0,4	22 506	5,5	13 692	23,5	158 006	6,7
<i>Henkilöitä/ kotitalous</i>	2009	1,4		1,6		1,7		1,5		1,5		1,5		1,5	
	2010	1,4		1,7		1,7		1,6		1,4		1,4		1,5	
	2011	1,4		1,6		1,7		1,5		1,5		1,5		1,5	
	2012	1,4		1,7		1,7		1,6		1,5		1,5		1,5	
	2013	1,5		1,6		1,7		1,5		1,5		1,5		1,5	
<i>Tuensaajien (henkilöt) osuus (%) koko väestöstä</i>	2009	10,3		6,7		9,7		8,6		9,6		7,9		9,1	
	2010	10,4		7,2		10,0		8,8		9,9		7,7		9,3	
	2011	10,2		7,3		10,0		8,5		10,1		7,7		9,3	
	2012	10,3		7,4		10,1		8,4		9,9		7,7		9,3	
	2013	10,8		7,8		10,6		8,3		10,4		7,2		9,5	
Kustannukset euroa	2009	123 373 880	10,8	33 437 422	7,9	36 427 611	4,9	24 394 141	7,3	32 174 311	6,4	16 197 928	3,1	266 005 293	7,8
	2010	133 039 577	7,8	37 402 975	11,9	39 452 882	8,3	24 290 334	-0,4	33 638 107	4,5	17 256 442	6,5	285 080 318	7,2
	2011	138 207 041	3,9	41 476 891	10,9	41 187 024	4,4	22 966 050	-5,5	34 900 704	3,8	17 965 958	4,1	296 703 668	4,1
	2012	154 716 207	11,9	46 755 179	12,7	46 384 506	12,6	23 943 605	4,3	36 798 258	5,4	20 174 773	12,3	328 772 528	10,8
	2013	168 781 849	9,1	50 157 850	7,3	52 160 495	12,5	24 521 026	2,4	40 172 249	9,2	23 432 316	16,1	359 225 785	9,3
Asiakkailta takaisin peritty toimeentulotuki (euroa)	2009	6 624 232	-6,3	1 229 085	-9,3	1 366 604	9,6	1 523 010	-16,7	1 177 751	-16,9	679 573	-2,6	12 600 255	-7,2
	2010	5 457 309	-17,6	904 208	-26,4	1 248 395	-8,6	1 399 535	-8,1	1 092 338	-7,3	739 193	8,8	10 840 978	-14,0
	2011	6 450 295	18,2	1 267 957	40,2	1 261 829	1,1	1 247 437	-10,9	1 317 821	20,6	940 512	27,2	12 485 851	15,2
	2012	7 802 240	21,0	1 576 711	24,4	1 634 570	29,5	1 864 706	49,5	1 808 433	37,2	863 998	-8,1	15 550 657	24,5
	2013	7 882 367	1,0	1 398 253	-11,3	1 497 984	-8,4	1 792 660	-3,9	2 118 624	17,2	926 949	7,3	15 616 837	0,4

Taulukon eurot ovat kunkin vuoden absoluuttisia euroja, joita ei ole deflatoitu vuoden 2013 rahanarvoon.

Liite 3D/2: Toimeentulotuen asiakkaat ja kustannukset 2009-2013 (sisältäen pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat)

	Vuosi	Helsinki	Muutos %	Espoo	Muutos %	Vantaa	Muutos %	Turku	Muutos %	Tampere	Muutos %	Oulu	Muutos %	Kuusikko	Muutos %
Asiakkailta takaisin perityn toimeentulotuen osuus (%) kustannuksista	2009	5,4		3,7		3,8		6,2		3,7		4,2		4,7	
	2010	4,1		2,4		3,2		5,8		3,2		4,3		3,8	
	2011	4,7		3,1		3,1		5,4		3,8		5,2		4,2	
	2012	5,0		3,4		3,5		7,8		4,9		4,3		4,7	
	2013	4,7		2,8		2,9		7,3		5,3		4,0		4,3	
Takaisinperittyjä ei vähennetty															
Kustannukset euroa/kotitalous	2009	3 013,0	8,6	3 392,9	-0,7	3 287,7	3,4	2 483,9	11,0	2 327,3	8,8	2 211,6	3,4	2 864,8	6,6
	2010	3 171,6	5,3	3 562,5	5,0	3 361,7	2,3	2 426,4	-2,3	2 276,8	-2,2	2 335,4	5,6	2 958,6	3,3
	2011	3 324,3	4,8	3 758,3	5,5	3 437,7	2,3	2 351,2	-3,1	2 392,1	5,1	2 392,0	2,4	3 075,9	4,0
	2012	3 642,1	9,6	4 153,4	10,5	3 759,8	9,4	2 488,4	5,8	2 516,6	5,2	2 662,6	11,3	3 358,4	9,2
	2013	3 761,9	3,3	4 136,7	-0,4	4 014,8	6,8	2 537,9	2,0	2 674,6	6,3	2 603,9	-2,2	3 465,3	3,2
Kustannukset euroa/henkilö	2009	2 088,9	9,0	2 066,2	2,6	1 917,7	3,7	1 612,6	10,7	1 594,9	13,0	1 505,4	5,2	1 896,0	7,8
	2010	2 199,3	5,3	2 139,8	3,6	1 997,9	4,2	1 562,1	-3,1	1 608,0	0,8	1 617,0	7,4	1 968,0	3,8
	2011	2 305,3	4,8	2 281,6	6,6	2 066,4	3,4	1 526,6	-2,3	1 623,4	1,0	1 642,7	1,6	2 038,6	3,6
	2012	2 512,1	9,0	2 514,3	10,2	2 256,4	9,2	1 600,6	4,8	1 725,8	6,3	1 819,4	10,8	2 219,8	8,9
	2013	2 591,5	3,2	2 513,9	0,0	2 390,4	5,9	1 645,2	2,8	1 785,0	3,4	1 711,4	-5,9	2 273,5	2,4
Kustannukset euroa/väestö	2009	214,7	10,0	138,4	6,5	186,4	3,4	138,9	7,3	153,5	5,7	118,2	2,0	173,4	6,9
	2010	228,1	6,2	153,1	10,6	199,6	7,1	137,9	-0,7	159,0	3,6	124,0	4,9	183,7	5,9
	2011	234,8	3,0	167,3	9,3	205,9	3,1	129,5	-6,1	163,7	2,9	126,8	2,2	189,1	3,0
	2012	259,9	10,7	185,2	10,7	228,5	11,0	134,0	3,5	171,0	4,5	140,2	10,5	207,0	9,4
	2013	279,5	7,5	195,3	5,4	254,1	11,2	136,1	1,5	184,8	8,0	122,8	-12,4	217,1	4,9

Taulukon eurot ovat kunkin vuoden absoluuttisia euroja, joita ei ole deflatoitu vuoden 2013 rahanarvoon.

Liite 4A: Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien perhetyypit 2011-2013

	Vuosi	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Yksinasuvat	2011	19 696	4 411	4 874	4 174	6 266	3 296	42 717
Miehiä	2012	20 085	4 583	5 165	4 108	6 407	3 390	43 738
	2013	20 911	5 015	5 623	4 100	6 677	3 992	46 318
Yksinasuvat	2011	12 760	2 792	2 841	2 650	4 335	1 967	27 345
Naisia	2012	12 902	2 900	2 860	2 542	4 348	2 043	27 595
	2013	13 761	3 119	3 150	2 643	4 584	2 399	29 656
Yksinasuvat yhteensä	2011	32 456	7 203	7 715	6 824	10 601	5 263	70 062
	2012	32 987	7 483	8 025	6 650	10 755	5 433	71 333
	2013	34 672	8 134	8 773	6 743	11 261	6 391	75 974
Pari, ei lapsia	2011	1 836	665	775	572	958	518	5 324
	2012	1 885	612	742	569	895	517	5 220
	2013	2 089	699	795	549	961	571	5 664
Yksinhuoltaja	2011	4 624	1 563	1 907	1 079	1 749	835	11 757
	2012	4 857	1 663	1 936	1 061	1 668	842	12 027
	2013	5 146	1 700	2 111	1 073	1 734	1 053	12 817
Pari, lapsia	2011	2 660	1 059	1 150	857	997	540	7 263
	2012	2 751	1 104	1 216	863	983	538	7 455
	2013	2 959	1 213	1 313	834	1 064	702	8 085
Kotitalouksia yhteensä	2011	41 575	10 490	11 547	9 332	14 305	7 156	94 405
	2012	42 480	10 862	11 919	9 143	14 301	7 330	96 035
	2013	44 866	11 746	12 992	9 199	15 020	8 717	102 540

Perhetyyppien osuus kaikista kotitalouksista, %

	Vuosi	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Yksinasuvat, miehet	2011	47,4	42,0	42,2	44,7	43,8	46,1	45,2
	2012	47,3	42,2	43,3	44,9	44,8	46,2	45,5
	2013	46,6	42,7	43,3	44,6	44,5	45,8	45,2
Yksinasuvat, naiset	2011	30,7	26,6	24,6	28,4	30,3	27,5	29,0
	2012	30,4	26,7	24,0	27,8	30,4	27,9	28,7
	2013	30,7	26,6	24,2	28,7	30,5	27,5	28,9
Yksinasuvat, yhteensä	2011	78,1	68,7	66,8	73,1	74,1	73,5	74,2
	2012	77,7	68,9	67,3	72,7	75,2	74,1	74,3
	2013	77,3	69,2	67,5	73,3	75,0	73,3	74,1
Pari, ei lapsia	2011	4,4	6,3	6,7	6,1	6,7	7,2	5,6
	2012	4,4	5,6	6,2	6,2	6,3	7,1	5,4
	2013	4,7	6,0	6,1	6,0	6,4	6,6	5,5
Yksinhuoltaja	2011	11,1	14,9	16,5	11,6	12,2	11,7	12,5
	2012	11,4	15,3	16,2	11,6	11,7	11,5	12,5
	2013	11,5	14,5	16,2	11,7	11,5	12,1	12,5
Pari, lapsia	2011	6,4	10,1	10,0	9,2	7,0	7,5	7,7
	2012	6,5	10,2	10,2	9,4	6,9	7,3	7,8
	2013	6,6	10,3	10,1	9,1	7,1	8,1	7,9
Kotitaloudet yhteensä	2011	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2012	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2013	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Liite 4B: Lapsien määrä toimeentulotukiperheissä 2011-2013

	Vuosi	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Yksinhuoltajilla	2011	7 553	2 784	3 231	1 723	2 699	1 306	19 296
lapsia yhteensä	2012	7 840	2 891	3 290	1 712	2 571	1 354	19 658
	2013	8 424	2 908	3 540	1 709	2 782	1 797	21 160
Pareilla	2011	6 040	2 403	2 578	1 834	2 018	1 110	15 983
lapsia yhteensä	2012	6 257	2 434	2 742	1 831	2 001	1 157	16 422
	2013	6 669	2 648	3 003	1 773	2 163	1 682	17 938
Kotitalouksissa	2011	13 593	5 187	5 809	3 557	4 717	2 416	35 279
lapsia yhteensä	2012	14 097	5 325	6 032	3 543	4 572	2 511	36 080
	2013	15 093	5 556	6 543	3 482	4 945	3 479	39 098
<i>Yksinhuoltajien lasten</i>	2011	55,6	53,7	55,6	48,4	57,2	54,1	54,7
<i>osuus tt-tukea saaneiden</i>	2012	55,6	54,3	54,5	48,3	56,2	53,9	54,5
<i>perheiden lapsista %</i>	2013	55,8	52,3	54,1	49,1	56,3	51,7	54,1
<i>Kahden huoltajan lasten</i>	2011	44,4	46,3	44,4	51,6	42,8	45,9	45,3
<i>osuus tt-tukea saaneiden</i>	2012	44,4	45,7	45,5	51,7	43,8	46,1	45,5
<i>perheiden lapsista %</i>	2013	44,2	47,7	45,9	50,9	43,7	48,3	45,9
<i>Ttt-perheiden lasten</i>	2011	14,0	8,9	13,2	12,7	13,3	8,3	12,1
<i>osuus alle 18 v väestöstä</i>	2012	14,5	9,2	13,7	12,6	12,9	8,7	12,3
<i>% (1.1.)</i>	2013	15,6	9,6	14,8	12,4	13,9	7,9	12,6

Liite 5: Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet vuonna 2013 ja 2012

2013	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	10-11kk	12kk	Yhteensä
Helsinki	12 616	7 666	6 182	18 402	5 581	12 821	44 866
Espoo	4 201	2 023	1 868	3 654	1 733	1 921	11 746
Vantaa	3 708	2 238	1 794	5 252	2 024	3 228	12 992
Turku	3 643	1 823	1 633	2 100	1 270	830	9 199
Tampere	6 252	2 885	2 230	3 653	2 204	1 449	15 020
Oulu	4 003	1 519	1 350	2 127	1 077	1 050	8 999
Kuusikko	34 423	18 154	15 057	35 188	13 889	21 299	102 822

2013	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	10-11kk	12kk	Yhteensä
Helsinki	28,1	17,1	13,8	41,0	12,4	28,6	100,0
Espoo	35,8	17,2	15,9	31,1	14,8	16,4	100,0
Vantaa	28,5	17,2	13,8	40,4	15,6	24,8	100,0
Turku	39,6	19,8	17,8	22,8	13,8	9,0	100,0
Tampere	41,6	19,2	14,8	24,3	14,7	9,6	100,0
Oulu	44,5	16,9	15,0	23,6	12,0	11,7	100,0
Kuusikko	33,5	17,7	14,6	34,2	13,5	20,7	100,0

2012	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	10-11kk	12kk	Yhteensä
Helsinki	12 225	7 338	5 861	17 056	5 151	11 905	42 480
Espoo	4 200	1 885	1 792	2 985	1 604	1 381	10 862
Vantaa	3 809	2 161	1 654	4 706	1 840	2 866	12 330
Turku	3 754	1 748	1 574	2 067	1 237	830	9 143
Tampere	6 148	2 718	2 106	3 329	1 885	1 444	14 301
Oulu	3 237	1 377	984	1 979	968	1 011	7 577
Kuusikko	33 373	17 227	13 971	32 122	12 685	19 437	96 693

2012	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	10-11kk	12kk	Yhteensä
Helsinki	28,8	17,3	13,8	40,2	12,1	28,0	100,0
Espoo	38,7	17,4	16,5	27,5	14,8	12,7	100,0
Vantaa	30,9	17,5	13,4	38,2	14,9	23,2	100,0
Turku	41,1	19,1	17,2	22,6	13,5	9,1	100,0
Tampere	43,0	19,0	14,7	23,3	13,2	10,1	100,0
Oulu	42,7	18,2	13,0	26,1	12,8	13,3	100,0
Kuusikko	34,5	17,8	14,4	33,2	13,1	20,1	100,0

Liite 6: Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet iän mukaan vuonna 2013

	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	josta 10-11kk	josta 12kk	Kotitaloudet yhteensä
Helsinki							
-24 v opiskelijat	546	423	331	534	254	280	1 834
-24 v muut	2 851	1 726	1 278	2 369	899	1 470	8 224
25 - 34 v	3 544	2 085	1 628	3 967	1 338	2 629	11 224
35 - 49 v	2 681	1 827	1 534	5 900	1 609	4 291	11 942
50 - 64 v	1 820	1 179	1 069	4 737	1 228	3 509	8 805
65 v täyttäneet	1 174	426	342	895	253	642	2 837
Kaikki kotitaloudet yhteensä	12 616	7 666	6 182	18 402	5 581	12 821	44 866
Espoo							
-24 v opiskelijat	521	260	191	193	107	86	1 165
-24 v muut	798	353	311	393	224	169	1 855
25 - 34 v	1 067	524	494	711	380	331	2 796
35 - 49 v	969	496	494	1 163	515	648	3 122
50 - 64 v	580	301	297	1 030	421	609	2 208
65 v täyttäneet	266	89	81	164	86	78	600
Kaikki kotitaloudet yhteensä	4 201	2 023	1 868	3 654	1 733	1 921	11 746
Vantaa							
-24 v opiskelijat	243	161	130	256	125	131	790
-24 v muut	802	534	353	622	274	348	2 311
25 - 34 v	884	529	445	1 224	509	715	3 082
35 - 49 v	845	561	477	1 729	611	1 118	3 612
50 - 64 v	585	346	317	1 284	441	843	2 532
65 v täyttäneet	349	107	72	137	64	73	665
Kaikki kotitaloudet yhteensä	3 708	2 238	1 794	5 252	2 024	3 228	12 992
Turku							
-24 v opiskelijat	464	163	85	77	52	25	789
-24 v muut	654	374	305	264	168	96	1 597
25 - 34 v	1 090	523	414	443	290	153	2 470
35 - 49 v	680	423	468	712	411	301	2 283
50 - 64 v	548	290	340	581	333	248	1 759
65 v täyttäneet	207	50	21	23	16	7	301
Kaikki kotitaloudet yhteensä	3 643	1 823	1 633	2 100	1 270	830	9 199
Tampere							
-24 v opiskelijat	939	401	270	240	158	82	1 850
-24 v muut	1 317	640	474	622	389	233	3 053
25 - 34 v	1 604	824	627	880	549	331	3 935
35 - 49 v	1 157	581	509	1 079	620	459	3 326
50 - 64 v	846	369	321	807	469	338	2 343
65 v täyttäneet	389	70	29	25	19	6	513
Kaikki kotitaloudet yhteensä	6 252	2 885	2 230	3 653	2 204	1 449	15 020
Oulu							
-24 v opiskelijat	..	..	..	..	..	..	..
-24 v muut	1 432	550	473	560	337	223	3 015
25 - 34 v	1 135	512	418	558	290	268	2 623
35 - 49 v	771	287	278	617	278	339	1 953
50 - 64 v	515	160	173	384	171	213	1 232
65 v täyttäneet	150	10	8	8	1	7	176
Kaikki kotitaloudet yhteensä	4 003	1 519	1 350	2 127	1 077	1 050	8 999
Kuusikko							
-24 v opiskelijat	2 713	1 408	1 007	1 300	696	604	6 428
-24 v muut	7 854	4 177	3 194	4 830	2 291	2 539	20 055
25 - 34 v	9 324	4 997	4 026	7 783	3 356	4 427	26 130
35 - 49 v	7 103	4 175	3 760	11 200	4 044	7 156	26 238
50 - 64 v	4 894	2 645	2 517	8 823	3 063	5 760	18 879
65 v täyttäneet	2 535	752	553	1 252	439	813	5 092
Kaikki kotitaloudet yhteensä	34 423	18 154	15 057	35 188	13 889	21 299	102 822

Liite 7/1: Kuusikon kuntien ja koko Suomen työttömyystietoja joulukuussa 2008-2013

	HELSINKI			ESPOO			VANTAA			TURKU			TAMPERE			OULU			KUUSIKKO			KOKO MAA		
Joulukuu	Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %		
Työttömät työnhakijat 12/2008-12/2013																								
2008	19 496	3	0,0	6 153	493	8,7	6 919	223	3,3	8 570	449	5,5	12 490	1 121	9,9	8 129	532	7,0	61 757	2 821	4,8	235 469	15 294	6,9
2009	26 878	7 382	37,9	8 715	2 562	41,6	10 039	3 120	45,1	11 856	3 286	38,3	16 783	4 293	34,4	9 668	1 539	18,9	83 939	22 182	35,9	301 839	66 370	28,2
2010	24 648	-2 230	-8,3	7 647	-1 068	-12,3	9 293	-746	-7,4	11 688	-168	-1,4	15 139	-1 644	-9,8	9 150	-518	-5,4	77 565	-6 374	-7,6	269 499	-32 340	-10,7
2011	23 793	-855	-3,5	7 185	-462	-6,0	8 888	-405	-4,4	11 356	-332	-2,8	13 937	-1 202	-7,9	9 208	58	0,6	74 367	-3 198	-4,1	255 467	-14 032	-5,2
2012	26 580	2 787	11,7	8 463	1 278	17,8	9 666	778	8,8	12 289	933	8,2	16 027	2 090	15,0	13 028	3 820	41,5	86 053	11 686	15,7	282 174	26 707	10,5
2013	32 785	6 205	23,3	11 155	2 692	31,8	11 642	1 976	20,4	14 053	1 764	14,4	18 848	2 821	17,6	15 027	1 999	15,3	103 510	17 457	20,3	329 899	47 725	16,9
Työttömyysaste, työttömiä työnhakijoita työvoimasta (%) joulukuussa 2008-2013																								
2008	6,4			4,9			6,6			9,9			11,7			12,2			7,8			9,2		
2009	8,7			6,8			9,4			13,5			15,5			14,3			10,4			11,7		
2010	7,8			5,8			8,6			13,2			13,8			13,2			9,5			10,3		
2011	7,6			5,5			8,2			12,9			12,8			13,3			9,1			9,9		
2012	8,4			6,5			8,9			13,9			14,7			14,4			10,2			10,9		
2013	10,3			8,4			10,5			15,8			17,1			16,3			12,1			12,6		
Työttömistä työhakijoista yli vuoden työttömänä olleet (pitkäaikaistyöttömät) kunnittain 12/2008 - 12/2013																								
2008	3 401	-1 102	-24,6	1 122	-408	-26,3	1 542	-239	-12,6	1 535	-75	-11,4	2 807	66	2,9	1 488	79	3,7	3 401	-1 663	-13,1	41 267	-6 087	-12,3
2009	3 987	586	17,2	1 387	265	23,6	1 787	245	15,9	2 307	772	50,3	3 571	764	27,2	1 750	262	17,6	3 987	586	17,2	47 237	5 970	14,5
2010	5 409	1 422	35,7	1 643	256	18,5	2 344	557	31,2	3 294	987	42,8	4 424	853	23,9	1 982	232	13,3	5 409	1 422	35,7	57 959	10 722	22,7
2011	5 136	-273	-5,0	1 386	-257	-15,6	2 310	-34	-1,5	3 244	-50	-1,5	3 925	-499	-11,3	2 020	38	1,9	5 136	-273	-5,0	57 033	-926	-1,6
2012	6 079	943	18,4	1 690	304	21,9	2 635	325	14,1	3 083	-161	-5,0	5 048	1 123	28,6	3 088	1 068	52,9	6 079	943	18,4	66 047	9 014	15,8
2013	8 515	2 436	40,1	2 896	1 206	71,4	2 922	287	10,9	3 511	428	13,9	6 845	1 797	35,6	3 666	578	18,7	8 515	2 436	40,1	82 747	16 700	25,3
Pitkäaikaistyöttömyys työvoimasta %																								
2008	1,1			0,9			1,5			1,8			2,6			2,2			0,4			1,6		
2009	1,3			1,1			1,7			2,6			3,3			2,6			0,5			1,8		
2010	1,7			1,3			2,2			3,7			4,0			2,9			0,7			2,2		
2011	1,6			1,1			2,1			3,7			3,6			2,9			0,6			2,2		
2012	1,9			1,3			2,4			3,5			4,6			3,4			0,7			2,5		
2013	2,7			2,2			2,6			3,9			6,2			4,0			1,0			3,2		
Pitkäaikaistyöttömyys työttömistä työnhakijoista %																								
2008	17,4			18,2			22,3			17,9			22,5			18,3			5,5			17,5		
2009	14,8			15,9			17,8			19,5			21,3			18,1			4,7			15,6		
2010	21,9			21,5			25,2			28,2			29,2			21,7			7,0			21,5		
2011	21,6			19,3			26,0			28,6			28,2			21,9			6,9			22,3		
2012	22,9			20,0			27,3			25,1			31,5			23,7			7,1			23,4		
2013	26,0			26,0			25,1			25,0			36,3			24,4			8,2			25,1		

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastot toimiala online -palvelu.

Liite 7/2: Kuusikon kuntien ja koko Suomen työttömyystietoja joulukuussa 2008-2013

	HELSINKI			ESPOO			VANTAA			TURKU			TAMPERE			OULU			KUUSIKKO			KOKO MAA		
Joulukuu	Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %			Muutos ed. vuoteen Lkm %		
Alle 25-vuotiaat työttömät (nuorisotyöttömät) kunnittain 12/2008-12/2013																								
2008	1 389	272	24,4	560	158	39,3	710	153	27,5	1 057	272	34,6	1 656	385	30,3	1 503	121	8,8	6 875	1 361	24,7	28 590	5 683	24,8
2009	2 342	953	68,6	951	391	69,8	1 300	590	83,1	1 585	528	50,0	2 478	822	49,6	1 722	219	14,6	10 378	3 503	51,0	40 473	11 883	41,6
2010	2 091	-251	-10,7	572	-379	-39,9	1 082	-218	-16,8	1 377	-208	-13,1	2 144	-334	-13,5	1 638	-84	-4,9	8 904	-1 474	-14,2	33 437	-7 036	-17,4
2011	2 131	40	1,9	589	17	3,0	871	-211	-19,5	1 367	-10	-0,7	1 827	-317	-14,8	1 736	98	6,0	8 521	-383	-4,3	31 557	-1 880	-5,6
2012	2 257	126	5,9	700	111	18,8	914	43	4,9	1 619	252	18,4	2 158	331	18,1	2 078	342	19,7	9 726	1 205	14,1	34 836	3 279	10,4
2013	3 014	757	33,5	1 100	400	57,1	1 209	295	32,3	2 034	415	25,6	2 757	599	27,8	2 665	587	28,2	12 779	3 053	31,4	44 229	9 393	27,0
Nuorisotyöttömyys työvoimasta %																								
2008	0,5			0,4			0,7			1,2			1,6			2,3			0,9			1,1		
2009	0,8			0,7			1,2			1,8			2,3			2,5			1,3			1,6		
2010	0,7			0,4			1,0			1,6			2,0			2,4			1,1			1,3		
2011	0,7			0,5			0,8			1,6			1,7			2,5			1,0			1,2		
2012	0,7			0,5			0,8			1,8			2,0			2,3			1,2			1,3		
2013	0,9			0,8			1,1			2,3			2,5			2,9			1,5			1,7		
Nuorisotyöttömyys työttömistä työnhakijoista %																								
2008	7,1			9,1			10,3			12,3			13,3			18,5			11,1			12,1		
2009	8,7			10,9			12,9			13,4			14,8			17,8			12,4			13,4		
2010	8,5			7,5			11,6			11,8			14,2			17,9			11,5			12,4		
2011	9,0			8,2			9,8			12,0			13,1			18,9			11,5			12,4		
2012	8,5			8,3			9,5			13,2			13,5			16,0			11,3			12,3		
2013	9,2			9,9			10,4			14,5			14,6			17,7			12,3			13,4		
Työvoima 12/2008 - 12/2013																								
2008	303 882	2 212	0,7	126 101	1 771	1,4	104 286	1 641	1,6	86 960	837	1,0	106 364	1 420	1,4	66 670	670	1,0	794 263	8 566	1,1	2 562 547	13 801	0,5
2009	308 861	4 979	1,6	128 602	2 501	2,0	106 510	2 224	2,1	87 733	773	0,9	108 078	1 714	1,6	67 632	962	1,4	807 416	13 153	1,7	2 587 739	25 192	1,0
2010	314 261	5 400	1,7	130 865	2 263	1,8	108 375	1 865	1,8	88 394	661	0,8	109 495	1 417	1,3	69 312	1 680	2,5	820 702	13 286	1,6	2 610 668	22 929	0,9
2011	315 022	761	0,2	130 069	-796	-0,6	108 283	-92	-0,1	87 717	-677	-0,8	108 608	-887	-0,8	69 222	-90	-0,1	818 921	-1 781	-0,2	2 589 838	-20 830	-0,8
2012	315 455	433	0,1	130 645	576	0,4	108 814	531	0,5	88 193	476	0,5	109 232	624	0,6	90 289	21 067	30,4	842 628	23 707	2,9	2 593 914	4 076	0,2
2013	319 286	3 831	1,2	132 772	2 127	1,6	110 387	1 573	1,4	89 182	989	1,1	110 394	1 162	1,1	92 042	1 753	1,9	854 063	11 435	1,4	2 611 164	17 250	0,7

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastot toimiala online -palvelu. Oulun tiedot pyydetty erikseen 1.1.2012 aluejaolla 2008-2012. Vuoden 2013 tiedot uudella aluejaolla. Tiedot ovat joulukuun viimeiseltä päivästä.

Liite 8. Asiakassuunnitelman laatimisen käytännöt Kuusikko-kunnissa 2012

Helsingissä asiakassuunnitelmia laadittiin vuonna 2012 asiakaskuntaan nähden vähän, keskimäärin neljälle prosentille toimeentulotukiasiakkaista. Eniten suunnitelmia tehtiin alle 25-vuotiaille asiakkaille ja erityisesti vähintään kuusi kuukautta asiakkaina olleille nuorille. Suunnitelmien laatimista on ohjeistettu ja asiakastietojärjestelmää on kehitetty tätä varten. Asiakastietojärjestelmässä on osiot asiakkaan elämäntilanteen kuvaukselle, suunnitelman tavoitteille, käytettäville keinoille ja suunnitelman arvioinnille. Arvioinnin yhteydessä suositellaan käytettäväksi seuranta-näytön mittaria, jolla arvioidaan, mihin suuntaan asiakkaan elämäntilanne on muuttunut.

Espoossa asiakassuunnitelmiksi tilastoidaan palvelusuunnitelmat ja kotoutumissuunnitelmat. Tilanearviot sisältävät suunnitelmaosuuden, joten melkein kaikki asiakassuunnitelmat tehdään tilanearvio-otsikolla. Palvelusuunnitelma-nimellä suunnitelma on tehty aikuissosiaalityön asiakkaalle lähinnä silloin, jos asiakas on pyytänyt nimenomaan palvelusuunnitelmaa. Palvelusuunnitelmaan kirjataan asiakkaan tilanne, hänellä jo olevat palvelut ja suunnitelma, miten työskentelyä jatketaan. Kotoutumissuunnitelmia tehdään maahanmuuttajapalveluissa pakolaisille ja paluumuuttajille yhdessä työvoimaviranomaisen kanssa.

Vantaalla asiakassuunnitelmat tehdään kaikille asiakkaille, jotka saavat ennalta ehkäisevää tai täydentävää toimeentulotukea.

Turussa asiakassuunnitelma laaditaan kaikille asiakkaille, joiden asiakkuus jatkuu yli kolme kuukautta. Erityisryhmille, muun muassa nuorille alle 25-vuotiaille, pyritään laatimaan asiakassuunnitelma heti asiakkuuden alkaessa. Siinä kuvataan asiakkaan nykytilanne, määritellään tavoitteet ja sovitaan suunnitelman tarkistuksesta.

Tampereella asiakassuunnitelma on nimeltään palvelusuunnitelma. Palvelusuunnitelma tehdään, mikäli asiakkuus aikuissosiaalityössä jatkuu yli kolmen neuvonta/ohjauskäynnin verran. Sarviksen uusien asiakkaiden sosiaaliasemalla palvelusuunnitelma tehdään nuorille ammattikouluttamattomille tai tulottomille sekä kaikille, jotka ohjataan jatkoasiointiin aikuissosiaalityössä. Palvelusuunnitelmaan kirjataan osallistujat, asiakkaan elämäntilanne, palvelut ja asiakkuudet, tavoitteet sekä suunnitelma ja keinot. Palvelusuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa.

Oulussa laaditaan aktivointisuunnitelmia ja sosiaalityön suunnitelmia. Asiakkaat ovat pääsääntöisesti työttömiä, ja työttömyyden ohella heillä voi olla erilaisia elämäntilanteeseen liittyviä vaikeuksia. Asiakkaalla voi olla päihde- tai mielenterveysongelmia, väkivaltaista käytöstä, asunnottomuutta tai muita tekijöitä, jotka vaikeuttavat arjessa selviytymistä. Aktivointisuunnitelmat laaditaan aktivointiehdon täyttäneille henkilöille, sosiaalityön suunnitelmat laaditaan pääsääntöisesti huollolliseen sosiaalityöhön.

Lähde: Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2012. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 8/2013.

Liite 9. Tilannearvioiden laatimisen käytännöt Kuusikko-kunnissa 2012

Helsingissä tehtiin tilannearvioita keskimäärin noin 18 prosentille toimeentulotuen asiakkaista vuonna 2012. Eniten, yli 25 prosenttia, arvioista kohdentui alle 25-vuotiaille pidempään asiakkuudessa olleille nuorille. Tilannearvioiden laatimista varten asiakastietojärjestelmässä on TARV-näyttö, jossa on elämänalueittaiset osiot (mm. perhe- ja ihmissuhteet, terveys, asuminen ja työ) ja yhteenveto-osio. Aikuissosiaalityön tilannearvion laatimista on ohjeistettu ja siitä on kirjoitettu opas (Aikuissosiaalityön tilannearvio-opas). Tilannearvion laatimisen tulisi edeltää suunnitelmaa, joskin käytännössä tilannearvio usein korvaa suunnitelman.

Espoossa alku- tai tilannearvio on tarkoitus laatia kaikille asiakkaille, jotka käyvät asiakastapaamisella. Tilannearviota voi päivittää myös puhelinkeskustelun perusteella. Tilannearvio sisältää taloudellisen tuen suunnitelman, joka ohjaa harkinnanvaraisen tuen myöntämistä. Tilannearvio tehdään ja kirjataan kahdesta näkökulmasta: asiakkaan kanssa arvioidaan sekä objektiiviset olosuhteet että asiakkaan subjektiivinen kokemus tilanteesta. Alkuarvioinnissa käydään läpi kaikki elämänalueet (otsikkorungon mukaisesti). Tilannearvioinnissa keskitytään niihin alueisiin, jotka ovat asiakkaan ja sosiaalityön kannalta tärkeitä. Esimerkiksi asunnottoman tilannearviossa keskitytään asiakkaan asumishistoriaan sekä sen kartoittamiseen, minkälainen asumismuoto voisi olla asiakkaalle sopiva.

Vantaalla on ennen asiakassuunnitelmaa laadittava kartoitus - kuvaus asiakkaan tilanteesta. Kartoituksen perusteella laaditaan palvelusuunnitelma.

Turussa tilannearvio sisältyy asiakassuunnitelmaan

Tampereella Sarviksen uusien asiakkaiden sosiaaliasemalla sosiaalityöntekijät tai etuuskäsittelijät tekevät asiakkaille taloudellisen tilanteen alkukartoituksen. Toimeentulotukiyksikössä on ollut syksystä 2012 alkaen 3 sosiaaliohjaajaa, jotka pyrkivät tukemaan asiakkaita toimeentulotuen hakemisen ongelmassa sekä tarvittaessa kartoittavat asiakkaan muita tuen tarpeita.

Oulussa tilannearviot eli asiakkaan elämäntilanteen kartoitus sekä palvelutarpeiden ja tukien selvittely ovat kaiken asiakastyön perusta, ja ne sisältyvät aina asiakassuunnitelmaan, joten niitä ei erikseen tilastoida.

Lähde: Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2012. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 8/2013.

Liite 10: Asiakaspalaute vuodelta 2013

Kunta	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu
Kyselyn/Julkaisun nimi tai kuvaus tilanteesta	Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto otti käyttöön Helsingin kaupungin sähköisen palautejärjestelmän maaliskuun lopulla 2013. Järjestelmän kautta tuli vuonna 2013 yhteensä 499 toimeentulotukea koskevaa palautetta, joka on 8 % kaikista palautteista. Palautteista kysymyksiä oli 233, moitteita 71, kiitoksia 11, ideoita 6 ja muu luokkaan luokiteltuja palautteita 178. Palautteet käsitellään joko suoraan palautekäsittelijän toimesta tai ne ohjataan ko. toiminnasta vastaavalle taholle vastattavaksi. Muita palautekanavia ovat muun muassa asiakasraadit ja suoraan toimipisteisiin tulleet palautteet.	Espoon aikuisten sosiaalipalveluissa ei ole vuonna 2013 kerätty palautetta käyttäen Kuusikon yhteistä palvelutyytyväisyysmittaria. Vuonna 2014 Espoossa otetaan käyttöön Perhe- ja sosiaalipalveluissa yhteinen sähköinen palautelomake, jossa tulee olemaan Kuusikon palvelutyytyväisyysmittarin mukaisia kysymyksiä.	Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastytyväisyyskysely suoritetaan joka toinen vuosi ja vuonna 2013 laajaa kyselyä ei tehty. Huhtikuun 2013 ajan tehtiin aikuissosiaalityön asiakkaillemme tehtävärakenteen uudistamisen arviointiin liittyvä asiakastytyväisyyskysely.	Sosiaalityön palvelujen asiakastytyväisyyskysely	Avopalvelujen asiakaspalautekysely	
Selvityksen kohde					Palvelujen laadun arviointi	
Kyselyn toteutusajankohta				41579	28.10. - 17.11.2013	
Tulosten julkaisuvuosi					2013	
Kyselyn kohderyhmä				Sosiaalityön palvelujen asiakkaat	Aikuissosiaalityön asiakkaat	
Tavoiteltu vastaajamäärä					Ei asetttua tavoitetta (2012 vastaajia 212)	
Kyselyyn vastanneiden määrä				1 014	287	
Vastausprosentti						
Kuusikon yhteisen palvelumittarin kysymys						
1. Olen saanut riittävästi tietoa ja neuvontaa						3,79
2. Olen saanut asiallista kohtelua						3,94
3. Saamani palvelu on ollut asiantuntevaa						3,94
4. Saamani palvelu on vastannut tarpeitani						3,82
5. Olen saanut palvelua riittävän nopeasti						3,57
6. Olen voinut osallistua nykyisen palveluni suunnitteluun ja arviointiin						3,40
7. Saamani palvelu on parantanut elämäntilannettani						3,70
Yleisarvioni palvelusta						8,12

Liite 11 Aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen asiantuntijatyöryhmä 2014

Työryhmän puheenjohtaja

Minna Virta

Avohuollon toimistopäällikkö
Hyvinvointitoimiala
Sosiaalityön tulosalue/avohuollon sosiaalityö
minna.virta(at)turku.fi

Helsinki

Anne Kuvaja

Toiminnansuunnittelija
Sosiaali- ja terveysvirasto
Kehittämisen ja toiminnan tuki
anne.kuvaja(at)hel.fi

Anne Qvist

Toimeentulotuen maksupäällikkö
Sosiaali- ja terveysvirasto
Toimeentulotuen maksatus
anne.qvist(at)hel.fi

Anne Leppänen

Suunnittelija
Sosiaali- ja terveysvirasto
Tietohuolto- ja tilastopalvelut
anne.leppanen(at)hel.fi

Marja Heikkinen (vara)

Kehittämissuunnittelija
Sosiaali- ja terveysvirasto
Kehittämisen ja toiminnan tuki
marja.heikkinen(at)hel.fi

Anne Siipola (vara)

Suunnittelija
Sosiaali- ja terveysvirasto
Tietohuolto- ja tilastopalvelut
anne.siipola(at)hel.fi

Espoo

Tua Ekblad

Erityissuunnittelija
Sosiaali- ja terveystoimi
Esikunta
tua.ekblad(at)espoo.fi

Eveliina Cammarano

Asiantuntija
Sosiaali- ja terveystoimi
Perhe- ja sosiaalipalvelut
eveliina.cammarano(at)espoo.fi

Tapio Nieminen

Aluepäällikkö
Sosiaali- ja terveystoimi
Perhe- ja sosiaalipalvelut
tapio.e.nieminen(at)espoo.fi

Pasi Sipola

Aluepäällikkö
Sosiaali- ja terveystoimi
Perhe- ja sosiaalipalvelut
pasi.sipola(at)espoo.fi

Vantaa

Leena Kaijala

Suunnittelija
Sosiaali- ja terveystoimi
Perhepalvelut
leena.kaijala(at)vantaa.fi

Kirsti Huvinen

Sosiaalityön koordinaattori
Sosiaali- ja terveystoimi
Perhepalvelut
kirsti.huvinen(at)vantaa.fi

Virve Flinkkilä

Aikuissosiaalityön palvelupäällikkö
Sosiaali- ja terveystoimi
Perhepalvelut
virve.flinkkila(at)vantaa.fi

Anu Tirkkonen

Työllisyyspalveluiden johtaja
Konserni- ja asukaspalveluiden toimiala
Työllisyyspalvelut
anu.tirkkonen(at)vantaa.fi

Anne Karjalainen

Tutkija
Konserni- ja asukaspalveluiden toimiala
Työllisyyspalvelut
anne.karjalainen(at)vantaa.fi

Turku**Jaakko Penttinen**

Projektipäällikkö
Hyvinvointitoimiala
Sosiaalityön palvelut
jaakko.penttinen(at)turku.fi

Ritva-Liisa Riitakorpi (vara)

Johtava sosiaalityöntekijä
Hyvinvointitoimiala
Avohuollon sosiaalityö
ritva-liisa.riitakorpi(at)turku.fi

Mirjam Jarhio (vara)

Suunnittelija
Hyvinvointitoimiala
Kehittäminen
mirjam.jarhio(at)turku.fi

Inkeri Huuhka

Kuntoutussuunnittelija
Hyvinvointitoimiala
Työelämäkuntoutus/työllistämispalvelut
irmeli.huuhka(at)turku.fi

Tampere**Terhikki Ahonen**

Johtava sosiaalityöntekijä
Hyvinvointipalvelut
Aikuisten sosiaalipalvelut / Toimeentulotuki
terhikki.ahonen(at)tampere.fi

Ari Maijanen

Palveluvastaava
Hallintopalvelut
Toiminnan tuki- ja ohjausjärjestelmät
ari.maijanen(at)tampere.fi

Maritta Närhi (vara)

Suunnittelupäällikkö
Hyvinvointipalvelut
Tilaaajaryhmä
maritta.narhi(at)tampere.fi

Tuija Rajala (vara)

Johtava sosiaalityöntekijä
Hyvinvointipalvelut
Aikuisten sosiaalipalvelut /Aikuissosiaalityö
tuija.rajala(at)tampere.fi

Mika Itänen

Palveluysikön johtaja
Konserninhallinto
Työllisyydenhoidon palveluysikkö
mika.itanen(at)tampere.fi

Riina Hiipakka-Lahti (vara)

Kehittämispäällikkö

Konserninhallinto

Työllisyydenhoidon palveluyksikkö

riina.hiipakka-lahti(at)tampere.fi

Oulu**Esa Yritys**

Palveluesimies

Hyvinvointipalvelut

Etuusyksikkö

esa.yritys(at)ouka.fi

Anna-Liisa Karppinen (vara)

Palvelupäällikkö

Hyvinvointipalvelut

Sosiaalinen hyvinvointi

anna-liisa.karppinen(at)ouka.fi

Seija Mustonen

Kehittämispäällikkö

Hallinnon palvelualue

Työllisyyden edistäminen

seija.mustonen(at)ouka.fi

Mika Vierimaa (vara)

Suunnittelija

Hallinnon palvelualue

Työllisyyden edistäminen

mika.vierimaa(at)ouka.fi

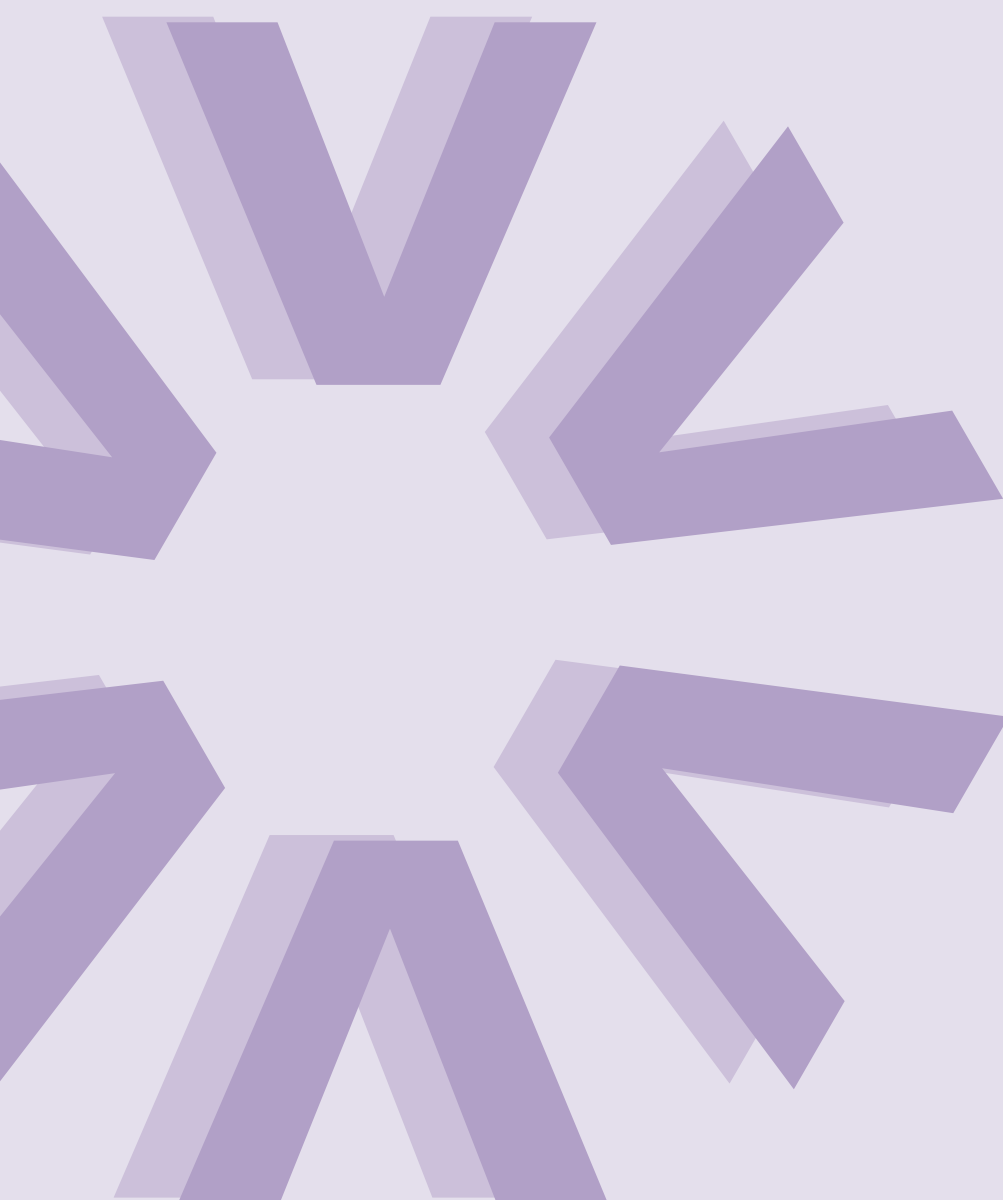
Työryhmän sihteeri**Hanna Ahlgren-leinvuo**

Projektitutkija

Helsingin kaupungin tietokeskus

Tilastot ja tietopalvelu

hanna.ahlgren-leinvuo(at)hel.fi

ISSN 1457-5078